

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

Správa o činnosti

Marec 2007

Podľa § 23 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv predkladá Národnej rade Slovenskej republiky každý rok v prvom štvrtroku správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Verejný ochranca práv predkladá plénu Národnej rady Slovenskej republiky svoju správu o činnosti po piatykrát. Obsahom správy sú poznatky získané z podnetov fyzických osôb a právnických osôb a z vlastného poznania za obdobie od 1. marca 2006 do 1. marca 2007.

Cieľom tejto správy o činnosti je upozorniť na preukázané porušenia základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy, podať analýzu podnetov doručených verejnému ochrancovi práv z pohľadu zefektívnenia ochrany základných práv a slobôd orgánmi verejnej správy v Slovenskej republike, upozorniť na aktuálne problémy pri uplatňovaní právneho poriadku v oblasti ochrany základných práv a slobôd, signalizovať jeho nedostatky, tiež hodnotiť činnosť verejného ochrancu práv a jeho kancelárie.

Obsah

1. Vybavovanie podnetov fyzických a právnických osôb	7
1.1 Právny základ činnosti verejného ochrancu práv	7
1.2 Počet doručených a vybavených podnetov	7
1.3 Podnety v pôsobnosti verejného ochrancu práv	9
1.4 Návrhy opatrení	11
2. Porušenia základných práv a slobôd	12
2.1 Preukázané porušenia základných práv a slobôd	12
2.2 Analýza preukázaných porušení základných práv a slobôd	13
2.2.1 Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov	13
2.2.1.1 Zbytočné prietahy v súdnom konaní	14
2.2.1.2 Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne	33
2.2.1.3 Zbytočné prietahy v konaní orgánov územnej samosprávy	43
2.2.1.4 Zbytočné prietahy v konaní orgánov na úseku katastra	49
2.2.1.5 Zbytočné prietahy v konaní ministerstiev	51
2.2.1.6 Zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov	55
2.2.1.7 Zbytočné prietahy v konaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny	57
2.2.1.8 Zbytočné prietahy v konaní iných orgánov verejnej správy	59
2.2.2 Právo na primerané hmotné zabezpečenie	61
2.2.3 Právo podieľať sa priamo na správe verejných vecí a petičné právo	63
2.2.4 Právo na informácie	64
2.2.5 Právo vlastníť majetok	66
2.2.6 Rovnosť v právach	67
2.3 Návrhy opatrení	69
3. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv	73
3.1 Právne usmerňovanie	73
3.2 K legislatívnej činnosti	73
3.2.1 Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a rezortným ministrom	73
3.2.1.1 Nútený prenájom	73
3.2.1.2 Úhrady za štúdium a ukončovanie štúdia na súkromných školách	74

3.2.1.3	Obnova ťažby zlata a striebra	75
3.2.1.4	Situácia ľudí bez domova a jej riešenie zo strany štátu	76
3.2.2	Ďalšie návrhy k legislatívnemu procesu	77
3.2.2.1	Regulované nájomné a Európsky súd pre ľudské práva	77
3.2.2.2	Zákon o sociálnom poistení	79
3.2.2.3	Dôsledky exekúcie dôchodkov	83
3.2.2.4	Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla	84
3.2.2.5	Právo občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí pri voľbe primátora	84
3.2.2.6	Medzinárodné adopcie	85
3.2.2.7	Chýbajúce zákonné lehoty na vybavenie pri právnych predpisoch upravujúcich odškodnenie	86
3.2.2.8	Hmotná núdza pri početných rodinách	86
3.2.2.9	Koncesionárske poplatky	87
3.2.2.10	Platy pedagogických pracovníkov	87
3.3	Zvyšovanie právneho vedomia verejnosti	87
3.4	Návrhy opatrení	90
4.	Medzinárodná spolupráca	91
4.1	Významné podujatia verejného ochrancu práv	91
4.2	Návrhy opatrení	93
5.	Kancelária verejného ochrancu práv	94
5.1	Personálne obsadenie kancelárie	94
5.2	Rozpočet a sídlo kancelárie	94
5.3	Návrhy opatrení	95
Príloha č. 1	Princíp dobrej správy	97
Príloha č. 2	Štatistické údaje k podnetom a ich podávateľom	109

1. Vybavovanie podnetov fyzických osôb a právnických osôb

1.1 Právny základ činnosti verejného ochrancu práv

Verejný ochranca práv ako kontrolný orgán sui generis je súčasťou systému orgánov ochrany práva. Podieľa sa na mimosúdnej ochrane základných práv a slobôd v Slovenskej republike.

Ústava Slovenskej republiky (čl. 151a) jeho postavenie vymedzuje:

„**Verejný ochranca práv je nezávislý ústavný orgán Slovenskej republiky**, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom **chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb** v konaní pred **orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci**, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv **môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci**, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. **Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť.**“

Právna ochrana fyzických osôb a právnických osôb je zákonom č. 564/2001 Z. z. zo 4. decembra 2001 o verejnom ochrancovi práv daná tým, že na verejného ochrancu práv sa môže obrátiť každý, kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy boli porušené základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

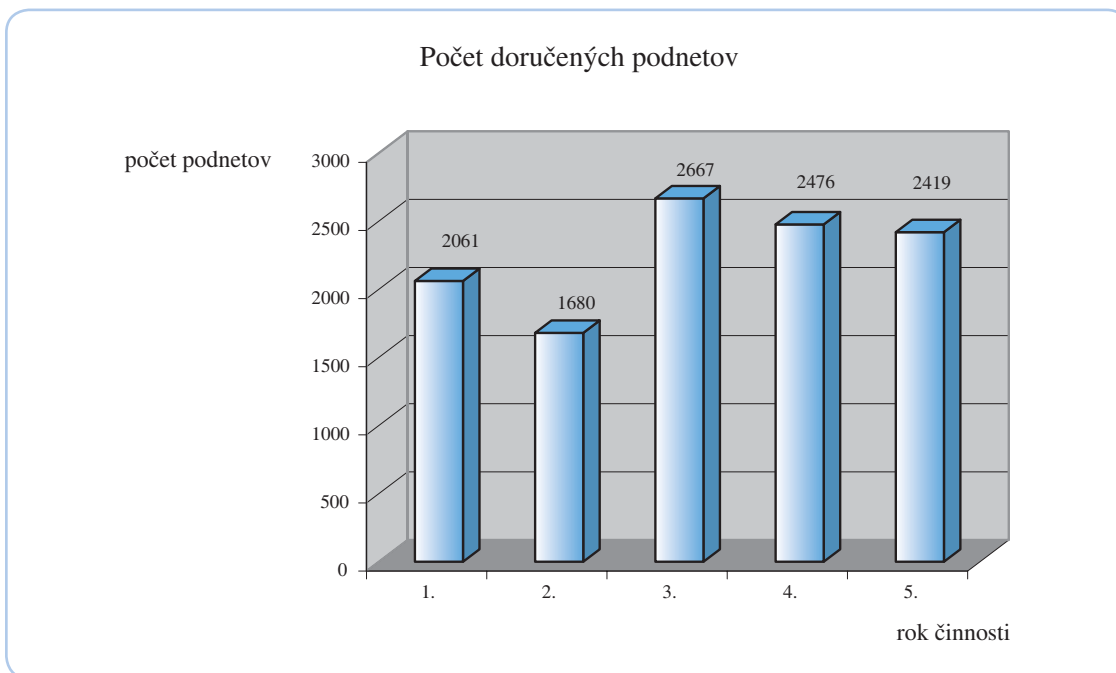
Verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy. Podnet možno podať písomne, ústne do zápisnice, telegraficky, telefaxom alebo elektronickou poštou. Z podnetu musí byť zrejmé, akej veci sa týka, proti ktorému orgánu verejnej správy smeruje a čoho sa podávateľ podnetu domáha.

Ak výsledkami vybavenia podnetu je **preukázané porušenie základných práv a slobôd**, verejný ochranca práv oznámi výsledky vybavenia podnetu spolu s návrhom opatrení orgánu verejnej správy, proti ktorého postupu, rozhodovaniu alebo nečinnosti podnet smeruje. **Orgán verejnej správy je povinný do 20 dní** odo dňa doručenia výzvy na prijatie opatrení **oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a prijaté opatrenia**. Ak verejný ochranca práv nesúhlasí so stanoviskom orgánu verejnej správy alebo ak prijaté **opatrenia považuje za nedostatočné, vyrozumie o tom orgán nadriadený orgánu verejnej správy**, proti ktorému podnet smeruje, a ak takého orgánu niet, **vládu Slovenskej republiky**. Nadriadený orgán verejnej správy, proti ktorému podnet smeruje, ak takého orgánu niet, vláda Slovenskej republiky sú povinní oznámiť verejnému ochrancovi práv do 20 dní odo dňa doručenia jeho vyrozumenia opatrenia, ktoré vo veci prijali. Ak verejný ochranca práv považuje opatrenia vykonané uvedenej poslednej vety za **nedostatočné, oznámi túto skutočnosť národnej rade alebo ňou poverenému orgánu**.

Verejný ochranca práv nemôže zrušiť alebo zmeniť rozhodnutie žiadneho orgánu. Môže príslušný orgán **upozorniť**, že jeho rozhodnutie alebo konanie je nesprávne alebo že je nečinný.

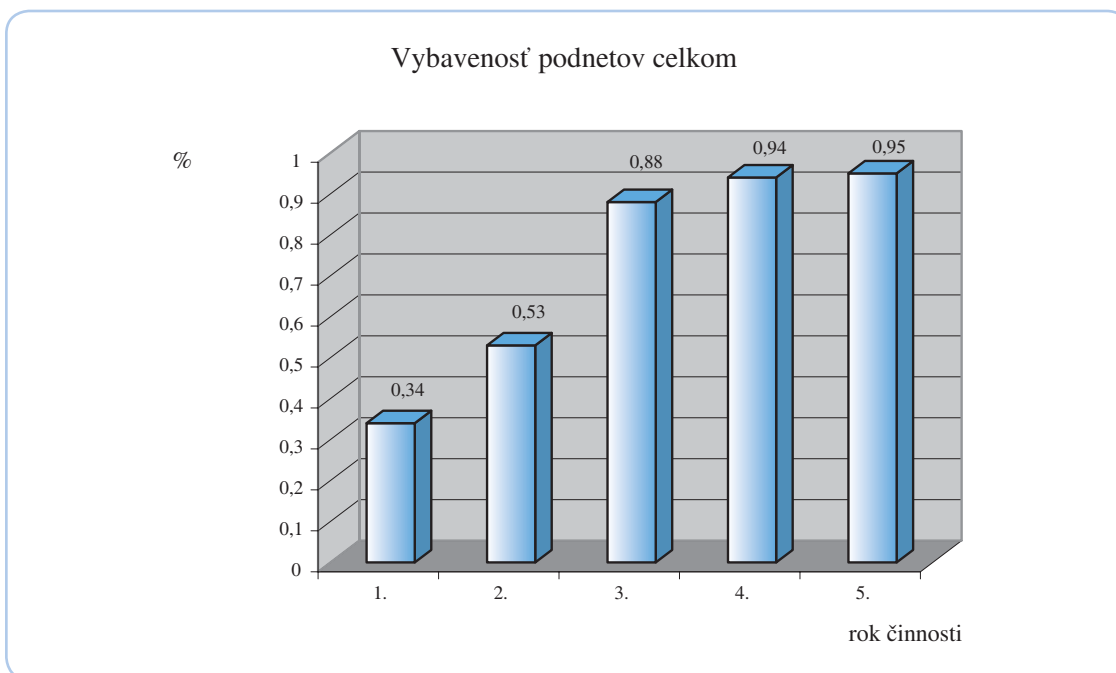
1.2 Počet doručených a vybavených podnetov

Počas prvého päťročného funkčného obdobia verejného ochrancu práv v Slovenskej republike mu bolo doručených celkom **11 320 podnetov**. Z tohto počtu za posledný rok činnosti verejného ochrancu práv bolo doručených **2 419 podnetov**.

Nevyhnutná potreba spoločnosti a štátu **zvyšovať právne vedomie verejnosti** dopĺňa uvedené počty doručených podnetov o niekoľkonásobne vyššie počty poskytnutých **bezplatných právnych usmernení uskutočnených z vlastnej iniciatívy verejného ochranca práv** (je im venovaná osobitná časť tejto správy).

Kancelárii verejného ochranca práv sa podarilo z celkového počtu doručených podnetov **vybaviť celkom 10 808 podnetov**. Vybavenosť podnetov v súčasnosti prekračuje **95 %** z celkového počtu podnetov.

Celkový počet vybavených podnetov fyzických osôb a právnických osôb vybavených verejným ochrancom práv v uplynulom roku **dokazuje efektívnu spoluprácu s orgánmi verejnej správy pri vybavovaní podnetov**. Dôraz sa kládol na prijímanie komplexných

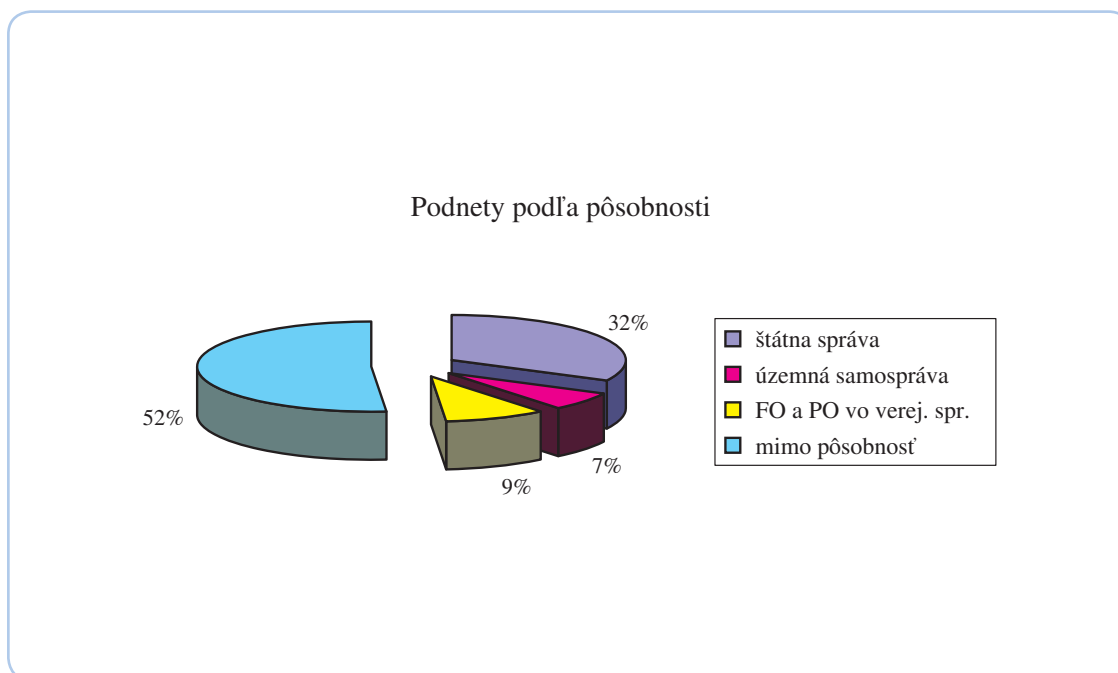
opatrení pre predchádzanie porušovaniu základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy v budúcnosti. Podporou bola i **novelizácia právnej úpravy v roku 2006, ale aj interné organizačné opatrenia** Kancelárie verejného ochrancu práv prijímané za účelom zvyšovania efektivity činnosti. Spomínané skutočnosti našli pozitívny odraz v skracovaní doby vybavovania podnetov v prospech ich podávateľov, pričom nebola dotknutá odborná kvalitatívnosť.

Ochrana základných práv a slobôd sa nevyhnutne musí vyznačovať zabezpečením jej bezodkladnosti, preto medzi prioritné ciele verejného ochrancu práv patrí od počiatku činnosti aj snaha poskytnúť „rýchlu službu občanovi“.

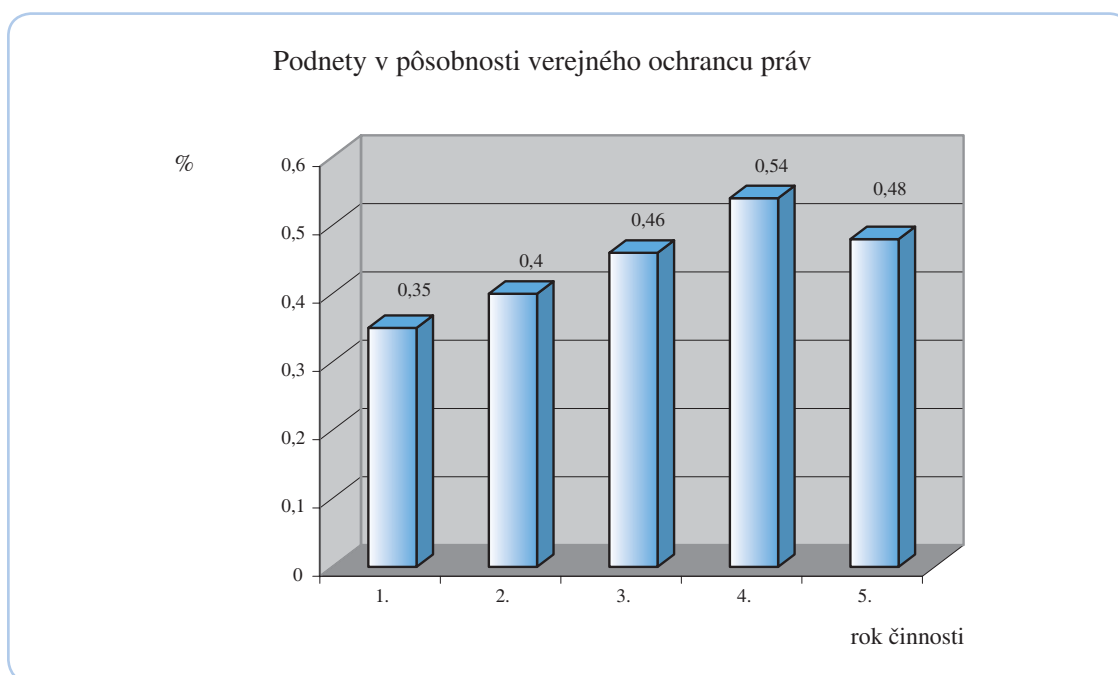
K tomu napomohol aj zákon č. 122/2006 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov s účinnosťou od 1. apríla 2006. Uvedená právna úprava spolu so spomínanými internými organizačnými opatreniami Kancelárie verejného ochrancu práv priniesli **pozitívne výsledky v prospech ochrany základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb.**

1.3 Podnety v pôsobnosti verejného ochrancu práv

Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa vzťahuje na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, právnické osoby a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy, alebo do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy inak zasahujú. **Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa nevzťahuje** na Národnú radu Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky, vládu Slovenskej republiky, Ústavný súd Slovenskej republiky, Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, spravodajské služby, na rozhodovacie právomoci vyšetrovateľov Policajného zboru, prokuratúru a na súdy s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu, tiež na veci operačnej a mobilizačnej povahy.

Dôvodom, prečo sa fyzické osoby a právnické osoby neobracajú na verejného ochrancu práv len s podnetmi v jeho pôsobnosti je najmä **nedostatočné právne vedomie**, ďalej i skutočnosť, že **občania v zložitých životných situáciách hľadajú pomoc všade, kde je ochota im ju poskytnúť**. Zvyšovanie právneho vedomia ako jedna z prioritných činností verejného ochrancu práv z vlastnej iniciatívy sa odráža vo vnímaní „ombudsmana“ aj ako „**bezplatného advokáta všetkých a vo všetkých právnych oblastiach**“. K tomu tiež prispievalo viac ako 100 relácií odvysielaných v rozhlase a televízii, tiež v printových médiách, iných elektronických médiách, obsahom ktorých bolo poskytovanie právnych usmernení v rôznych životných situáciách, ale aj vydávanie informačných letákov (aj v jazykoch národnostných menšín) k problémom, ktoré najviac trápia občanov.

Opätovne je potrebné zdôrazniť, že počet podnetov, ktoré nie sú v pôsobnosti verejného ochrancu práv ovplyvňuje i tá skutočnosť, že podania fyzických osôb a právnických osôb sa v mnohých prípadoch **netýkajú základných práv a slobôd** tak, ako sú uvedené v **Ústave Slovenskej republiky a v medzinárodných dokumentoch**.

Uvedené skutočnosti boli tiež jedným z dôvodov, prečo verejný ochranca práv inicioval v súčinnosti s Výborom Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien **návrh na vydanie ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky, ako aj návrh na zmenu zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov**. Novelizáciou sa malo okrem iného dosiahnuť aj rozšírenie pôsobnosti verejného ochrancu práv nielen **na základné práva a slobody**, ale na celú tzv. chorú administratívu, čo nakoniec by zodpovedalo aj obsahu názvu „verejný ochranca práv“.

Motívom pre takýto postup sú aj poznatky iných krajín Európskej únie i Európskeho ombudsmana, v ktorých prípadoch ide o pôsobnosť proti „**maladministrácii**“. Pôsobnosť vo vzťahu k zlej či nedostatočnej správe, ku ktorej dochádza v prípade, ak inštitúcia **nekoná v súlade s právom, nerešpektuje princípy dobrej správy - nepoctivosť, diskriminácia, zneužitie právomoci, neposkytovanie odpovedí na podania, odoprenia poskytnutia informácií, zbytočné prieťahy v konaní** - by bola významným obohatením mimosúdnej

ochrany v Slovenskej republike. Navrhované rozšírenie pôsobnosti na všetky práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb nebolo realizované.

Dôvody pre vypracovanie návrhu novely Ústavy Slovenskej republiky a zákona o verejnom ochrancovi práv s **hlavným cieľom zabezpečiť účinnejšiu a efektívnejšiu ochranu práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb** boli opodstatnené práve praktickou aplikáciou doterajšej právnej úpravy, preskúmaním tisícov podnetov fyzických osôb a právnických osôb, konaním z vlastnej iniciatívy, ale tiež poznatkami a závermi z celoeurópskych stretnutí ombudsmanov, stretnutí ombudsmanov krajín V4, Medzinárodnej charty efektívnosti ombudsmanov, Ústavy Európskej únie, medzinárodných zmlúv a dohôrov upravujúcich ochranu ľudských práv a základných slobôd.

1.4 Návrhy opatrení

Už po piatykrát odporúčame rozšíriť pôsobnosť verejného ochrancu práv tak, aby chránil **všetky práva a slobody fyzických a právnických osôb** pri konaní, rozhodovaní a nečinnosti orgánov verejnej správy.

Opakovane zdôrazňujeme, že Kancelária verejného ochrancu práv pri každom doručenom podnete, i keď nie je v pôsobnosti verejného ochrancu práv, poskytuje podrobné právne usmernenie ako vo veci postupovať, kto je príslušný na vybavenie veci, podrobne podávateľovi podnetu analyzuje právnu úpravu vo veci, poučí podávateľa, aké sú jeho práva a povinnosti v konkrétnej situácii, a to vždy po dôkladnom preskúmaní konkrétnej veci. Získavame písomné poznatky od orgánov verejnej správy, ktoré sú ochotné spolupracovať aj nad rámec pôsobnosti **v snahe pomoc občanovi a nenechať ho bez pomoci, nakoľko ide o porušenie jeho práv, i keď nie základných.**

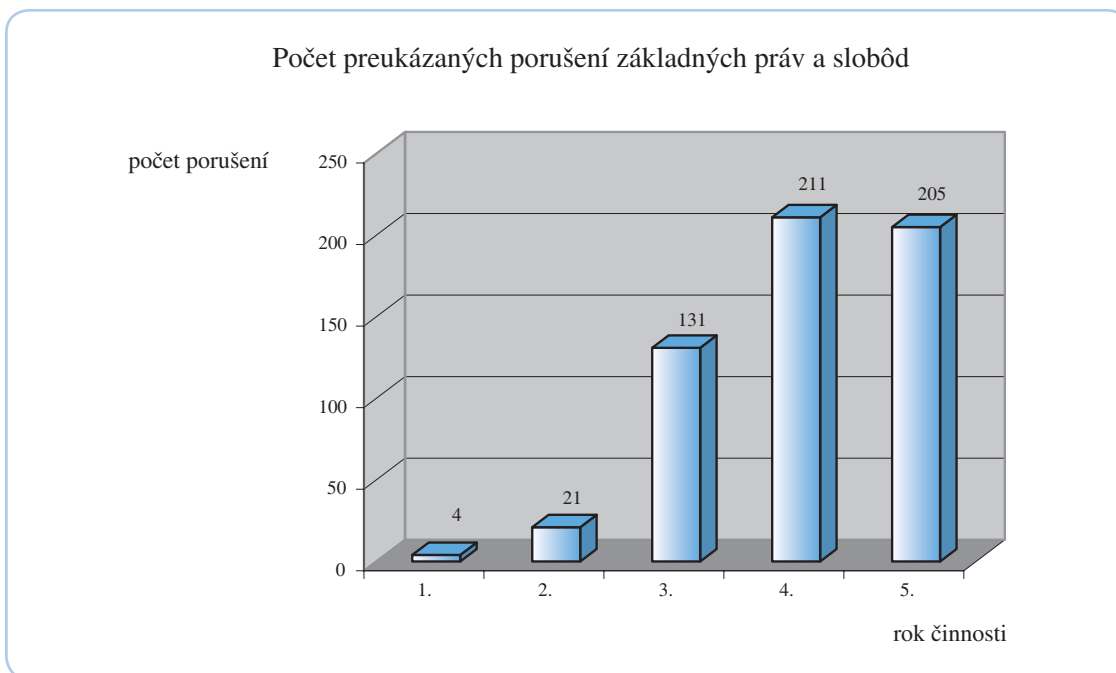
Verejný ochranca práv má snahu podávateľovi pomôcť aj nad rámec pôsobnosti, za čo mu prichádza aj množstvo ďakovných listov. Pomáhať občanom a iným osobám v danom smere sú verejný ochranca práv a jeho kancelária pripravení, **bez dopadu na štátny rozpočet.**

Preto je potrebné naďalej uvažovať o rozšírení pôsobnosti verejného ochrancu práv na celú „maladministráciu“, teda aj v prípade, ak sa nerešpektuje princíp dobrej správy a jej zásady.

2. Porušenia základných práv a slobôd

2.1 Preukázané porušenia základných práv a slobôd

Verejný ochranca práv preukázal **porušenia základných práv a slobôd** zaručených Ústavou Slovenskej republiky v uplynulom roku **celkom v 205 prípadoch**.

Na základe poznania z **viac ako 11 tisíc podnetov fyzických a právnických osôb a viac ako 22 tisíc poskytnutých právnych usmernení** je možné konštatovať, že základné práva a slobody sa v Slovenskej republike neporušujú vo veľkom rozsahu.

Vo väčšej miere sú preukázané porušenia základných práv a slobôd spôsobené **systemovými nedostatkami** riešenia niektorých problémov, osobitne vo vzťahu k zbytočným priet'ahom v konaní orgánov verejnej správy. Ojedinele k ich porušeniu dochádza **subjektívnym zavineným konaním zamestnancov orgánov verejnej správy**. Najčastejším dôvodom podaní občanov namietajúcich konanie orgánov verejnej správy zostáva skutočnosť, že orgány verejnej správy a ich pracovníci si pri svojej každodennej činnosti neuvedomujú rozhodujúcu skutočnosť, že svoju činnosť vykonávajú **pre občana**. Často nehľadajú možnosti ako pomôcť občanom. Najväznejším problémom vyskytujúcim sa na strane orgánov verejnej správy je **nie najlepšia znalosť právneho poriadku** alebo nepochopenie obsahu právnych predpisov, ktoré uplatňujú pri konaní či rozhodovaní o právach fyzických osôb a právnických osôb.

Porušenia základných práv a slobôd preukázané počas uplynulého roku sa týkali **práva na súdnu a inú právnu ochranu, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, politických práv i všeobecných ustanovení** podľa 1. oddielu druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky.

Verejný ochranca práv konkrétne preukázal:

- 195 prípadov **zbytočných priet'ahov v konaní v rozpore** s článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky,

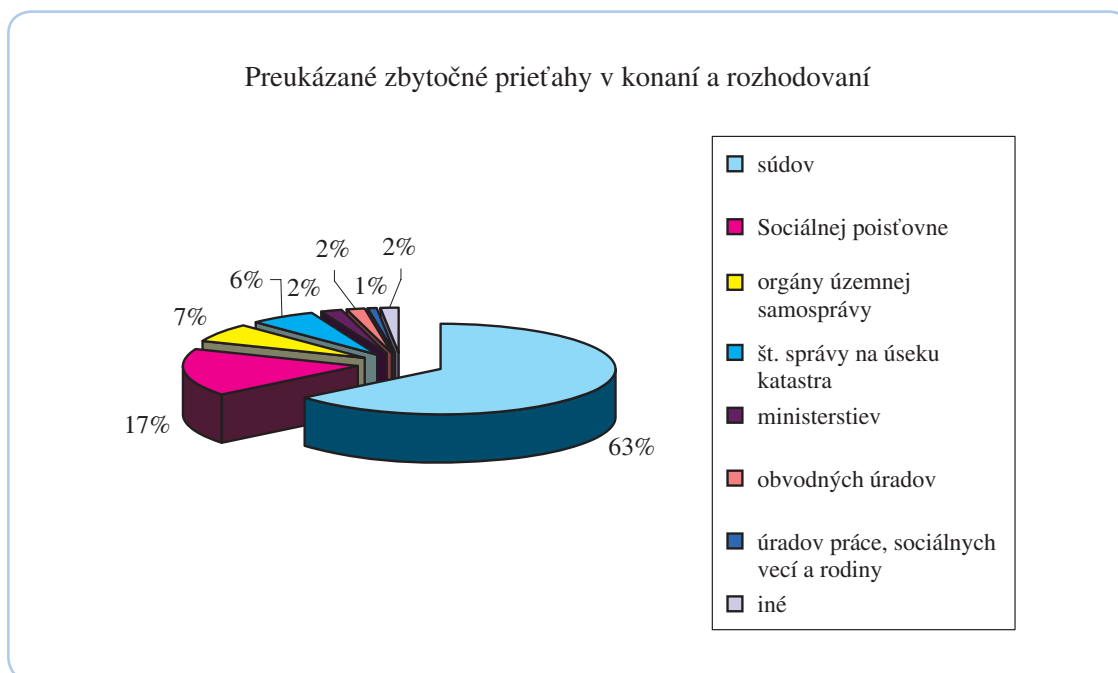
- 3 prípady porušenia práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa podľa článku 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- 1 prípad porušenia petičného práva v rozpore s článkom 27 Ústavy Slovenskej republiky,
- 1 prípad porušenia práva na informácie garantovaného článkom 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- 1 prípad porušenia vlastníckeho práva garantovaného článkom 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- 4 prípady porušenia práva na rovnosť v dôstojnosti a právach zaručeného článkom 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, a to v spojení s porušením základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa podľa článku 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2.2 Analýza preukázaných porušení základných práv a slobôd

2.2.1 Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov

Najčastejšie porušovaným základným právom počas celého prvého päťročného funkčného obdobia verejného ochranca práv v Slovenskej republike na základe preskúmania podnetov fyzických osôb a právnických osôb je **porušovanie článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**.

Z celkového počtu 205 preukázaných porušení základných práv a slobôd za uplynulý rok, verejný ochranca práv zistil **v 195 prípadoch zbytočné priet'ahy**.

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal zbytočné priet'ahy nielen v **súdnom konaní, ale aj v konaní Sociálnej poisťovne, v konaní správ katastra, v konaní orgánov obcí, mesta i samosprávneho kraja, ďalej v konaní ministerstiev, v konaní obvodných pozemkových úradov, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny i v konaní krajského stavebného úradu, colného riaditeľstva a Úradu na ochranu osobných údajov.**

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov patrí medzi základné práva a slobody, na ktorých ochrane sa verejný ochranca práv podieľa. Toto právo je súčasťou **práva na súdnu a inú právnu ochranu**, ktoré je garantované Ústavou Slovenskej republiky a medzinárodnými zmluvami. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je **odstránenie stavu právnej neistoty**, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia orgánu verejnej správy. Samotným prerokovaním veci sa však právna neistota tejto osoby neodstráni. Preto na naplnenie ústavného práva podľa článku 48 ods. 2 nestačí, aby príslušný orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní **až právoplatným rozhodnutím** orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv.

Preto verejný ochranca práv v rámci opatrení na odstránenie porušovania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov požaduje od predstaviteľov orgánov verejnej správy, aby prijali také opatrenia, ktoré povedú nielen ku konaniu ale tiež k **rozhodnutiu vo veci v primeranej lehote. Žiada, aby sledovali vybavenie veci až do jej právoplatného skončenia. O uvedenej skutočnosti verejný ochranca práv požaduje bezodkladnú informáciu.**

2.2.1.1 Zbytočné priet'ahy v súdnom konaní

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal zbytočné priet'ahy v súdnom konaní **v 125 prípadoch.**

V súvislosti s ochranou práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v súdnych konaniach možno uviesť, že viaceré skutočnosti, na ktoré upozorňoval verejný ochranca práv vo svojich predchádzajúcich správach o činnosti, sa opakujú.

Dĺžku konania ohľadne podnetov na zbytočné priet'ahy posudzuje verejný ochranca práv **podľa skutkovej a právnej zložitosti veci, správania sa účastníkov konania a v neposlednom rade i podľa samotného konania (postupu) súdu.** Ku konštatovaniu, že došlo k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, pristupuje za predpokladu, že v konaní došlo k zbytočným, ničím neodôvodneným priet'ahom, ktoré svojou nečinnosťou **spôsobil súd.**

Verejný ochranca práv požaduje od predsedov súdov, aby ako orgány riadenia a správy súdov prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, aby k ďalším obdobiam nečinnosti súdu nedochádzalo a vec bola prejednaná a rozhodnutá v primeraných lehotách.

Dôvod, prečo občania hľadajú pomoc u verejného ochrancu práv v prípade, ak sa domnievajú, že súd je nečinný, je mnohokrát nedôvera v súdnu moc i v konkrétnych sudcov. Nie ojedinele vyslovujú podozrenia z korupcie, napr. ako v prípade, v ktorom problémy ohľadne pozemku začali ešte v roku 1963, a v roku 1983 bola vo veci podaná žaloba na súd, v ktorom jeho podávateľky uviedli: „najväčšiu vinu majú sudcovia, že sa dali podplatiť, súd nechce uzavrieť súdny proces len preto, že my máme pravdu, už to trvá 23 rokov a vymýšľajú všelijaké podfuky a klamstvo, už sme celkom zničené ich vinou.“

Analýza podnetov fyzických a právnických osôb preukázala, že k viac ako 30 prípadom zo 125 preukázaných porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v súdnom konaní došlo v súdnych konaniach, v ktorých návrh na začatie konania bol podaný ešte **v 90-tych rokoch minulého storočia.**

Súdne spory trvajúce viac ako 10 rokov

Medzi **najdlhšie trvajúce súdne konania**, v ktorých verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy patria najmä dedičské konania, vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, konania o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, tiež pracovnoprávne a obchodnoprávne spory, a žiaľ i konania, ktoré zasahujú do práv detí.

Uvedené potvrdzuje aj stále neukončené viac ako 15-ročné dedičské konanie.

Osobne podnet do Kancelárie verejného ochrancu práv prišiel podať podávateľ, ktorý namietal, že jeho dedičské konanie sa vedie **od roku 1991**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že vo veci bolo podané odvolanie a z tohto dôvodu sa vec aktuálne od februára 2005 nachádzala na krajskom súde.

Krajský súd v Žiline rozhodol o odvolaní až vo februári 2006, a to tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil v časti o predmete dedičstva a v časti o rozdelení dedičstva uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. V predmetnej veci, resp. v jej časti, bude teda opätovne rozhodovať v prvom stupni okresný súd.

Predseda krajského súdu verejnému ochrancovi práv v liste z februára 2006 dôvodil: „Relatívne dlhšia lehota na prejednanie a rozhodnutie veci tunajším súdom je spôsobená prioritne výrazným pracovným preťažením, keď Krajský súd v Žiline je najhoršie personálne obsadeným súdom druhého stupňa, pritom riešenie tejto situácie nie je spôsobilý tunajší súd efektívne ovplyvniť.“

Verejný ochranca práv zistil aj prípady, keď ani rozhodnutie súdu problém občana nevyriešilo, nakoľko rozsudok je síce právoplatný, avšak **nevykonateľný**.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv uviedol, že „**od roku 1993**, keď rozsudkom bolo určené vlastníctvo k pôde, nepokročil som v riešení môjho problému ani o krok. Vďaka zbytočným, či zámerným prietahom v súdnom konaní všetci vlastníci uvedení v rozsudku **majú znemožnené právo vlastníť svoju pôdu**, ktorú dodnes obhospodaruje poľnohospodárske družstvo.“

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že vo veci prebieha súdne konanie o vyrovnanie dedičských podielov a súdne konanie o zaplatenie viac ako 100 tis. Sk, obe od roku 1993.

V konaní v právnej veci o vyrovnanie dedičských podielov po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že v predmetnej právnej veci bolo rozhodnuté rozsudkom z decembra 1993. **Rozsudok nadobudol právoplatnosť v januári 1994, obsahoval však podstatné chyby a z tohto dôvodu bol nevykonateľný.**

Zákonný sudca následne rozsudok opravil, avšak **vzhľadom na neprípustnosť spôsobu, akým boli opravy vykonané, nebolo možné rozhodnutie zapísať do katastra nehnuteľností**. Predmetný rozsudok ostal teda **právoplatný, avšak naďalej nevykonateľný**.

Na súd sa podávateľ obrátil s viacerými písomnými podaniami, ktorými žiadal chyby v rozsudku náležite opraviť, resp. dosiahnuť taký stav, aby bolo možné zapísať zmenu práv k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom rozsudku, do katastra nehnuteľností. **Opatrením predsedu okresného súdu** bol vykonaním úkonov súvisiacich s rozhodnutím o doplnení údajov pre zápis zmeny do katastra nehnuteľností poverený sudca, ktorý však po preskúmaní problému dospel k názoru, že **opravu daného stavu nie je možné dosiahnuť vydaním**

opravného uznesenia, ale len podaním nového návrhu na začatie súdneho konania, o čom upovedomil podávateľ a listom z júna 2001.

V nasledujúcom období sa podávateľ na súd obrátil s niekoľkými podaniami, vrátane podania označeného ako „Vec: **Návrh na určenie vlastníctva**“ z augusta 2001. Týmto podaním sa **však súd spočiatku nezaoberal**, preto podal podávateľ **sťažnosť na prietahy v konaní** a neskôr aj žiadosť o prešetrenie výsledkov vybavenia sťažnosti predsedovi krajského súdu. Nakoľko vo veci nebolo vydané žiadne rozhodnutie, domnieval sa podávateľ, že dochádza k zbytočným prietahom v konaní.

Skutočnosť, že sa nedarí podávateľovi domôcť účinným spôsobom vlastníckeho práva je **spôsobená nesprávnym vyhotovením rozhodnutia súdu, resp. nesprávnym postupom pri vykonaní opráv. Sudca, ktorý rozhodoval a vyhotovil rozsudok je už v starobnom dôchodku.**

Žiaľ, vzhľadom k tomu, že od vydania predmetného rozsudku, resp. od vykonania opráv v ňom uplynulo dlhšie obdobie, pri prípadnom uplatňovaní nároku na náhradu škody voči štátu (súdu) podľa **zákona č. 58/1969 Zb. zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom**, je potrebné vziať do úvahy zákonom ustanovené premlčacie lehoty.

V konaní o zaplatenie sumy viac ako 100 tis. Sk o mimoriadnom dovolaní rozhodoval **Najvyšší súd Slovenskej republiky**. Rozsudkom z mája 2003, rozhodol o zrušení rozsudkov okresného súdu a krajského súdu. Súdny spis bol okresnému súdu vrátený v júni 2003.

Z výsledkov preskúmania podnetu je zrejmá nečinnosť okresného súdu v období od doručenia spisu v júni 2003 po vytyčenie termínu pojednávania v júni 2004.

Predseda súdu na výzvu verejného ochrancu práv potvrdil, že v súčasnej dobe sa vo veci plynule koná, priznal „že v priebehu konania došlo medzi jednotlivými úkonmi k dlhším časovým úsekmi, ktoré boli vyvolané **dlhodobou práceneschopnosťou zákonnej sudkyne**.“ Predseda občianskoprávneho grémia potvrdil, že: „**bolo prijaté jediné Ústavou SR dovolené možné opatrenie voči zákonnej sudkyňi JUDr., a to doporučené, aby konala v uvedenej veci bez prietahov. Zákonná sudkyňa uviedla, že nemá vytvorené zo strany súdu dostatočné podmienky pre vykonávanie svojej funkcie poukazujúc na absenciu asistentky senátu a vyššieho súdneho úradníka, resp. na ich časté zmeny, ako aj svoju neprítomnosť v práci z dôvodu pobytu na rehabilitačnom liečení.**“

Vo viacerých prípadoch zbytočné prietahy v konaní sú pre účastníkov nepríjemným pripomínaním ťažkostí, ktoré im život priniesol. Takým bol aj prípad, v ktorom zbytočné prietahy namietala v dedičskom konaní matka dcéry, ktorá **v roku 1994 tragicky zahynula.**

V marci 2006 bol verejnému ochrancovi práv doručený podnet matky, ktorej dcéra krátko po svadbe zomrela. V tom čase bol jej manžel vo výkone trestu odňatia slobody, „všetky trovy súvisiace so smrťou mojej dcéry som zaplatila sama, hoci zo zákona je to povinnosť manžela. Ďalej mi ide o vkladnú knižku, na ktorú som mojej dcérke usporila finančnú hotovosť ešte za slobodna a o finančné náklady súvisiace s vybudovaním náhrobného pomníka. Zať súhlasil, že prispeje polovičnou čiastkou, no nestalo sa tak. Zať si neprebral roku **v 1998** rozhodnutie o dedičskom konaní (vyhol sa mu - nebol k zastihnutiu), a preto **nenadobudlo právoplatnosť**. Z výkonu trestu však v tej dobe bol prepustený. **Som dôchodkyňa a moja finančná situácia mi nedovoľuje obrátiť sa na súd** (hradiť súdne trovy), obraciam sa na Vás s prosbou a žiadosťou o pomoc. **Verím, že ešte aj na Slovensku existuje spravodlivosť.**“

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že konanie o dedičstve bolo začaté uznesením okresného súdu v novembri 1994. Po všetkých úkonoch vo veci v novembri 1997 predložil vec súdny komisár okresnému súdu na vydanie uznesenia o dedičstve. Uznesenie o dedičstve bolo okresným súdom vydané dňa v januári 1998. Podávateľke doručené v apríli 1998. Druhému z dedičov - manželovi sa uznesenie o dedičstve nepodarilo doručiť, a to ani po viacerých pokusoch.

V marci 2006 súdny komisár predložil spis okresnému súdu spolu s návrhom na vydanie uznesenia o ustanovení opatrovníka manželovi. Vyššia súdna úradníčka okresného súdu v apríli 2006 požiadala orgány Policajného zboru Slovenskej republiky a Centrálny register obyvateľov Slovenskej republiky o informácie o mieste trvalého pobytu manžela poručiteľky.

V prípade, že sa nepodarí menovanému doručiť rozhodnutie o dedičstve cestou polície a vykonaným šetrením nebude zistené miesto jeho súčasného pobytu, bude mu, podľa vyjadrenia predsedu súdu, bezodkladne ustanovený opatrovník podľa ustanovenia § 29 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

V období od marca 1995 až do júna 1997 okresný súd, respektíve súdom poverený súdny komisár nevykonával vo veci žiaden procesný úkon. Rovnako aj doba doručovania rozhodnutia o dedičstve a úkony okresného súdu pri doručovaní zásielky v období od januára 1998 do marca 2006 vykazujú znaky zbytočných prietahov v konaní. Preto nemožno postup okresného súdu označiť ako postup bez zbytočných prietahov, smerujúci k prejednaniu a právoplatnému rozhodnutiu veci v primeraných lehotách. Naďalej pretrváva právna neistota účastníkov konania.

Námietky na neprimeranú dĺžku konania považoval za dôvodné aj poverený predseda príslušného okresného súdu, ktorý na žiadosť verejného ochrancu práv prisľúbil, že na plynulosť ďalšieho konania v tejto dedičskej veci bude v pravidelných mesačných intervaloch dohliadať a následne ho o stave konania informovať.

V niektorých prípadoch **pracovnoprávne spory** majú výrazný vplyv na život osobitne zamestnancov, ktorí stratili prácu, na ich sociálnu a ekonomickú situáciu. Takto namietala aj podávateľka, ktorá **žalobu o neplatnosť okamžitého skončenia pracovného pomeru podala pred 11 rokmi.**

Zamestnávateľ podávateľky podnetu s ňou okamžite skončil pracovný pomer **v roku 1995**. Nakoľko si nebola vedomá svojej chyby a dohoda nebola možná, podala na súd žalobu o neplatnosť okamžitého skončenia pracovného pomeru. Súdne konanie nebolo skončené ani v roku 2006, preto sa podávateľka obrátila na verejného ochrancu práv.

Okresný súd vo veci rozsudkom z novembra 1995 určil, že okamžité skončenie pracovného pomeru je neplatné. Zároveň okresný súd zaviazal zamestnávateľa zaplatiť podávateľke podnetu náhradu mzdy a tiež rozhodol o náhrade trov konania. V dôsledku odvolania zamestnávateľa konal krajský súd, ktorý v roku 1996 rozhodol tak, že rozsudok súdu prvého stupňa v časti týkajúcej sa neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru potvrdil, v ostatnej časti rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Vplyv na celkovú dĺžku konania v rokoch 1995 - 2001 mal postup zamestnávateľa. Ten podával protinávrhy, odvolanie a ďalšie podania.

Opatrením z júna 2001 predsedníčka okresného súdu pridelená predmetnú vec na konanie **novej sudkyňi po odchode doterajšej sudkyne v júni 2001 do starobného dôchodku. Nová sudkyňa, ktorá vec prevzala v júli 2001, vo veci nekonala, nakoľko bola práceneschopná a hneď následne začala čerpať riadnu materskú dovolenku. Vec bola opatrením predsedníčky okresného súdu pridelená ďalšej sudkyňi v máji 2002.**

Táto už v čase, keď sa o vec zaujímal verejný ochranca práv (marec 2006) vo veci vytýčila termín pojednávania na apríl 2006. Pojednávanie bolo odročené z dôvodu neúčasti právneho zástupcu podávateľky na máj 2006 s tým, že právny zástupca bude vyzvaný na úpravu žalobného návrhu.

V období od mája 2001 až do marca 2006 okresný súd, okrem administratívnych úkonov pri prerozdeľovaní spisu z dôvodu objektívnych skutočností, nevykonal vo veci žiaden procesný úkon.

Námietky ohľadne neprimeranej dĺžky konania uznala aj podpredsedníčka okresného súdu, ktorá sa v tejto súvislosti verejnému ochrancovi práv zaviazala, že: „vzhľadom na úkony vo veci vykonané s veľkým časovým odstupom bude predmetnú vec **sledovať v dvojmesačných intervaloch.**“

Prídlhé určovanie príslušnosti súdu spôsobuje zbytočné prietáhy

Súdy v niekoľkých prípadoch prídlho zisťovali svoju miestnu príslušnosť, napr. **aj dva roky**, čím spôsobili zbytočné prietáhy v konaní.

Podávateľ verejnému ochrancovi práv podal sťažnosť na nečinnosť súdu **v konaní o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy.**

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že okresný súd v Košiciach odstúpil návrh **z februára 2004** z dôvodu miestnej nepríslušnosti okresnému súdu v Bratislave, ten ho predložil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o miestnej príslušnosti. Najvyšší súd rozhodol **vo februári 2006**, s tým že **vec patrí súdu, ktorému bol podaný návrh na začatie konania**, a to okresnému súdu v Košiciach.

Že nešlo o ojedinelý prípad dokazuje aj ďalší podnet podávateľa.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv uviedol, že návrh na občianskoprávne konanie proti nečinnosti okresného riaditeľstva Policajného zboru podal **v júni 2006** a od vtedy súd nekoná.

Predsedníčka súdu verejnému ochrancovi práv písomne potvrdila, že od podania návrhu až do vyslovenia **vecnej nepríslušnosti v júli 2007** nebol vo veci vykonaný žiaden úkon.

V niektorých prípadoch naliehavosť situácie, v ktorej sa občania ocitnú si vyžaduje dočasné a urýchlené riešenie nepriaznivej situácie účastníka konania, najmä ak súd vo veci koná príliš dlho. Riešiť situáciu je možné **návrhom na vydanie predbežného opatrenia**. Rýchlosť, s ktorou má súd o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia rozhodnúť, sa premietla aj do ustanovenia lehoty, v ktorej by mal súd rozhodnúť o odvolaní proti rozhodnutiu o predmetnom návrhu.

V decembri 2006 bol verejnému ochrancovi práv doručený podnet vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v konaní o odvolaní proti rozhodnutiu okresného súdu, ktorým bol zamietnutý **návrh na nariadenie predbežného opatrenia**.

Na okresnom súde podala podávateľka návrh na nariadenie predbežného opatrenia, ktorým by súd nariadil odporcovi, bývalému manželovi (sú rozvedení 5 rokov), aby nevstupoval dočasne do bytu.

Okresný súd uznesením z apríla 2006 predmetný návrh zamietol. Proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na nariadenie predbežného opatrenia podala podávateľka podnetu odvolanie, ktoré bolo v máji 2006 predložené krajskému súdu.

Pretože bolo potrebné opraviť osobné údaje účastníka konania v napadnutom uznesení, krajský súd v máji 2006 vrátil vec okresnému súdu. Okresný súd vykonal **opravu opravným uznesením** z júla 2006 a po doručení opravného uznesenia účastníkom konania, vec v auguste 2006 **druhýkrát predložil krajskému súdu**. Krajský súd v novembri 2006 doručil odvolanie odporcovi na vyjadrenie. Od tohto dátumu súd vo veci nevykonal žiadny úkon. Podľa zákonnej sudkyne (predsedníčky senátu) sa rozhodnutie o odvolaní predpokladá v najbližšej dobe, t. j. v mesiaci **február 2007**.

Teda odvolanie bolo krajskému súdu predložené prvýkrát v máji 2006, krajský súd však o ňom nemohol hneď rozhodnúť, nakoľko bolo najprv potrebné opraviť údaje v napadnutom uznesení okresného súdu. Zodpovednosť za zbytočné prieťahy v tomto období až po druhé predloženie veci krajskému súdu nesie okresný súd.

Pokiaľ ide o preskúmanie konania o odvolaní, po druhom predložení odvolania krajskému súdu je však zrejmé, že krajský súd o odvolaní **v lehote sedem dní nerozhodol a nerozhodol ani v nasledujúcich niekoľkých mesiacoch**. Vo veci vykonal iba úkon, ktorým doručil odvolanie na vyjadrenie odporcovi.

Nie ojedinele sú prípady, keď k zbytočným prieťahom v konaní dochádza už krátko po podaní návrhu. Napr. aj prípad, keď **prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až po viac ako 10 rokoch**.

Takým bol aj prípad podávateľa podnetu, ktorého obsah začína slovami „podávam podnet na začatie konania proti okresnému súdu vo veci porušovania základných práv a slobôd, ako aj práv garantovaných medzinárodným dohovorom o ľudských právach a Chartou OSN o ľudských právach“.

Podávateľ podnetu podal žalobu **o neplatnosť skončenia pracovného pomeru ešte vo februári 1996**. Nasledovali návrh na predbežné opatrenie a odvolanie proti nemu. V novembri 1997 podal podávateľ na krajský súd žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti ohľadne zbytočných prieťahov na okresnom súde. Predsedníčka krajského súdu dospela k záveru, že žiadosť je čiastočne opodstatnená. Pojednávania, ktoré vytyčoval okresný súd boli neúspešne vytyčované. Okresný súd vo veci **vytýčil ďalšie pojednávanie na júl 2006, ktoré sa ako prvé aj uskutočnilo a bolo odročené na neurčito**.

Súd je povinný vyporiadať sa so správaním protistrany tak, aby nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní

K predlžovaniu konania často dochádza **aj z dôvodov, za ktoré nenesie zodpovednosť súd**.

Dôvody spočívajú najmä **v aktívnom využívaní procesných práv účastníkmi konania** (napr. podávanie návrhov na doplnenie dokazovania, žiadostí o vylúčenie sudcov z prejednávania a rozhodovania veci, využívanie inštitútu opravných prostriedkov, najmä odvolania).

Pre vyslovenie, či právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov bolo alebo nebolo porušené má zásadný význam určenie, či čas konania, ktorý sa javí jeho účastníkom ako príliš dlhý, možno hodnotiť ako zbytočný prieťah. Takúto povahu nemá prieťah spôsobený správaním účastníkov konania, keď toto ich správanie možno hodnotiť **ako aktívne**.

Ak však je **účastník konania nečinný**, nedostavuje sa na pojednávania bez náležitého ospravedlnenia, či nerešpektuje pokyny súdu, nie je to iba „jeho vec“. V občianskom súdnom konaní je **povinnosť súdu konať bez zbytočných prietáhov konkretizovaná vo viacerých ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku. V konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná.**

Je úlohou súdu rozhodujúceho o odstránení právnej neistoty, aby sa v súlade s právnym poriadkom vypořiadal so správaním strán tak, aby nedochádzalo k zbytočným prietahom v konaní.

V tomto smere je potrebné povedať, že súdy sa v záujme ochrany práv ostatných účastníkov konania, najmä ak ide o konanie o právach maloletých, **snažia vypořiadat' s nečinnosťou účastníka konania prostriedkami, ktoré im priznáva právny poriadok.** V prípade nedoručovania zásielok účastníkovi konania v mieste trvalého bydliska spolupracujú s registrom centrálnej evidencie obyvateľov Slovenskej republiky, využívajú inštitút predvolania či poriadkové opatrenia. No vyskytujú sa prípady, najmä v „komplikovaných sporoch“, keď sa niekedy súd „unaví“ vykonávaním týchto procesných úkonov, ktoré sú v konaniach vo veciach starostlivosti o maloletých zvýraznené aj **požiadavkou na súd konať z úradnej povinnosti.** Práve v týchto prípadoch verejný ochranca práv zisťuje zbytočné prietahy v konaní a navrhuje orgánom riadenia a správy súdov **opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.** Počet týchto prípadov by mohol byť znížený **zvýšením možnosti kontroly reštančných vecí nielen zo strany orgánov riadenia a správy súdov, ale aj zo strany verejného ochrancu práv ako nezávislého orgánu ochrany základných práv a slobôd.**

Je opäť potrebné zdôrazniť, že potreba vykonávania procesných úkonov v primeraných lehotách počas celého súdneho konania vychádza zo skutočnosti, že stav právnej neistoty účastníkov konania nie je odstránený prejednáváním veci pred súdom, ale až právoplatným rozhodnutím súdu vo veci samej. **Iba konanie, v ktorom súd včas, účelne, dôsledne a trvalo smeruje k prejednávaniu a právoplatnému rozhodnutiu vo veci samej môže splniť svoj účel a poskytnúť ochranu práv a právnych záujmov účastníkov konania.**

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným spôsobom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.** Pod toto právo je jednoznačne možné subsumovať aj **možnosť podávať zákonom ustanoveným spôsobom opravné prostriedky, odvolanie nevynímajúc.** Odňať právo účastníka konania napadnúť rozhodnutie súdu prvého stupňa odvolaním, pokiaľ to zákon nevyklučuje, nie je možné. Takýto postup by bol porušením nielen ustanovenia § 201 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku ale i čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj základných princípov demokratického a právneho štátu.

Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky účastníka konania môže súd zbaviť zodpovednosti za prietahy v konaní, len ak dôsledkom správania účastníka je spomalenie postupu konania. Ústava Slovenskej republiky zaručuje právo na konanie bez zbytočných prietáhov. Prietahy v konaní, ktoré sú dôsledkom uplatnenia procesných práv účastníkom konania, nemajú povahu zbytočných prietáhov (právne vety – nálezy ústavného súdu, II.ÚS 41/97).

Na druhej strane účastníci konania sú povinní prispieť k tomu, aby sa dosiahol účel konania najmä tým, že pravdivo a úplne opíšu všetky potrebné skutočnosti, označia dôkazné prostriedky a dbajú na pokyny súdu.

Medzi prípady, v ktorých zbytočné prietahy boli spôsobené okrem nečinnosti súdu i účastníkmi konania, resp. niektorého z nich, patrí aj prípad zbytočných prietáhov v súdnom konaní vedenom **od roku 1992.**

Podnet verejnému ochrancovi práv podala podávateľka z Bratislavy, vo veci **vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ktorú okresný súd vedie už viac ako 15 rokov**.

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že návrh na začatie konania bol na okresný súd doručený v apríli 1992. V roku 1993 boli vo veci postupne vydávané pokyny zákonného sudcu. V máji 1993 bol vo veci vytýčený prvý termín pojednávania. Znalecký posudok bol okresnému súdu predložený vo februári 1996. Právny zástupca odporcu sa opakovane ospravedlňoval z neúčasti na pojednávani. V januári 2004 bolo vo veci vydané uznesenie o uložení poriadkovej pokuty právnenmu zástupcovi odporcu. Vo februári 2004 bola vo veci podaná právny zástupcom odporcu sťažnosť a námietka zaujatosti, spis sa teda predkladal krajskému súdu. V septembri 2004 bol spis vrátený okresnému súdu. V októbri 2004 sa právny zástupca odporcu ospravedlnil z neúčasti na pojednávani a opätovne bolo vydané uznesenie o uložení poriadkovej pokuty právnenmu zástupcovi odporcu a odporcovi. Voči tomu podal právny zástupca odporcu sťažnosť, taktiež bola vznesená námietka zaujatosti. Spis bol opäť postúpený krajskému súdu. Okresnému súdu bol vrátený v júni 2006. V júli 2006 bol vytýčený termín pojednávania. Právny zástupca odporcu sa ospravedlnil z neúčasti na pojednávani.

Neprimeraná dĺžka predmetného konania bola posudzovaná z hľadiska kritérií, pre posudzovanie zbytočných priet'ahov v konaní, správaním sa odporcu a právneho zástupcu odporcu, ako aj určitou skutkovou zložitost'ou veci tohto konania vyplývajúcu z potreby znaleckého dokazovania v tejto veci. V období od novembra 1998 do októbra 2000, ako aj v období od marca 2002 do marca 2003, však nebol v predmetnom konaní vykonaný žiaden úkon smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu, a preto vzhľadom na dĺžku trvania nečinnosti okresného súdu konštatoval verejný ochranca práv, že v tomto období došlo v konaní k zbytočným priet'ahom.

K predlžovaniu súdnych konaní prispieva **i kvalita návrhu** na začatie súdneho konania napr. presné určenie odporcu v konaní a pod.

„Zhovievavost“ súdu k znalcom

V uplynulom období verejný ochranca práv opakovane zistil, že k podstatnému predlžovaniu súdnych konaní dochádza aj **(ne)činnost'ou súdnych znalcov**.

Rovnako ako pri nečinnosti účastníkov konania je s prípadnou nečinnost'ou súdnych znalcov povinný sa vyporiadať súd prostriedkami, ktoré mu priznáva zákon. Je nepochybné, že **znalecký posudok** podaný znalcom, je významným dôkazom v rámci súdneho dokazovania a môže prispieť k náležitému zisteniu skutkového stavu, a tým aj k spravodlivému rozhodnutiu. Znalecké dokazovanie často prispieva i k predlženiu konania. Toto predlženie by malo byť primerané významu znaleckého posudku, s prihliadnutím na skutkové a právne okolnosti veci.

Verejný ochranca práv vo viacerých prípadoch zistil, že dĺžka znaleckého dokazovania, a teda aj predlženia celého súdneho konania, **nie je primeraná**. Išlo o prípady, keď súd neskorým urgovaním znalca nedostatočne riešil jeho nečinnosť, respektíve prekročenie lehoty na podanie znaleckého posudku bez objektívneho zdôvodnenia žiadosti znalca o jej predlženie. Verejný ochranca práv pri hodnotení dostatočnosti opatrení, ktoré súd voči nečinnému znalcovi vykonával, zohľadňoval skutočnosť, že odňatie znaleckej úlohy pôvodne ustanovenému znalcovi a uložením vypracovania znaleckého posudku inému znalcovi by mal súd vykonať so zohľadnením, že takýto postup nespôsobí ďalšie predlženie konania. Je potrebné povedať, že pri väčšine konaní súdy venovali dostatočnú pozornosť plneniu úloh zo strany znalcov, najmä dodržiavaniu lehôt na vypracovanie znaleckého posudku.

Viacero súdnych funkcionárov v tejto súvislosti poukázalo na **nedostatočné informácie** napríklad ohľadne aktuálnej spôsobilosti znalca vykonávať znalecké dokazovanie (ak bol napríklad znalec vyčiarknutý zo zoznamu). Ich konštatovanie ohľadne **efektívnosti výberu súdnych znalcov** smerovalo k záveru, že súd si môže vybrať zo zoznamu súdnych znalcov zverejneného na stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ale **nemá možnosť získať informácie o jeho momentálnej spôsobilosti vypracovať požadovaný znalecký posudok, pretože údaje sú v zozname znalcov neúplné, nepresné či neaktuálne**. Tiež poukazovali na **nedostatok súdnych znalcov v konkrétnych odboroch v niektorých regiónoch Slovenska**.

Verejný ochranca práv sa v niekoľkých podnetoch stretol aj s problémami v súvislosti so znaleckým dokazovaním **znaleckým ústavom** ako špecializovaným vedeckým a odborným pracoviskom, ktoré plní funkciu rezortného a metodického centra v oblasti znaleckej činnosti zapísanej v zozname. Znalecký ústav vykonáva znaleckú činnosť najmä vo zvlášť obtiažných prípadoch vyžadujúcich osobitné vedecké posúdenie. Takmer vždy išlo o problémy čo do dodržiavania súdom ustanovených lehôt na vypracovanie znaleckého posudku.

Zistenia verejného ochrancu práv dokumentuje nasledovný prípad.

V apríli 2006 bol verejnému ochrancovi práv doručený podnet, týkajúci sa zbytočných prietáhov v súdnom konaní vedenom na okresnom súde.

V máji 2006 bol predseda okresného súdu požiadaný verejným ochrancom práv o stanovisko a informáciu o stave a priebehu predmetného súdneho konania vrátane prehľadu procesných úkonov od začatia konania až do súčasnosti.

Predseda okresného súdu verejnému ochrancovi práv v júni 2006 oznámil, že spis sa nachádza na ústave súdneho inžinierstva za účelom znaleckého dokazovania. Ďalej predseda okresného súdu uviedol, že **vo februári 2006 okresný súd vyzval ústav súdneho inžinierstva na podanie posudku**. Následne **v marci 2006 súd urgoval ústav** súdneho inžinierstva, aby mu oznámil dôvody, pre ktoré nebol posudok doručený súdu. Následne ústav súdneho inžinierstva oznámil súdu, že spracovanie posudku prebieha, odôvodnil meškanie a požiadal o predĺženie lehoty do polovice apríla 2006. V apríli 2006 ústav súdneho inžinierstva doručil súdu kópiu žiadosti, ktorú adresoval odporcovi o zaslanie ďalších podkladov potrebných pre vypracovanie znaleckého posudku. Zároveň oznámil súdu, že lehota na podanie znaleckého posudku je závislá na úplnosti poskytnutých podkladov a termíne ich dodania. V tejto súvislosti požiadal o predĺženie lehoty o 30 dní od doručenia dokladov vyžiadaných od odporcu. **Súd opätovne urgoval podanie posudku dňa v máji 2006**.

V máji 2006 požiadal verejný ochranca práv predsedu okresného súdu znovu o stanovisko a informáciu o stave a priebehu súdneho konania. Za účelom rýchlejšieho vybavenia podnetu **v auguste 2006** zamestnanec Kancelárie verejného ochrancu práv osobne navštívil okresný súd a zistil, že súdny spis ešte na okresný súd nebol vrátený.

Informácie predsedu súdu z júna 2006 boli doplnené o zistenia, že v júni 2006 konajúci sudca vydal pokyn na **dôraznú urgenciu (s hrozbou udelenia pokuty) ústavu súdneho inžinierstva**, aby vypracoval a doručil požadovaný znalecký posudok. V júli 2006 súd **urgenciu zopakoval** doručením urgencie s hrozbou poriadkového opatrenia priamo riaditeľovi ústavu súdneho inžinierstva.

Ústav súdneho inžinierstva písomne odpovedal na urgencie v júli 2006 s vyjadrením, že prebehla vnútorná oponentúra k vypracovanému znaleckému posudku, posudok je v záverečnej fáze spracovania a požiadal súd o predĺženie lehoty do 30. augusta 2006.

V auguste 2006 bola verejnému ochrancovi práv doručená odpoveď predsedu súdu, ktorá sa zhodovala so zisteniami, ktoré o stave veci zistil aj zamestnanec Kancelárie verejného ochrancu práv osobnou návštevou na okresnom súde.

V septembri 2006 bolo od predsedu okresného súdu opätovne vyžiadané vyjadrenie k podnetu. Predseda súdu oznámil, že ústav súdneho inžinierstva posudok nepodal.

Súd mu uznesením zo septembra 2006 uložil poriadkovú pokutu 15.000 Sk a zároveň zrušil uznesenie, ktorým bol ústav súdneho inžinierstva ustanovený za znalca a znaleckou úlohou poveril iného znalca.

V ďalšej veci nebola **ani po 12 rokoch** vedenia súdneho sporu určená všeobecná cena nehnuteľnosti, o ktorú bol znalec požiadaný.

Podávateľka v podnete žiadala o urýchlenie súdneho konania aj z dôvodu, že **ona má 64 rokov manžel 70 a právnik, ktorý ich zastupoval zomrel**. Uviedla, že nie je možné opísať všetko, **čo za tých 12 rokov prežila** „Trpím vysokým krvným tlakom, chcela by som konečne v tom spore pokoj.“

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že vo veci ide o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva vedenom na okresnom súde **od roku 1996**.

Vo veci však doposiaľ nie je určená všeobecná cena nehnuteľnosti, došlo k zmene sudkyne i znalca. Postup okresného súdu v období od mesiaca marec 1997 až do mesiaca február 2002 nemohol verejný ochranca práv označiť ako postup bez zbytočného prietahu.

V tomto konaní **súd zabezpečoval znalecký posudok až po viac ako 5 rokoch od prvého nariadenia vypracovania znaleckého posudku**. I keď predĺženie konania bolo spôsobené aj objektívnymi skutočnosťami (**dlhodobá práceneschopnosť prvého ustanoveného znalca, odvolanie z funkcie druhého znalca**). **Z podaného znaleckého posudku tretím znalcom vyplynulo, že na jeho vypracovanie bola reálne potrebná doba 2 mesiacov**. Súd však v prípade znalcov pristupoval k riešeniu ich nečinnosti až po značne dlhšej dobe, ktorú možno označiť za neprimeranú.

Predsedníčka okresného súdu prisľúbila verejnému ochrancovi práv vec osobne sledovať až do jej právoplatného skončenia.

Vyskytli sa prípady kedy **znalec sám odmietol súdu vypracovať znalecký posudok**.

Sedem a pol roka po smrti manžela, ktorý zomrel v práci (pracoval už ako dôchodca v stavebnej firme) sa na verejného ochrancu práv obrátila vdova so žiadosťou o pomoc pri doriešení skutočností, týkajúcich sa smrti manžela (zomrel v decembri 1998).

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že v čase od augusta 2001 do septembra 2003, t. j. dva roky, súd vo veci nekonal a v čase od decembra 2004 do júna 2006, taktiež súd vo veci nekonal, skoro jeden a pol roka.

V prvom prípade išlo o obdobie, kedy zákonná **sudkyňa bola dlhodobo práceneschopná a čerpala rodičovskú dovolenku**. **Vec bola pridelená na vybavenie inému sudcovi, ktorý pre veľkú záťaž vo svojom senáte predmetnú vec nevybavoval**.

K obdobiu od decembra 2004 do júna 2006, kedy súd vo veci nebol činný, uviedla predsedníčka okresného súdu nasledovné vysvetlenie: „**Sudkyňa nerozhodla bezprostredne o pozbavení znaleckej úlohy pribratej znalkyne, pretože mienila pribrať za kontrolného znalca znalecký ústav - kliniku**. **Tejto klinike ale bola dočasne pozastavená možnosť**

vypracovávať znalecké posudky pre nesplnenie podmienky podľa ustanovenia § 8 ods. 1 písm. b) zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 93/2006 Z. z.. Sudkyňa následne zvažovala pribrať znalca, ktorý už od mesiaca február 2006 nie je znalcom, resp. mienila pribrať iných znalcov z odboru kardiológie, ktorí odmietli vykonať znalecký úkon pre plnenie iných pracovných povinností, resp. z dôvodu, že prestali vykonávať znaleckú činnosť. Preto súd o pribratí nového znalca rozhodol až v mesiaci jún 2006.“

Verejný ochranca práv pri vybavovaní takýchto podnetov v závere poučí ich podávateľov o možnosti podať sťažnosť na znalca podľa zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 93/2006 Z. z.. Znalec je povinný okrem iného vykonávať znaleckú činnosť riadne a v určenej lehote a tiež účelne a hospodárne. Podľa ustanovenia § 27 ods. 1 písm. a) zákona č. 382/2004 Z. z. sa znalec dopustí správneho deliktu, ak spôsobí bez vážnych dôvodov uznaných súdom alebo iným orgánom verejnej moci prietahy v súdnom alebo inom konaní, v ktorom bol ustanovený; za spôsobenie prietahov sa považuje aj prekročenie lehoty určenej na vykonanie úkonu súdom alebo iným orgánom verejnej moci o viac ako 30 dní.

Súdy a exekúcie

Nedostatky verejný ochranca práv na základe podnetov zistil v činnosti súdov súvisiace s prijatím **zákona č. 341/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov**, ktorý nadobudol účinnosť dňa **1. septembra 2005**.

Touto novelizáciou Občianskeho súdneho poriadku sa odstránila doterajšia možnosť podať na základe exekučného titulu (vykonateľného rozhodnutia) buď návrh na výkon rozhodnutia súdu alebo návrh na exekúciu súdному exekútorovi. Od 1. septembra 2005 je možné domáhať sa svojich nárokov, priznaných vykonateľným rozhodnutím (okrem prípadu, ak ide o rozhodnutie o výchove maloletých detí) len podaním návrhu na vykonanie exekúcie podľa zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Exekučný poriadok“).

V konaniach o súdny výkon rozhodnutia začatých **do 31. augusta 2005** musí oprávnený podať **do šiestich mesiacov** od účinnosti zákona č. 341/2005 Z. z. (t. j. do 1. marca 2006) návrh na vykonanie exekúcie podľa Exekučného poriadku a zároveň v tejto lehote oznámiť podanie návrhu na vykonanie exekúcie súdu, ktorý viedol výkon rozhodnutia. Ak oprávnený oznámi súdu, že podal návrh na vykonanie exekúcie, súd postúpi vec zvolenému exekútorovi spolu s písomným poverením na vykonanie exekúcie. Účinky pôvodného návrhu na výkon rozhodnutia, ako aj procesné úkony súdu, z ktorých vyplývajú obmedzenia pre účastníkov konania, zostávajú zachované.

V tomto smere verejný ochranca práv zistil, že súdy sa vo viacerých prípadoch s **týmto postupom nevyrovnali v primeraných lehotách**. Ak oprávnený neoznámi súdu, že podal návrh na vykonanie exekúcie podľa Exekučného poriadku, súd konanie o výkon rozhodnutia zastaví. Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok. Súd neprizná oprávnenému v tomto prípade právo na náhradu trov konania.

V tomto smere, vzhľadom na termín 1. marca 2006, bolo možné očakávať v konaniach o súdny výkon rozhodnutia začatých do 31. augusta 2005, v ktorých navrhovatelia najneskôr do 1. marca 2006 nepodali príslušnému súdu návrh na vykonanie exekúcie podľa Exekučného poriadku a zároveň v tejto lehote neoznámili podanie návrhu na vykonanie exekúcie súdu, ktorý viedol výkon rozhodnutia, že tieto súdne konania budú zastavené. Povinnosť zastaviť súdne konanie v prípade neodstrániteľnej

prekážky postupu konania ukladá súdu aj Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 104, podľa ktorého „Ak ide o taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.“ Podľa ustanovenia § 103 Občianskeho súdneho poriadku „Kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania).“

V tomto smere verejný ochranca práv zistil, že vo viacerých konaniach o súdny výkon rozhodnutia začatých do 31. augusta 2005 **príslušný súd zastavil konanie až po uplynutí relatívne dlhšej doby** od 1. marca 2006. Tento fakt je zvýraznený aj tým, že zo skúseností verejného ochrancu práv, tiež z osobných stretnutí s podávateľmi podnetov vyplýva, že účastníci v konaniach o súdny výkon rozhodnutia začatých do 31. augusta 2005 nemali žiadne informácie o aktuálnych legislatívnych zmenách v problematike núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí. Dôsledkom bola skutočnosť, že ich námietky na zbytočné prieťahy v súdnom konaní v období do 1. marca 2006 verejný ochranca práv vybavil ako neopodstatnené, ale čo je dôležitejšie, informoval ich o aktuálnom zákonnom stave a postupe, ktorý je potrebné aplikovať v záujme ochrany ich práv. Iná je situácia s podnetmi podávateľov v období od 1. marca 2006. Tu verejný ochranca práv zistil na základe odpovedí orgánov riadenia a správy príslušných súdov, že uznesenie o zastavení konania o súdny výkon rozhodnutia bolo vykonané po relatívne dlhšej dobe (leto a jeseň 2006). Pritom skutkovú a právnu zložitosť takéhoto procesného úkonu nemožno v žiadnom prípade označiť za zložitú. Navyše, súdy sa mohli na túto potrebu aj organizačne pripraviť tak, aby uznesenie o zastavení konania o súdny výkon rozhodnutia a aplikácia ustanovení § 103 a § 104 Občianskeho súdneho poriadku bola vykonaná čo najskôr. Treba poukázať na už spomenutú skutočnosť, že ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku ukladajú súdom postupovať rýchlo a bez prieťahov v priebehu celého súdneho konania, t. j. bez ohľadu na skutočnosť, či výsledkom ich konania sú (môžu byť) procesné rozhodnutia alebo rozhodnutia (rozsudok) vo veci samej. Navrhovatelia sa až doručením uznesenia o zastavení konania dozvedeli, že ich návrh na súdny výkon rozhodnutia už nie je aktuálny a musia sa obrátiť na exekútora. Je pravdou, že podľa ustanovenia § 2 zákona č. 1/1993 Z. z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov platí nevyvrátiteľná domnienka, že o všetkom, čo bolo v Zbierke zákonov Slovenskej republiky uverejnené platí, že dňom uverejnenia sa stalo známym každému, koho sa to týka. Napriek tomu, na základe poznatkov pri vybavovaní podnetov verejný ochranca práv dospel k záveru, že k právnej istote a ochrane práv a právom chránených záujmov účastníkov konania o súdny výkon rozhodnutia neprispeli ani súdy Slovenskej republiky.

V novembri 2006 podnetom žiadal podávateľ o pomoc vo veci nepostúpenia spisu, vedného okresným súdom ešte od roku 2002, zvolenému súdnemu exekútorovi podľa ustanovenia § 372m ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

Vo februári 2006 okresnému súdu podávateľ oznámil, že podľa ustanovenia § 372m ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku podal návrh na vykonanie exekúcie súdnemu exekútorovi. **V novembri 2006** bolo vo veci vydané poverenie na vykonanie exekúcie.

Podľa ustanovenia § 44 ods. 2 zákona č. 235/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov súd preskúma žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie, návrh na vykonanie exekúcie a exekučný titul. Ak súd nezistí rozpor žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie alebo návrhu na vykonanie exekúcie alebo exekučného titulu so zákonom, **do 15 dní od doručenia** žiadosti písomne poverí exekútora, aby vykonal exekúciu. Ak súd zistí rozpor žiadosti alebo návrhu alebo exekučného titulu so zákonom, žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie uznesením zamietne. Proti tomuto uzneseniu je prípustné odvolanie.

Z vyššie uvedených skutočností zistených pri vybavovaní podnetu vyplýva, že poverenie na vykonanie exekúcie bolo okresným súdom vydané **po takmer 9 mesiacoch** odo dňa, keď podávateľ okresnému súdu oznámi, že podal návrh na vykonanie exekúcie podľa ustanovenia § 372m ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku súdному exekútorovi, a preto vzhľadom na dĺžku trvania nečinnosti okresného súdu konštatoval verejný ochranca práv, že v tomto období došlo v konaní vedenom na okresnom súde k zbytočným priet'ahom.

Zbytočné priet'ahy spôsobené notármi v konaniach o dedičstve

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetov tiež opakovane zistil, že súdy nedostatočne využívajú možnosti, ktoré im dáva ustanovenie § 175zb ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. **K upozorneniu povereného notára, že spôsobil zbytočné priet'ahy v súdnom konaní či odňatiu veci notárovi pristupujú oneskorene, prípadne vôbec.**

Podávatelia – súrodenci vo svojom podnete verejnému ochrancovi práv uviedli: „Už skutočne si nevieme vysvetliť, ani pochopiť, ako môžu na Slovensku byť súdy tak nečinné i ako rozdielne posudzujú preukázané dôkazy a vynášajú i rozporné rozhodnutia. **Konanie o dedičstve prebieha viac ako 15 rokov.**“

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že dedičské konanie po poručiteľke zomrelej v roku 1988, začalo ešte na bývalom Štátnom notárstve v roku 1991.

Voči tomuto rozhodnutiu z roku 1991 podala dedička odvolanie. Spis bol v novembri 1991 predložený krajskému súdu, ktorý v decembri 1991 rozhodnutie štátneho notárstva zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

V októbri 1998 bol okresnému súdu doručený nový návrh uznesenia o dedičstve, ktorý konajúci sudca podpísal. Voči tomuto uzneseniu podali dedičia odvolanie. Krajský súd v júli 1999 napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Spisový materiál bol z krajského súdu vrátený a predložený notárovi na ďalšie konanie.

V júni 2006 notár požiadal Správu katastra o vyhotovenie výpisov z operátov, nakoľko od vyžiadania pôvodných operátov už uplynulo 15 rokov.

V tomto prípade boli verejným ochrancom práv zistené zbytočné priet'ahy vo veci zo strany konajúceho notára. Predseda súdu pristúpil k sledovaniu priebežnosti vykonávania jednotlivých procesných úkonov v trojmesačných intervaloch za účelom eliminovania vzniku ďalších možných priet'ahov. Taktiež prisľúbil, že ak by zistil, že by vinou súdneho komisára vznikli v ďalšom priebehu konania zbytočné priet'ahy, bude možné využiť postup podľa ustanovenia § 175zb ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. Tento umožňuje odňať vec poverenému notárovi, ak napriek predchádzajúcemu upozorneniu spôsobil zbytočné priet'ahy v súdnom konaní. Takéto upozornenie konajúcemu notárovi dal listom zo septembra 2006.

Zbytočné priet'ahy v konaniach vo veci starostlivosti súdu o maloletých

Jednou zo skupín konaní, v ktorých sa na verejného ochrancu práv obracajú podávatelia, sú konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. V rámci týchto konaní, najčastejšie prípady sa týkajú výchovy a výživy maloletých detí, rozhodovaní o styku rodičov s maloletými deťmi, o styku blízkych osôb s maloletými deťmi. Je známe, že **Ústavný súd Slovenskej republiky** a taktiež

Európsky súd pre ľudské práva pri rozhodovaní o tom, či bolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov (v primeranej lehote), vyžaduje, aby sa **vo veciach týkajúcich sa činnosti, ktorá je zdrojom obživy, vo veciach osobného stavu ako i vo veciach starostlivosti o maloletých postupovalo s osobitnou alebo mimoriadnou rýchlosťou.**

Na verejného ochrancu práv sa obrátilo v uplynulom období viacero podávateľov, ktorí sa domáhali ochrany práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov v konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. Zväčša išlo o rodičov maloletých detí, ale niekedy aj o iných blízkych príbuzných (starí rodičia, tety), najmä v konaniach o zverení dieťaťa do starostlivosti.

Je potrebné konštatovať, že **súdy sú si vedomé významu predmetu konania a potrebe v týchto prípadoch konať osobitnou rýchlosťou.** Napriek tomu vyskytujú sa prípady konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých **trvajúce aj niekoľko rokov.**

Je potrebné zdôrazniť, že záujmom spoločnosti je, aby sa v týchto prípadoch rozhodovalo v čo najkratšom čase, čo sa prejavilo i v tom, že boli stanovené zákonné lehoty, v ktorých súd má vo veci rozhodnúť.

Podľa znenia **Občianskeho súdneho poriadku účinného do 31. marca 2005**, o návrhu vo veci náhradnej rodinnej starostlivosti (okrem iného aj o zverení dieťaťa do výchovy iného občana než rodiča), rozhodne súd **bez zbytočného odkladu najneskôr do jedného roka od podania návrhu** na zverenie dieťaťa do výchovy iného občana než rodiča. Predĺžiť konanie možno, ak z objektívnych príčin nie je možné vykonať dôkazy.

Predmetná lehota bola zmenená s **účinnosťou od 1. apríla 2005.** Vo veciach starostlivosti súdu o maloletých má súd **povinnosť rozhodnúť bez zbytočného odkladu, najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania.** Konanie možno predĺžiť, len ak z vážnych dôvodov a z objektívnych príčin nemožno vykonať dôkazy.

Napriek uvedenému sa verejný ochranca práv stretol s prípadmi, **keď súd konania vo veci starostlivosti súdu o maloletých nerozhodol ani po mnohých rokoch.**

Otec maloletých detí v podnete verejnému ochrancovi práv uviedol, že o zverenie svojich maloletých detí požiadal ešte **v roku 1995.** „Moje deti i ja ich otec chceme, aby sme sa legálne stretávali, chcú byť u mňa na prázdninách, chcú žiť spoločne so mnou.“

Verejný ochranca práv po komplexnom preskúmaní podnetu zistil, že návrh o úprave styku k maloletým deťom bol podaný matkou maloletých v roku 1995. Vo veci bol vykonaný dopyt na psychológa, nariadené znalecké psychiatrické dokazovanie. V júli 1996 bolo vydané predbežné opatrenie o odňatí detí. V júni 1998 nadobudlo rozhodnutie právoplatnosť.

Následne podal v októbri 2005 návrh na zrušenie rozhodnutia o pozbavení rodičovských práv k maloletým deťom otec. V novembri 2005 okresný súd uznesením nariadil znalecké dokazovanie znalcom z odboru zdravotníctva, odvetvie psychiatria. V januári 2006 znalec doručil okresnému súdu znalecký posudok.

Od tejto doby bola zistená u sudkyne nečinnosť v konaní, na ktorú bola zákonná sudkyňa upozornená. **Nebol vykonaný žiaden úkon smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu.** Vzhľadom na dĺžku trvania nečinnosti okresného súdu konštatoval verejný ochranca práv, že došlo v konaní k zbytočným prietahom.

V týchto prípadoch často nie je dodržaná ani zákonná lehota na **vydanie predbežného opatrenia.**

Podnet verejnému ochrancovi práv podala stará mama vo veci starostlivosti súdu o maloletú vnučku, vedenej na okresnom súde od roku 2004. Súčasťou bol aj návrh na vydanie predbežného opatrenia vo veci.

Poverená podpredsedníčka súdu v apríli 2006 verejnému ochrancovi práv ohľadne prípadu oznámila: „... je zrejmé, že k nesplneniu lehoty na nariadenie predbežného opatrenia došlo jednak z dôvodu, že sudkyňa predložila vec na rozhodnutie o námietke na krajský súd s oneskorením a lehota v zmysle § 16 ods. 1 nebola dodržaná ani u odvolacieho súdu. Záverom chcem poukázať na stav, že Mgr. ..., má na prejednanie a rozhodovanie pridelených v súčasnosti 292 vecí. Mesačne rozhoduje 40 vecí, pričom nápad vecí sa pohybuje vždy nad 40. Napriek tomu som ju upozornila na nutnosť plynulého a rýchleho konania.“

V konaniach týkajúcich sa **starostlivosti o maloleté deti k zbytočným priet'ahom prispieva aj odporca v konaní.**

Na verejného ochranca práv sa obrátila matka vo veci zbytočných priet'ahov v konaniach o rozvod a úpravu styku s maloletými deťmi vedenými **od roku 2004.**

Otec dieťaťa podal odvolanie voči uzneseniu súdu o ustanovení kolízneho opatrovníka pre dieťa, ktorým bol úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Z uvedeného dôvodu bol spis zaslaný na rozhodnutie o odvolaní na krajský súd. Na pojednávanie v novembri 2005 mal byť otec dieťaťa predvedený z Ústavu na výkon väzby. Pred začatím pojednávania vyhlásil, že z dôvodu znaleckého posudku preukazujúceho, že trpí hluchotou, žiada, aby mu súd pre konanie ustanovil opatrovníka. Súd preto odročil pojednávanie za účelom ustanovenia opatrovníka otcovi dieťaťa a zároveň vyhlásil uznesenie o nariadení predbežného opatrenia, ktorým odovzdal dieťa do osobnej starostlivosti matky. Otca zaviazal prispievať na jeho výživu. Voči uvedenému uzneseniu však otec dieťaťa podal odvolanie, o ktorom rozhodoval krajský súd. Ten uznesenie okresného súdu zrušil a vec vrátil späť na konanie na okresný súd. Následne však sudca, ktorému bola vec pridelená, vzniesol námietku zaujatosti, a preto spis bol opätovne postúpený na krajský súd.

Sudca v stanovisku zaslanému verejnému ochrancovi práv uviedol, že **zdĺhavosť konania je v nemalej miere zapríčinená tým, že „otec maloletého dieťaťa je bývalý advokát, ktorý využíva všetky možné procesné opravné prostriedky, ako aj hmotnoprávne na to, aby oddialil rozhodnutie vo veci.**

Príliš dlho súdu trvalo aj **určenie otcovstva.**

Podnet verejnému ochrancovi práv podala matka **po dvoch rokoch od podania žaloby o určenie otcovstva s tým, že zatiaľ sa neuskutočnilo ani jedno pojednávanie.**

Návrh matky v právnej veci o určenie otcovstva bol doručený na okresný súd **v júni 2004.** Uvedený súd po vykonaní niekoľkých úkonov (žiadosť o ustanovenie kolízneho opatrovníka, žiadosť o prešetrenie pomerov v rodine, zaslanie návrhu odporcovi na vyjadrenie, zisťovanie miesta pobytu odporcu) a po preskúmaní podmienok miestnej príslušnosti vec v decembri 2004 postúpil na iný okresný súd (vzhl'adom na miesto pobytu odporcu).

Z preskúmania podnetu vyplynulo, že okresný súd v konaní nepostupoval dostatočne plynulo, nevykonával pravidelne úkony smerom k účastníkom konania, najmä nevytýčil vo veci v primeranej lehote termín pojednávania. Nečinnosť súdu bola čiastočne zapríčinená sťahovaním celého okresného súdu v letných mesiacoch roku 2005 do nových priestorov i tým, že **zákonná sudkyňa bola v roku 2006 na 6-mesačnej stáži na krajskom súde, pričom nedošlo k prerozdeleniu jej pridelených vecí (t. j. orgány riadenia a správy súdu neprijali opatrenia na plynulé prejednávanie vecí počas dlhodobej neprítomnosti zákonnej sudkyne).**

Súdny spis bol následne z dôvodu podania ústavnej sťažnosti zaslaný v marci 2006 na Ústavný súd Slovenskej republiky.

V máji 2006 vydal súd uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania analýzou DNA. Uložil súdnej znalkyni povinnosť vypracovať posudok v lehote 40 dní od prevzatia spisového materiálu.

V období od januára 2006 (t.j. po skončení stáže zákonnej sudkyne na krajskom súde) a po vrátení spisu z Ústavného súdu Slovenskej republiky súd v konaní relatívne plynulo vykonáva úkony smerujúce k prejednaniu a rozhodnutiu vo veci samej.

Predseda okresného súdu na žiadosť verejného ochrancu práv v marci 2006 oznámil aj dôvody nečinnosti: „**sudkyňa po ukončení dočasného pridelenia na krajskom súde v období od 01.07.2005 do 31.12.2005 opäť začala pracovať s viac ako 400 nevybavenými vecami svojho súdneho oddelenia. Vo veci nariadila pojednávanie.**“

V konaní o určenie výživného na maloleté dieťa rozhodol až po 2 rokoch.

Rozvedená matka maloletého syna žiadala verejného ochrancu práv o pomoc ohľadne súdneho konania o určenie výživného na maloleté dieťa.

Verejný ochranca práv zistil, že rozsudok okresného súdu z augusta 2002, ktorým bolo rozhodnuté o rozvode nenadobudlo vo výroku o výživnom na maloletého právoplatnosť z dôvodu, že otec dieťaťa sa voči rozhodnutiu okresného súdu odvolal.

Následne ako odvolací súd vo veci rozhodoval krajský súd, ktorý svojím rozhodnutím z novembra 2002 rozhodol o zrušení rozhodnutia okresného súdu vo výroku o výživnom a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Spis bol vrátený okresnému súdu vo februári 2003.

Okresný súd vo veci **rozhodol až po uplynutí 29 mesiacov**. Uvedenú lehotu verejný ochranca práv vzhľadom aj na ďalšie okolnosti prípadu (kedy bolo rozhodnutie okresného súdu v odvolacom konaní rozhodnutím krajského súdu opakovane zrušené konštatujúc nedostatočné zistenie skutkového stavu veci s poukazom na pomerne rozsiahly zoznam procesných úkonov, vykonanie ktorých okresný súd v uvedenom konaní zanedbal) vyhodnotil ako **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v zmysle ustanovenia článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**.

Predsedička okresného súdu v apríli 2006 verejnému ochrancovi práv uviedla: „**Začiatkom roka 2004 na tunajšom súde nečakane nastala veľmi zlá personálna situácia, keď z 10-tich sudcov v prvom štvrtroku 2004 naraz odišli traja sudcovia, a to dve sudkyne do starobného dôchodku a JUDr. ... do radov advokátov. Na súde zostalo pôsobiť teda len 7 sudcov, keď súd bol posilnený o 8-eho sudcu k 1. 9. 2004 a o 9-teho sudcu až k 1. 7. 2005. Tento stav trvá doteraz.**“

Predsedička súdu ako zastupujúca sudkyňa určila v marci roka 2005 termín pojednávania na apríl 2005. Rozsudok vo veci bol však v rámci odvolacieho konania krajského súdu zrušený a vec bola v decembri 2005 opätovne vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Vec bola pridelená v zmysle rozvrhu práce sudkyne, ktorá termín pojednávania určila na apríl 2006.

Potom, ak odporca – otec dieťaťa oznámil, že od apríla 2006 bude hospitalizovaný stým, žene vie uviesť predpokladanú dobu hospitalizácie, bol termín pojednávania odročený. Termín najbližšieho pojednávania podľa vyjadrenia predsedníčky súdu závislý je od zdravotného stavu odporcu.

Mnoho podávateľov najmä pri osobných stretnutiach sa na verejného ochrancu práv a právnikov Kancelárie verejného ochrancu práv obracia s otázkami týkajúcimi sa vyživovacej povinnosti voči maloletým deťom.

Ukazuje sa, že napriek tomu, že v právnom poriadku existujú, resp. boli vytvorené mechanizmy na zvýšenie účinnosti vymáhania výživného, čo možno hodnotiť pozitívne (napr. skutočnosť, že trovy neúspešnej súdnej exekúcie znáša štát; trestnoprávna ochrana, systém náhradného výživného vyplácaného štátom), v praxi vymáhanie výživného kladie ešte stále **veľké nároky predovšetkým na oprávnenú osobu (resp. druhého rodiča), ktorá musí absolvovať zložitú procedúru, ktorej výsledok nie vždy prináša trvalú nápravu.** Ďalším problémom je, že v mnohých prípadoch sa nikdy nepodarí vymôcť tzv. zaostané výživné.

Problém vyhýbania sa povinnosti plniť vyživovaciu povinnosť určenú zákonom alebo súdnym rozhodnutím má širší spoločenský kontext, nakoľko sa často týka exekúcií všeobecne. Niekedy sa povinný formálne zbaví celého majetku a oficiálnych príjmov (oficiálne príjmy radšej nahrádza zdrojmi z nelegálnej práce).

Vo veciach výživného prichádza do úvahy aj trestnoprávna ochrana. Napriek tomu však možno konštatovať, že potreba **hľadania systémového riešenia problému a posilnenia postavenia oprávnených** je stále vysoko aktuálna.

Zbytočné prietahy v odvolacích konaniach

Zbytočným prietahom sa nevyhol **ani Najvyšší súd Slovenskej republiky.**

Na verejného ochrancu práv sa obrátila manželka podnikateľa, ktorý podnikal od roku 1990 v medzinárodnej kamiónovej doprave, až kým nedošlo k dopravnej nehode v Nemecku **v roku 1999**, odkedy vedú súdny spor s poisťovňou o zaplatenie viac ako 3 a pol milióna Sk: „Za tento čas sa manželova firma a celá naša rodina dostali do zúfalej situácie, sme maximálne zadĺžení, nestíhame splácať požadované platby, stíha nás jedna exekúcia za druhou (vlastne okrem obrovských dlhov už nič nemáme), rodinné hádky sú na dennom poriadku a postupne už strácame jeden druhého, rodinu a známych. **Len Vás prosím o pomoc, aby sa v našom súdnom spore už konečne rozhodlo.**“

Verejný ochranca práv zistil, že vec sa viedla na krajskom súde od roku 2000. Na základe odvolania bol spis predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky **v júli 2004**, ten však rozhodol o odvolaní až **vo februári 2006.**

Aj v druhom prípade rozhodovanie v odvolacom konaní trvá už približne **2 roky.**

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv uviedol, že jeho starí rodičia sa po II. svetovej vojne vysťahovali do Nemecka. V roku 1945 došlo k vyvlastneniu ich nehnuteľností. Ďalej uviedol: „žiadam Vás o pomoc vo veci zdlhavého súdneho sporu, ktorý trvá 15 rokov a 8 mesiacov (spor medzi žiadateľom o reštitúciu nehnuteľnosti a podnikom v trvaní 2 roky a 10 mesiacov, spor medzi dedičmi a podnikom 12 rokov a 10 mesiacov). Vo februári 2005 bolo podané dovolanie na najvyšší súd. Zatiaľ nie je vydané rozhodnutie.“

Predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky verejného ochrancu práv informoval vo februári 2007: „Vec bola predložená Najvyššiemu súdu SR **7. 3. 2005** na rozhodnutie o dovolaní a pripadla na prejednanie a rozhodnutie senátu 4C. Uvedený senát prevzal od 1. apríla 2004 všetky veci zrušeného senátu 5C, ktorý pracoval so stálou obmenou sudcov. Senát 4C vybavoval veci podľa dátumu nápadu, takže pred predmetnou vecou **boli vybavované veci z roku 2003 a 2004.** Na základe Opatrenia predsedu Najvyššieho súdu SR z 5. septembra 2006 došlo s účinnosťou od 1. septembra 2006 k zmene rozvrhu práce NS SR na rok 2006 tak, že JUDr. ... prešiel zo senátu

4C do senátu 2C. Zmena sa uskutočnila v dôsledku odchodu dovtedajšieho predsedu senátu JUDr. ... na stáž na Ministerstvo spravodlivosti SR. Predmetná vec dovtedy pridelená ako spravodajcovi JUDr. ... spolu s ostatnými jemu pridelenými vecami ako spravodajcovi v celkovom počte 48 zostala v senáte 4C, ktorý pracuje čiastočne v novom zložení. Vec je podľa predsedníčky senátu 4C pomerne skutkovo i právne náročná; predmetom konania je určenie vecí patriacich do dedičstva. Spis študujú postupne všetci členovia senátu, pričom predpokladaný termín rozhodnutia je **prvý polrok 2007.**“

Zbytočné prietahy pri vyhotovovaní a odosielaní rozsudku

Zbytočné prietahy v súdnych konaniach sa opakovane vyskytujú aj **pri vypracúvaní a doručovaní rozhodnutí.**

Na verejného ochrancu práv sa opätovne obrátil podávateľ zo severného Slovenska, ktorému pomohol verejný ochranca práv urýchliť súdne konanie vedené od roku 2003 s tým, že sudca po zásahu verejného ochrancu práv už rozhodol, no „nie a nie vypracovať písomný rozsudok“.

V právnej veci vedenej na okresnom súde od roku 2003, bol rozsudok vyhlásený ešte v mesiaci september 2005. **K vyhotoveniu a odoslaniu rozsudku v predmetnom súdnom konaní však došlo až po uplynutí takmer 10 mesiacov od jeho vyhlásenia.**

Predseda okresného súdu na výzvu verejného ochrancu práv v stanovisku doručenom v júli 2006 uviedol: „Podľa vlastného vyjadrenia sudcu **pre závažné pochybenie v organizácii práce nevypracoval včas rozsudok** a problém odstránil v polovici júla 2006. **Nejde o ojedinelý prípad tohto sudcu, treba však povedať, že ide o sudcu usilovného, vzdelaného, slušného a poctivého.** Jeho jediným, ale zatiaľ **závažným nedostatkom je, že funkciu vykonáva len od roku 2005, je funkčne mladým sudcom... Je mi zrejmé, že takéto problémy nemôžu účastníka zaujímať...** Je pre súdnictvo a občanov žiadúce dať šancu čestnému a poctivému adeptovi. Je pravda, že pre niektorých mladých ľudí je nástup do funkcie sudcu veľmi ťažký a niekedy trvá aj 2-3 roky, kým si nájdú optimálny spôsob a organizáciu práce. To však len potvrdzuje **opodstatnenosť ústavnej zmeny a zvýšenie vekového limitu pre funkciu sudcu (ktorá je oproti iným krajinám aj tak ešte veľmi nízka).**“

Právoplatným je **doručený** rozsudok, ktorý už nemožno napadnúť odvolaním. Zbytočné prietahy verejného ochrancu práv preukázal aj pri expedovaní rozhodnutia súdu.

V konaní o náhradu škody vedenom na okresnom súde **od roku 1999** bolo rozhodnuté **v apríli 2006.**

Predseda súdu verejnému ochrancovi práv uviedol, že „rozsudok bol zo strany sudcu nadiktovaný dňa **26. 4. 2006.** **Zo strany kancelárie bol rozsudok expedovaný až 7. 9. 2006** z dôvodu veľkej pracovnej zaťaženia. **Asistentka bola dôrazne napomenutá a upozornená na dodržiavanie lehôt pri expedovaní súdnych rozhodnutí.**“

Spolupráca verejného ochrancu práv s orgánmi riadenia a správy súdov

Spoluprácu s orgánmi riadenia a správy súdov ohľadne preskúmania a vybavovania podnetov doručených verejným ochrancom práv **hodnotíme ako veľmi dobrú.**

Orgány riadenia a správy súdov reagujú na požiadavky verejného ochrancu práv o predloženie písomného stanoviska s informáciami týkajúcimi sa ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov včas, teda **v zákonnej 20-dňovej lehote**.

Prípady prekročenia tejto lehoty sa týkajú napr. zabezpečenia si súdneho spisu od notára ako povereného súdneho komisára, ak ide o konanie o dedičstve, či od správcu konkurznej podstaty ak ide o konanie o konkurze.

Verejnému ochrancovi práv je od mnohých predsedov súdov daná možnosť **osobného nahliadnutia do súdneho spisu** tak, ako to ustanovuje § 17 ods. 2 písm. b) zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov. Túto možnosť verejný ochranca práv a právnici Kancelárie verejného ochrancu práv často využívajú. Využívanie tohto oprávnenia zvyšuje nielen **rýchlosť vybavenia konkrétneho podnetu, ale aj upevňuje dôveru v občanov v nezávislosť rozhodovania**. Osobitne potrebné je toto oprávnenie v prípadoch, keď podávateľ už pri podaní podnetu vyjadruje svoju nedôveru voči súdu, vrátane jeho orgánov riadenia a správy. Tiež je potrebné v prípadoch dlhšieho vybavovania podnetov z dôvodu, že súdny spis sa v dôsledku podania účastníka konania nenachádza na súde prvého stupňa, voči ktorému podnet smeruje, ale na inom, pochopiteľne najmä odvolacom súde. V prípadoch osobného nahliadnutia do súdneho spisu sa takmer vždy právnici Kancelárie verejného ochrancu práv **stretnú aj s predsedom či podpredsedom príslušného súdu** práve z dôvodov poznania a získania ďalších vysvetlení, ktoré nie je možné zo spisu získať. Osobitne v prípadoch porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa javí ako nanajvyš opodstatnené poznať aj stanovisko orgánu riadenia a správy súdu, proti ktorému podnet smeruje.

Požiadavka príslušnému orgánu riadenia a správy súdov o **predloženie písomného stanoviska** v prípade podnetu, v ktorom sa jeho podávateľ domáha ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v konaní, je opodstatnená najmä preto, že predstavuje jeden z najvýznamnejších prostriedkov zabezpečenia si podkladov na zákonné, **presvedčivé** a účinné vybavenie podnetu. Dôležitou je aj skutočnosť, že okrem získania informácií o stave a priebehu namietaného súdneho konania, dáva priestor **orgánu riadenia a správy súdov na vysvetlenie predkladaných tvrdení a aj na prípadné vyporiadanie sa s nimi**.

Voľba najvhodnejšieho postupu je v každom prípade individuálna, podmienená vždy prvoradým cieľom pomôcť občanovi.

Opakovane je tiež možné konštatovať, že orgány riadenia a správy súdov sa snažia **vykonať opatrenia na nápravu zistených nedostatkov už bezprostredne** pri prvom podaní písomného stanoviska verejnému ochrancovi práv.

No aj pri spolupráci s orgánmi riadenia a správy súdov verejný ochranca práv zistil i nežiadúce nedostatky.

Už bývalá predsedníčka krajského súdu v liste zo dňa 28.6.2006 uviedla: „Dovoľujem si Vám oznámiť, že **predlžujem lehotu** na vybavenie vašej žiadosti z dôvodu zabezpečenia všetkých podkladov na jej riadne vybavenie, a to **do 17.07.2006**.“

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že žiadosti verejného ochrancu práv **podľa § 17 odseku 2 písm. c) až f) zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv sú orgány verejnej správy povinné vyhovieť do 20 dní odo dňa jej doručenia, vrátane predloženia písomného stanoviska ku skutkovým a k právnym otázkam**. Uvedená lehota je lehotou zákonnou. Svojim rozhodnutím predsedníčka krajského súdu porušila zákon, pretože predĺžila zákonnú lehotu, na čo nebola oprávnená.

Záverom k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní

V článku 46 Ústavy Slovenskej republiky sa ustanovuje, že každý sa môže **domáhať svojho práva zákonom ustanoveným postupom na nezávislom a nestrannom súde** a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky.

Uplatnenie tohto práva nemôže byť zmarené len preto, že **Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov súdu na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty.**

Najčastejšie sa opakujúcim dôvodom, ktorým orgány správy a riadenia súdov zdôvodňujú zbytočné priet'ahy preukázané verejným ochrancom práv, je **nadmerná zaťaženosť súdov a sudcov**, personálne poddimenzovanie, vzhľadom na počet pridelených vecí v jednotlivých senátoch, spojená aj so **subjektívnymi dôvodmi**, ako odchod sudcu do starobného dôchodku, či na iný súd (najčastejšie vyššieho stupňa), práceneschopnosť, či dočasné pridelenie sudcu na stáž na súd vyššieho stupňa.

Dlhodobú ospravedlnenú neprítomnosť sudcu na súde riešia orgány správy a riadenia súdov **prerozdelením jeho vecí medzi ostatné senáty súdu**. Analýza podnetov aj za uplynulý rok potvrdila, že dané opatrenie častokrát nenaplní svoj účel, nakoľko sudca, ktorému bola vec následne pridelená, vo veci nevykoná žiadny úkon vzhľadom na **nadmerné zaťaženie** jemu skôr pridelenými vecami. Z uvedeného dôvodu po návrate pôvodného sudcu je vec často opätovne vrátená, a to bez akéhokoľvek posunu v konaní.

Predsedníčka okresného súdu v stanovisku verejnemu ochrancovi práv uviedla: „Poznamenávam, že sudcovia vybavujúci občianskoprávne veci majú vo svojich senátoch vysoký počet nerozhodnutých a neskončených vecí, **približne 300 až 400** z dôvodu, že zastupujú aj kolegyňu, ktorá je t. č. na materskej dovolenke a od 1. 1. 2006 aj sudcu, ktorému výkon sudcovskej činnosti bol dočasne pozastavený a jeho senát prerozdelený. Ani po vynaložení maximálneho úsilia sa nedá v právnych veciach konať rýchlejšie. Ako predsedníčka súdu som začiatkom tohto roka **požiadala aj Ministerstvo spravodlivosti SR o vytvorenie sudcovského miesta a upozornila na neprimeraný počet vecí**, ktoré sudcovia vo svojich senátoch vybavujú ako i na to, že **bez personálneho posilnenia nebudeme môcť právne veci bez priet'ahov vybavovať**. **Považujem poskytnutie tejto informácie za veľmi dôležité**. Zároveň prosím, prijmite moje ospravedlnenie, že vo veci reagujem až teraz, avšak v dôsledku PN dozorujúcej úradníčky spisové materiály mi boli predložené až dňom doručenia Vášho prípisu.“

2.2.1.2 Zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne

V mnohých podnetoch doručovaných verejnemu ochrancovi práv je namietaná dĺžka konania Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o priznaní **starobných, invalidných, sirotských, vdovských i vdoveckých dôchodkov**. V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal v **33 prípadoch zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne**.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v ustanovení § 210 ods. 2 určuje, že organizačné zložky Sociálnej poisťovne sú povinné rozhodnúť vo veciach o uvedených dôchodkových dávkach, úrazových dávkach okrem úrazového príplatku a o dávke garančného poistenia najneskôr do 60 dní od začatia konania, v mimoriadne zložitých prípadoch túto lehotu mohli predĺžiť najviac o 30 dní, čo bolo treba oznámiť účastníkom konania.

Rýchlosť konania pri priznávaní dávok sociálneho poistenia častokrát mimoriadne zasahuje do života ich žiadateľov, ktorý sa v dôsledku nedodržania zákonnej lehoty ocitajú v mimoriadne vážnych životných situáciách, o čom svedčí úvod nejedného podnetu: „**žijem rok bez príjmu a ešte som odkázaný na behanie po úradoch a blahosklonnosť úradníkov**“, „**mám vysoký krvný tlak a užívam 6 druhov liekov**“, „**som chorý, mám cukrovku, musím si 5x denne pichať inzulín, pripadám si ako žobrák, lieky mi už dochádzajú**“, „**z dôvodu čakania na peniaze, už máme dlh v banke, manžel má po dvoch mozgových porážkach, 4 mesiace bol hospitalizovaný v nemocnici**“, „**viac ako rok a pol po termíne, kedy som mal byť poberateľom starobného dôchodku, neviem kedy a či sa vôbec dožijem dôchodku. Manželka poberá dôchodok vo výške 7 498 Sk. Po zaplatení mesačných poplatkov (elektrina, plyn atď.) nám ostáva asi 40 Sk na osobu a deň.**“, „**prichádzam o ďalšie náležitosti – nemôžem napríklad požiadať o dôchodcovskú zľavu na MHD, atď.**“, „**som nezamestnaný, naša obchodná spoločnosť prepustila dve tretiny zamestnancov, príspevok v nezamestnanosti neberiem, nakoľko som si požiadal o predčasný starobný dôchodok, som rozhodnutý ísť do krajných riešení, ako je hladovka pred úradom vlády poprípade prezidentskou kanceláriou a podobne, už nemám čo stratiť, som v situácii, kedy môžu prichádzať za neplatenie žaloby**“, čo prispieva k negatívnemu vnímaniu tejto inštitúcie a jej pracovníkov, napr.: „**ide zrejme o inštitúciu, ktorá nemieni komunikovať s občanmi tohto štátu iným, ako jednostranným písomným spôsobom, a tým všemožne predlžovať a naťahovať všetky možné lehoty tak, ako sa len dá.**“

Ďakovný list po vybavení podnetu zaslal „rodák invalida zo Šumiaca“, ktorý, ako uviedol, sa nemohol pozerieť na ťažký osud priateľa a podal podnet verejnému ochrancovi práv vo veci priznania invalidného dôchodku. Zdôraznil najmä, že jeho priateľ je **viac ako 8 mesiacov bez akejkoľvek podpory.**

Priateľ podávateľa požiadal o prehodnotenie zdravotného stavu príslušnú pobočku Sociálnej poisťovne. Uvedená pobočka žiadosť spolu s vyplneným príslušným dotazníkom, lekárskou správou a prílohou k lekárskej správe, zaslala ústrediu v apríli 2005.

Podľa ustanovenia § 210 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov organizačné zložky Sociálnej poisťovne sú povinné rozhodnúť o dôchodkových dávkach najneskôr do 60 dní od začatia konania, v mimoriadne zložitých prípadoch možno túto lehotu predĺžiť najviac o 30 dní, čo treba oznámiť účastníkom konania. Zákomom ustanovená 60-dňová lehota uplynula v danom prípade v júni 2005, pričom účastník konania mal byť oboznámený s predĺžením lehoty o ďalších, maximálne 30 dní. Táto predĺžená lehota uplynula v júli 2005 a konanie vo veci žiadosti o zvýšenie invalidného dôchodku (resp. prehodnotenie zdravotného stavu) nebolo ukončené.

Z uvedených skutočností vyplýva, že v uvedenom prípade došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky.

Na žiadosť verejného ochrancu práv predseda Rady riaditeľov Sociálnej poisťovne informoval o tom, že nedodržanie lehôt na rozhodnutie o nároku na dôchodkovú dávku, ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. **nie je v prevažnej miere spôsobené neznalosťou príslušných právnych predpisov, ale nepriaznivou pracovnou situáciou, do ktorej sa Sociálna poisťovňa, ústredie dostala od 1. januára 2004 v súvislosti s nadobudnutím účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý spôsobil enormné zvýšenie administratívnej náročnosti konania o nároku na dôchodkovú dávku.** Po prijatí mimoriadnych opatrení a uplatňovaní mimoriadneho režimu v sekcii dôchodkového poistenia, došlo ku konsolidácii pracovnej situácie, čo znamená, že rozhodnutia o dôchodkových dávkach sú prijímané v zákonom ustanovených lehotách.

Rada riaditeľov Sociálnej poisťovne prijala i celý rad ďalších racionalizačných opatrení, ktoré po ich postupnom uplatnení budú viesť k ďalšiemu zlepšeniu pracovnej situácie v sekcii dôchodkového poistenia.

Verejný ochranca práv pozorne sledoval a prerokoval s bývalou Radou riaditeľov Sociálnej poisťovne prijímanie účinných opatrení v tejto mimoriadne pre občana citlivej oblasti. Mimoriadne problematickými zostávajú konania vo veciach **rozhodovania o nároku na dôchodok podľa príslušných medzinárodných dokumentov**.

Najčastejšie prípady sa týkajú postupu podľa Zmluvy medzi Slovenskou republikou a **Českou republikou** o sociálnom zabezpečení.

Neúmerne zdĺhavé vybavovania starobného dôchodku Sociálnou poisťovňou, ústredie, namietala podávateľka, ktorá oň požiadala v **decembri 2003**. Do dňa podania podnetu verejnemu ochrancovi práv v **júli 2006** **nebolo o jej žiadosti rozhodnuté**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že k žiadosti o priznanie starobného dôchodku podávateľka priložila výpis doby poistenia z evidencie Českej správy sociálneho zabezpečenia. Na území Slovenskej republiky pracovala len v apríli 1998. Nakoľko ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky pracovala u zamestnávateľa so sídlom na území Českej republiky, podľa článku 20 ods. 1 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení sa považujú doby poistenia pred 1. januárom 1993 za doby poistenia v Českej republike. Z uvedeného dôvodu bola kópia žiadosti o starobný dôchodok vo februári 2004 postúpená nositeľovi poistenia v Českej republike s tým, aby rozhodol o nároku na starobný dôchodok podľa článku 11 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení a potvrdil rozsah doby poistenia.

Na základe dožiadania Sociálnej poisťovne nositeľ poistenia v Českej republike zaslal v októbri 2004 potvrdenú dobu poistenia. Potvrdením doby poistenia Sociálna poisťovňa, ústredie, priznala od decembra 2003 preddavok na starobný dôchodok. Z dôvodu, že bolo potrebné zistiť hrubé zárobky, ktoré podávateľka dosiahla bolo potrebné opätovne o uvedenú skutočnosť požiadať nositeľa poistenia v Českej republike. Uvedenú informáciu nositeľ poistenia v Českej republike poskytol Sociálnej poisťovni, ústredie, v januári 2006.

O nároku na starobný dôchodok rozhodla Sociálna poisťovňa, ústredie, **až v septembri 2006**. Zákonom ustanovená 60 dňová lehota uplynula vo februári 2004, pričom podávateľka mala byť oboznámená s predĺžením lehoty o ďalších, maximálne 30 dní. Táto predĺžená lehota uplynula v **marci 2004** a konanie vo veci žiadosti o starobný dôchodok nebolo ukončené. Z uvedených skutočností vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy bol postup Sociálnej poisťovni, ústredie, v uvedenej veci v rozpore so zákonom.

K porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov došlo aj pri rozhodovaní o nároku na **vdovský a sirotské dôchodky pre nezaopatrované deti**.

V novembri 2006 sa podávateľka z Českej republiky obrátila s podnetom na verejného ochrancu práv, v ktorom namietla nečinnosť zo strany Sociálnej poisťovne, ústredia, vo veci rozhodovania o žiadosti **o priznanie vdovského dôchodku a sirotských dôchodkov pre nezaopatrené deti, dcéru a syna**. Namietla tiež opakované overovanie ekvivalencie štúdia syna na „obchodnej akadémii pre účely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, v dôsledku čoho mu mala byť výplata dávky sirotského dôchodku zastavená.

Rozhodnutím Českej správy sociálneho zabezpečenia z februára 2005 bol podávateľke priznaný vdovský dôchodok. Výška dôchodkov v tom čase nezohľadňovala dobu poistenia zosnulého manžela a vymeriavací základ za obdobie od 1. októbra 1990 do 31. januára 1993, nakoľko **túto sa Českej správe sociálneho zabezpečenia nepodarilo v súčinnosti so Sociálnou poisťovňou, ústredie, v tom období zistiť**. Sama preto následne uvedenú dobu zdokladovala v júli 2005 potvrdením o dobe zamestnania zosnulého manžela.

V súvislosti s prepočtom dôchodkových dávok na základe novozistených skutočností Českou správou sociálneho zabezpečenia bolo ustálené, že nárok na vdovský dôchodok a sirotské dôchodky nezaopatrených detí boli posúdené chybné. Dôvodom bola skutočnosť, že manžel bol ku dňu úmrtia zamestnancom spoločnosti so sídlom v Slovenskej republike, na základe čoho bolo vec potrebné posudzovať podľa ustanovení medzištátnej zmluvy medzi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálnom zabezpečení.

Žiadosť podávateľky bola Sociálnej poisťovni, ústrediu, postúpená listom zo septembra 2005.

Sociálna poisťovňa, ústredie, bola vo veci nečinná minimálne do dňa 17. mája 2006, kedy sa obrátila na Stredisko pre ekvivalenciu dokladov o vzdelaní Ústavu informácií a prognóz školstva v Bratislave so žiadosťou o oznámenie skutočností, či štúdium na strednej škole, na ktorej študuje syn, je možné považovať za sústavnú prípravu na budúce povolanie pre účely zákona o sociálnom poistení.

Sociálna poisťovňa, ústredie neposkytla údaje prostredníctvom formulára E 205 v primeranej lehote a zo strany Českej správy sociálneho zabezpečenia bola opakovane urgovaná – konkrétne v januári 2006 a následne v apríli 2006.

Sociálna poisťovňa, ústredie, podľa vyjadrenia Českej správy sociálneho zabezpečenia poskytla formulár E 205 až v máji 2006. O nároku na vdovský dôchodok a sirotské dôchodky nezaopatrených detí, tak mohla Česká správa sociálneho zabezpečenia rozhodnúť až s **odstupom 8 mesiacov**.

O žiadosti o priznanie vdovského dôchodku rozhodla Sociálna poisťovňa, ústredie, až v máji 2006, kedy bol rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredia, priznaný preddavok na vdovskom dôchodku v sume 2 000 Sk mesačne. Obdobne rozhodla Sociálna poisťovňa, ústredie, o sirotskom dôchodku pre dcéru, ktorej preddavkovo priznala sirotský dôchodok v sume 900 Sk mesačne. O sirotskom dôchodku na syna nerozhodla z dôvodu zisťovania určitých skutočností týkajúcich sa ekvivalencie jeho štúdia.

Po doručení oznámenia Ministerstva školstva Slovenskej republiky o uvedenom štúdiu bol rozhodnutiami zo **septembra 2006** podľa ustanovenia § 74 a ustanovenia § 81 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a podľa ustanovenia čl. 46 ods. 2 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 priznaný od 18. novembra 2004 vdovský dôchodok v sume 2 000 Sk mesačne a podľa ustanovenia § 76 a ustanovenia § 81 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a čl. 46 ods. 2 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 priznaný sirotský dôchodok deťom od decembra 2004 v sume 1 000 Sk mesačne.

Listom zo septembra 2006 následne Sociálna poisťovňa, ústredie, informovala o tom, že doplatok na dôchodkovej dávke na žiadosť Českej správy sociálneho zabezpečenia z septembra 2005 deponuje. Výšku preplatku, ktorý vznikol na vdovskom a sirotských dôchodkoch za obdobie od novembra 2004 do júla 2006 vyčíslila Česká správa sociálneho zabezpečenia až v reakcii na sťažnosť, konkrétne v sume 39 149 Kč a listom z novembra 2006 požiadala Sociálnu poisťovňu, ústredie, o poukázanie uvedenej čiastky na jej účet.

Sociálna poisťovňa v **januári 2007** poukázala po prepočítaní platným kurzom sumu 49 485 Sk na účet Českej správy sociálneho zabezpečenia a zostatok doplatku v sume 35 909 Sk poukázala spolu so splátkou za mesiac február 2007.

Preskúmanie podnetu sa týkalo aj časti, v ktorej podávateľka namietla **opakované overovanie ekvivalencie štúdia** syna pre účely zákona o sociálnom poistení. Uvedený postup sa javil ako nadbytočný a bezdôvodne zaťažujúci jednak ako zákonného zástupcu maloletého a jednak zainteresované inštitúcie. Navyše priamym dôsledkom tohto postupu malo byť podľa oznámenia Sociálnej poisťovne, ústredia, z októbra 2006 aj zastavenie výplaty dávky sirotského dôchodku synovi podávateľky, keď trvanie nároku na výplatu dávky sirotského dôchodku bolo spochybnené zo strany samotnej Sociálnej poisťovne, ústredia, bez toho, aby nastali zmeny na strane syna podávateľky ako poberateľa priznanej dávky.

List z októbra 2006 bol opätovne zaslaný Ministerstvu školstva Slovenskej republiky. **Zlyhaním ľudského faktora došlo k duplicitnému zisťovaniu známych skutočností** a navyše i **k nesprávne poskytnutej informácii**, nakoľko výplata sirotského dôchodku synovi zastavená nebola.

Pomoc pri priznávaní dôchodkov ich žiadateľom si častokrát vyžiada aj **spoluprácu ombudsmanov okolitých krajín**.

Maďarský ombudsman v júni 2006 požiadal verejného ochrancu práv o spoluprácu pri vybavení starobného dôchodku občana, ktorý 20 rokov pracoval v Komárne.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že Sociálnej poisťovni bola v júli 2005 doručená žiadosť o starobný dôchodok prostredníctvom nositeľa poistenia v Maďarskej republike podľa článku 36 **nariadenia Rady (EHS) č. 574/72, ktorým sa ustanovuje postup vykonávania nariadenia Rady (EHS) č. 1408/1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva**, ktorá obsahovala všetky skutočnosti potrebné na rozhodnutie o nároku na starobný dôchodok.

Žiadosť bola **vybavená až rozhodnutím z augusta 2006**, ktorým bol priznaný starobný dôchodok podľa ustanovenia § 65 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a článku 46 ods. 1 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71. Rozhodnutie bolo zaslané podľa článku 48 nariadenia Rady (EHS) č. 574/72 prostredníctvom nositeľa poistenia v Maďarskej republike.

Starobný dôchodok za obdobie od marca 2005 do augusta 2006, spolu so splátkou starobného dôchodku za september 2006, bol poukázaný v sume 66 815 Sk jeho žiadateľovi.

Zákonom ustanovená 60-dňová lehota uplynula v tomto prípade v **septembri 2005**, pričom žiadateľ mal byť oboznámený s predĺžením lehoty o ďalších maximálne 30 dní. Aj táto predĺžená lehota však uplynula v októbri 2005 a konanie vo veci žiadosti o starobný dôchodok nebolo ukončené. Tak sa stalo až na zásah verejného ochrancu práv.

Podávateľ žiadal o pomoc verejného ochrancu práv pri vybavovaní dôchodku matke. Dôchodok už nebohému otcovi nestíhol vybaviť včas. Problémom bolo, že otec pracoval aj v **Rumunsku**.

Na verejného ochrancu práv sa obrátil podávateľ zo stredného Slovenska a namietal, že o dôchodku jeho otca Sociálna poisťovňa nebola schopná rozhodnúť napriek tomu, že o jeho priznanie požiadal ešte v roku 2004. Žiaľ, **otec už zomrel a situácia sa opakuje pri vybavovaní vdovského dôchodku jeho matky**. Problémom bolo, že otec pracoval aj v Rumunsku. Namietal tiež prístup pracovníčok poisťovne, ktoré mu telefonicky neposkytli správne informácie a ani sa nepredstavili menom.

Otec podávateľa podnetu si v septembri 2004 uplatnil nárok na predčasný starobný dôchodok s účinnosťou od 1. septembra 2004. Nárok na predčasný starobný dôchodok bol v prvom rade posúdený na základe preukázanej doby poistenia, ktorú menovaný získal od roku 1976 do roku 2004 podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Takto stanovená suma predčasného starobného dôchodku však bola nižšia ako 1,2 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, a preto nebolo možné priznať predčasný starobný dôchodok.

Takýto postup však nebol v súlade s článkom 4 ods. 1 **Dohovoru medzi Československou republikou a Rumunskou ľudovou republikou o spolupráci v sociálnych otázkach**, nakoľko bolo potrebné zohľadniť doby poistenia pre nárok na starobný dôchodok získané podľa právnych predpisov oboch zmluvných štátov. Listom z januára 2005, teda **viac ako po štyroch mesiacoch** odo dňa podania žiadosti o predčasný starobný dôchodok, Sociálna poisťovňa požiadala nositeľa poistenia v Rumunskej republike o oznámenie rozsahu doby poistenia, ktoré je možné započítať pre účely nároku na dôchodok, ktoré aj Sociálna poisťovňa v marci 2005 urgovala. Nositeľ poistenia v Rumunskej republike listom z apríla 2005, doručený Sociálnej poisťovni v máji 2005, potvrdil dobu poistenia u menovaného v období od roku 1971 do roku 1972. Ďalším listom z apríla 2005 bola potvrdená ďalšia doba poistenia vo zvyšnej časti roku 1972, ktorý bol Sociálnej poisťovni nedopatrením doručený až v auguste 2005. Okrem tejto doby poistenia nositeľ poistenia v Rumunskej republike nepotvrdil žiadnu inú dobu poistenia otca podávateľa. Na základe došetrených dôb poistenia z Rumunskej republiky Sociálna poisťovňa opätovne posúdila nárok na predčasný starobný dôchodok, avšak vypočítaná suma predčasného starobného dôchodku bola stále nižšia ako 1,2 násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Z tohto dôvodu bola žiadosť otca podávateľa zamietnutá rozhodnutím zo septembra 2005.

Nakoľko otec podávateľa podnetu zomrel v apríli 2005, v máji 2005 si matka podávateľa podnetu, uplatnila **nárok na vdovský dôchodok po manželovi**. O nároku na vdovský dôchodok Sociálna poisťovňa nerozhodla z dôvodu, že nebolo ukončené konanie vo veci posudzovania nároku na predčasný starobný dôchodok jej zomrelého manžela, o čom menovaná nebola zo strany Sociálnej poisťovne informovaná. Sociálna poisťovňa uviedla, že sa to stalo **nedopatrením** a vdovský dôchodok jej bol priznaný až rozhodnutím z **novembra 2005**.

Zákonom ustanovená 60-dňová lehota uplynula v prípade otca podávateľa v novembri 2004, pričom mal byť oboznámený s predĺžením lehoty o ďalších, maximálne 30 dní. Aj táto predĺžená lehota však uplynula dňa v decembri 2004 a konanie vo veci žiadosti o predčasný starobný dôchodok nebolo ukončené. V prípade matky podávateľa zákonom ustanovená 60-dňová lehota uplynula v júli 2005 a predĺžená lehota o 30 dní v auguste 2005.

Zároveň na výzvu verejného ochrancu práv Sociálna poisťovňa potvrdila, že v dôsledku **nesprávneho postupu zamestnancov Sociálnej poisťovne došlo k neodôvodnenému predĺženiu konania o nároku na predčasný starobný dôchodok otca podávateľa, ako aj vdovského dôchodku jeho matky**. Voči zamestnancom, ktorí uvedenú skutočnosť zapríčinili boli vyvedené zodpovedajúce opatrenia.

Problémy Sociálnej poisťovni pri priznávaní starobného dôchodku v ďalšom prípade spôsobila skutočnosť, že podávateľka bolo zamestnaná aj na území **Ukrajiny**.

Na verejného ochrancu práv sa s podnetom obrátila podávateľka, ktorá uviedla: „**počas uplynulých 2 rokov pravidelne a bezvýsledne urgujem Sociálnu poisťovňu v Bratislave o priznanie starobného dôchodku.**“

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že ešte v januári 2004 požiadala podávateľka o priznanie starobného dôchodku. Nakoľko však nespĺnila podmienku potrebnej doby zabezpečenia (t.j. 25 rokov) pre nárok na starobný dôchodok podľa § 21 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (získala 24 rokov a 335 dní) Sociálna poisťovňa v prílohe listu z augusta 2004 zaslala formulár SK/UKR1 a SK/UKR/2 na vyplnenie, pretože podávateľka v dobe od augusta 1966 do decembra 1978 bolo zamestnaná na území Ukrajiny. Po vyplnení týchto formulárov boli v decembri 2004 postúpené **Dôchodkovému fondu Ukrajiny** s tým, aby rozhodol o nároku na dôchodok a súčasne Sociálna poisťovňa požiadala o prednostné potvrdenie rozsahu doby zabezpečenia, ktorá bude hodnotená pre účely dôchodkového zabezpečenia.

Nakoľko pri vyplňovaní uvedených formulárov podávateľka uviedla ako dátum podania žiadosti august 2004 a nie január 2004, Dôchodkový fond Ukrajiny rozhodnutím z marca 2005 priznal starobný dôchodok od augusta 2004. Z tohto dôvodu listom z februára 2006 požiadala Sociálna poisťovňa o stanovenie nového správneho dátumu priznania starobného dôchodku v súlade s článkom 19 ods. 2 **Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o sociálnom zabezpečení**, nakoľko dátum podania žiadosti o starobný dôchodok bol január 2004.

V apríli 2005 bol Sociálnej poisťovni, ústredie, doručený list Dôchodkového fondu Ukrajiny, ku ktorému bolo pripojené rozhodnutie z marca 2005 o priznaní starobného dôchodku a formulár UKR/SR s potvrdenou dobou zabezpečenia, ktorú získal podávateľ podľa právnych predpisov Ukrajiny.

V júni 2005 bol podávateľke priznaný preddavok na starobný dôchodok v sume 2 000 Sk mesačne od januára 2004, pretože sa ešte zisťovala suma vymeriavacieho základu po dovŕšení dôchodkového veku za obdobie od decembra 2003 do decembra 2003. Oznámenie o priznaní preddavku na starobný dôchodok bolo zaslané v júli 2005 a doplatok na preddavku na starobný dôchodok za obdobie od januára 2004 do augusta 2005 v sume 38 867 Sk bol poukázaný na účet podávateľky v júli 2005.

O dôchodku bolo následne rozhodnuté **v marci 2006**.

V závere svojho listu predseda riaditeľov Sociálnej poisťovne zdôvodnil uvedený postup **vzhľadom na nepriaznivú personálnu situáciu na príslušnom oddelení zahraničných agend odboru dôchodkových dávok a mimoriadne veľkého počtu žiadostí o dôchodky doručených v II. polroku 2005 Sociálnej poisťovni, ústredie**.

Konaním Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o nároku na starobný dôchodok **bolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle ustanovenia článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky** podávateľky, ktorá preukazovala doby zamestnania v bývalom **ZSSR**.

V Bratislave podala podnet verejnému ochrancovi práv podávateľka narodená v Moskve, ktorá sa na Slovensko prisťahovala v roku 1982 za účelom založenia rodiny. Postup Sociálnej poisťovne pociťovala **ako zásah do jej ústavného práva** a dokonca

vyjadrila i podozrenie, že „**postupujú takýmto spôsobom voči mne z toho dôvodu, že som príslušníčkou ruskej národnostnej menšiny.**“

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredie, z júla 2005 bol podávateľke priznaný preddavok na starobnom dôchodku v sume 3000 Sk. Preddavok bol priznaný z dôvodu, že Sociálna poisťovňa, nemá žiadne doklady, ktoré by preukazovali doby zamestnania v bývalom ZSSR.

Žiadosťou v marci 2005 podávateľka požiadala o starobný dôchodok. Prílohou žiadosti boli fotokópie potvrdenia o štúdiu na strednej škole, fotokópia diplomu o štúdiu na vysokej škole v Moskve a fotokópia potvrdenia o niektorých dobách zamestnania evidovaných na účely sociálneho zabezpečenia. Z dôvodu, že neboli preukázané všetky rozhodné skutočnosti, ktoré majú vplyv na výpočet výšky dávky, bol priznaný preddavok na starobný dôchodok.

Podľa článku 4 **Dohody medzi Československou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík** bolo potrebné, aby rozsah doby štúdia potvrdil **nositeľ poistenia v Ruskej federácii**. Ministerstvo sociálneho zabezpečenia ZSSR listom z januára 1983 potvrdilo len časť potrebnej doby zamestnania.

Na základe uvedeného a podľa ustanovenia § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov bol v auguste 2005 požiadaný nositeľ poistenia v Ruskej federácii o oznámenie celkovej doby zabezpečenia. Zároveň bol požiadaný Register obyvateľov Slovenskej republiky o oznámenie dátumu, od ktorého bol podávateľke povolený trvalý pobyt na území Slovenskej republiky. Zistenie tohto dátumu bolo potrebné z dôvodu správneho započítania doby starostlivosti o deti. Oznámenie z Registra obyvateľov Slovenskej republiky bolo Sociálnej poisťovni, ústredie, doručené v septembri 2005. Oznámenie nositeľa poistenia v Ruskej federácii v novembri 2005. Aj napriek tejto skutočnosti nebolo rozhodnuté o nároku v lehotách, ktoré ustanovuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Rozhodnuté o nároku na starobný dôchodok bolo **až v septembri 2006**.

Zákonom ustanovená 60-dňová lehota v tomto prípade uplynula v máji 2005, pričom podávateľka mala byť oboznámená s predĺžením lehoty o ďalších maximálne 30 dní. Aj táto predĺžená lehota však uplynula v júni 2005 a konanie vo veci žiadosti o starobný dôchodok nebolo ukončené. Z uvedených skutočností vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy bol postup Sociálnej poisťovni, ústredie, v uvedenej veci v rozpore so zákonom.

Po zásahu verejného ochrancu práv bolo rozhodnutie z októbra 2006, **vydané po 7 mesiacoch od doručenia žiadosti o starobný dôchodok** podávateľa z **Kanady** aj skutočne zaslané jeho žiadateľovi.

Podávateľ, ktorý podal podnet verejnému ochrancovi práv elektronickou poštou z Kanady, namietal neúmerne zdĺhavé vybavovanie starobného dôchodku Sociálnou poisťovňou, ústredie. Bol vyzvaný, aby doložil všetky doklady a potvrdenia o odpracovaných rokoch v Chorvátsku: „nevedel som, či to má byť vtip, alebo si zo mňa niekto robí blázna, bolo mi povedané, že sa pomýlili.“ Uviedol, že: „obidve kancelárie, či už kanadská alebo slovenská, majú svoj podiel na neschopnosti vybaviť moju žiadosť o priznanie môjho dôchodku.“ Tiež uviedol, že prvýkrát o dôchodok požiadal u nositeľa sociálneho poistenia v Kanade v roku 2004, v roku 2005 mu oznámili, že musí podať novú žiadosť. Tak sa stalo **v marci 2005**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že žiadosť podávateľa bola doručená Sociálnej poisťovni, ústredie, od kanadského nositeľa poistenia **v marci 2006**. Rozhodnuté o žiadosti o starobný dôchodok podávateľa bolo **v októbri 2006**. Avšak rozhodnutie o priznaní

starobného dôchodku, podľa informácie poskytnutej zo sekcie dôchodkového poistenia Sociálnej poisťovne, ústredie, **nedopatrením nebolo zaslané**. Po dožiadaní verejného ochrancu práv sa **tak stalo v decembri 2006**.

Zdôvodnenia nedostatočného postupu Sociálnej poisťovne v stanoviskách verejnému ochrancovi práv sú dôkazom nepriaznivej situácie v tejto oblasti.

V stanovisku riaditeľa sekcie dôchodkového poistenia zo dňa 30. mája 2006 sa uvádza: „Dôvodom neprimerane dlhej doby konania v obdobných prípadoch je **nedostatočná pracovná kapacita pracoviska, v ktorého vecnej pôsobnosti je rozhodovanie o nároku na dôchodok podľa medzinárodných dokumentov, ktorá je spôsobená najmä veľmi veľkou fluktuáciou zamestnancov**. Sociálna poisťovňa využíva všetky reálne dostupné možnosti na riešenie tohto nepriaznivého stavu, avšak vzhľadom na špecifickosť a charakter pracovných činností, ktorých predmetom je rozhodovanie o nároku na dôchodok podľa medzinárodných dokumentov je nábor a **odborná príprava zamestnancov časovo náročná a trvá minimálne rok**.“

Ďalšie problémy približuje aj stanovisko riaditeľa sekcie dôchodkového poistenia zo dňa 20. októbra 2006: „Dĺžka konania o nároku na dôchodok podľa medzinárodných dokumentov je ovplyvnená najmä **neustálym nárastom objemu administratívnej práce spôsobeným najmä vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie a častými zmenami právnej úpravy sociálneho poistenia po 31. decembri 2003, ktorý značne prevyšuje jestvujúce odborné kapacity Sociálnej poisťovne**. Dynamika týchto kapacít je veľmi negatívne ovplyvnená vysokou mierou fluktuácie zamestnancov Sociálnej poisťovne, dĺžkou ich odbornej prípravy a mierou zložitosti príslušnej právnej úpravy a pracovných procesov. Vzhľadom na uvedené a súc si vedomá právnej ochrany občanov na dôchodkové poistenie a zodpovedajúcich sociálno-politických dôsledkov, Sociálna poisťovňa sústavne venuje pozornosť riešeniu uvedenej nepriaznivej situácie a uplatňuje všetky reálne dostupné opatrenia smerujúce k jej zlepšeniu.“

Sociálna poisťovňa tiež rozhoduje a vypláca príspevok podľa ustanovenia § 3 **zákona č. 462/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku politickým väzňom v znení neskorších predpisov**.

Ďakovný list po vybavení podnetu zaslala verejnému ochrancovi práv podávateľka podnetu vo veci svojho brata ohľadne neúmerne zdĺhavého vybavovania žiadosti o priznanie jednorazového finančného príspevku politického väzňa.

Po preskúmaní podnetu, ktorým verejný ochranca práv preukázal **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov** podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, zistil, že podávateľka namietala nečinnosť Sociálnej poisťovne, ústredie, vo veci rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z roku 2005. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z októbra zrušil rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie, z marca 2003 a vec jej vrátil na ďalšie konanie. Do dňa podania podnetu však nebolo vo veci brata podávateľky rozhodnuté.

Rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredie, z marca 2006 bol bratovi podávateľky priznaný jednorazový finančný príspevok v sume 60 000 Sk, čím bolo realizované rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z júna 2005, ktorým bolo zrušené rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie, z marca 2003 o poskytnutí jednorazového príspevku. Suma 60 000 Sk bola vyplatená v apríli 2006.

Podávateľka ešte v apríli 2006 verejnému ochrancovi práv však oznámila, že uvedená suma nekorešponduje s tou skutočnosťou, že jej brat bol ako politický väzeň väznený 1 rok a 1 deň a podľa ustanovenia § 4 ods. 1 zákona č. 462/2002 Z. z. mu patril jednorazový

finančný príspevok 80 000 Sk. Suma 20 000 Sk, ktorá bola priznaná rozhodnutím z marca 2003 nebola vyplatená.

Verejný ochranca práv v danej veci zistil, že rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredie z marca 2003 bol bratovi podávateľky priznaný jednorazový finančný príspevok v sume 20 000 Sk. Uvedená suma mu bola aj poukázaná, avšak bola vrátená na účet Sociálnej poisťovne ako nevyzdvihnutá. Napriek tej skutočnosti, že brat podávateľky listom z marca 2003 požiadal, aby jemu priznaný finančný príspevok bol poukázaný podávateľke, jeho žiadosti nebolo vyhovené, pretože plnomocenstvo brata podávateľky z októbra 2002 neobsahovalo oprávnenie na preberanie finančných prostriedkov a brat podávateľky rozsah uvedeného oprávnenia ani dodatočne nedoplnil, napriek tomu, že bol na túto skutočnosť upozornený. Ani opakované doručenie jednorazového finančného príspevku nebolo úspešné. Poukázanie tohto jednorazového príspevku v sume 20 000 Sk následne prebehlo **v máji 2006**.

Podľa ustanovenia § 3 zákona č. 462/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku politickým väzňom o poskytnutí príspevku rozhoduje a príspevok vypláca Sociálna poisťovňa a na konanie podľa tohto zákona sa vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa ustanovenia § 49 zákona o správnom konaní lehota na rozhodnutie v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na podklade dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán rozhodne bezodkladne. V ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je správny orgán povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní; ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán. Ak správny orgán nemôže rozhodnúť do 30 dní, prípadne do 60 dní, je povinný o tom účastníka konania s uvedením dôvodov upovedomiť.

Zákonom ustanovená 30-dňová lehota uplynula v decembri 2005, pričom brat podávateľky mal byť oboznámený s predĺžením lehoty na 60 dní, ktorá uplynula v januári 2006 a konanie vo veci rozhodnutia o jednorazovom finančnom príspevku nebolo skončené. Z uvedených skutočností vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy bol postup ústredia v uvedenej veci v rozpore so zákonom.

Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne sú však spôsobené aj **častým prijímaním zmien – noviel zákona o sociálnom poistení, bez dostatočného časového predstihu tak, aby Sociálna poisťovňa mala dostatok časového priestoru na prípravu a realizáciu jednotlivých úloh, ktoré jej z prijatia novely vyplývajú**. V Slovenskej republike je potrebné trvalo vyriešiť dôchodkové nároky, preto je mimoriadne dôležité, aby každá novela bola pripravená na základe dôkladnej analýzy dopadov dôchodkovej reformy, neopomínajúc jej sociálny spravodlivý aspekt.

Je potrebné konštatovať, že Sociálna poisťovňa **prijíma opatrenia a riešenia pre konkrétne prípady** po výzve verejného ochrancu práv. Ďalej v prípadoch preukázania porušenia základného práva podávateľa bola zo strany predstaviteľov Sociálnej poisťovne voči zodpovedným zamestnancom uplatňovaná **osobná zodpovednosť** podľa miery ich zavinenia.

Práve **dobrá spolupráca verejného ochrancu práv so Sociálnou poisťovňou, ústredie**, je tiež dôvodom, za ktorý sú verejnému ochrancovi práv po vybavení dávok sociálneho poistenia doručované ďakovné listy: „Dovoľte mi týmto vysloviť Vám a Vášmu pracovnému tímu čo najvrúcnejšie poďakovanie za promptné a efektívne vybavenie môjho podnetu. Váhou Vášho úradu ste dokázali roztočiť zhrdzavené byrokratické súkolie Sociálnej poisťovne, ústredie, tak, aby radový občan bol vybavený podľa platných zákonov a medzinárodných zmlúv a v lehote, ktorá je dôstojná a zodpovedá úradu tohto mena. Úprimná vďaka, ešte raz, za perfektné odvedenú prácu.“

2.2.1.3 Zbytočné priet'ahy v konaní orgánov územnej samosprávy

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal v **13 prípadoch** zbytočné priet'ahy v konaní orgánov samosprávy, a to v konaní orgánov obcí, miest i samosprávneho kraja.

Medzi najčastejšie problémy s ktorými sa na verejného ochrancu práv obracajú občania vo vzťahu k územnej samospráve, patria problémy týkajúce sa **stavebného konania, vybavovania sťažností a petícií, poskytovania informácií podľa zákona o slobode informácií i miestnych daní a miestnych poplatkov za komunálne odpady.**

V **stavebných konaniach** dochádza k zbytočným priet'ahom v konaní tak, že správny orgán nerozhodne v zákonom ustanovenej lehote, pričom vo vyžiadanom stanovisku častokrát nie je uvedený dôvod, prečo došlo k zbytočným priet'ahom. Zdlhavosť konania súvisí aj s tým, že stavebné úrady nedostatočne využívajú **inštitút prerušenia konania**, ktorým sa dá zabrániť plynutiu lehôt ustanovených na rozhodnutie. Oplyvňujúcim faktorom je aj **nedostatočná odborná znalosť zodpovedných pracovníkov stavebných úradov**. Existencia priet'ahov súvisí aj s tým, že niektoré stavebné úrady **nechápu pôsobnosť stavebného úradu ako prenesený výkon štátnej správy, ale ako výkon samosprávnej funkcie**. S tým súvisí ich nesprávny postup, a tým aj priet'ahy, keď podanú žiadosť prerokuje zastupiteľstvo, ktoré ju uznesením zamietne, čo považuje stavebný úrad za jej vybavenie, hoci podaním žiadosti bolo **začaté správne konanie**, ktoré je možné ukončiť **len vydaním rozhodnutia**. Stavebný úrad vystupuje ako orgán štátnej správy a nie ako samosprávny orgán, preto nie je v právomoci obecného zastupiteľstva do rozhodovania stavebného úradu akýmkoľvek spôsobom zasahovať. V niektorých prípadoch podávateľa podnetov namietajú aj rozhodovanie v rozpore so zákonom, **namietajú nesprávnosť a nezákonnosť vydaných rozhodnutí, ako aj postupov**, ktoré predchádzali ich vydaniu. Rozhodnutia považujú za **nespravodlivé** a zamietnutie ich pripomienok za **jednostranné a účelové**. V odôvodnených prípadoch verejný ochranca práv napadnuté právoplatné rozhodnutia stavebného orgánu **postupuje príslušnej prokuratúre, či priamo Generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky**. V tejto súvislosti je tiež potrebné zdôrazniť, že podávateľa podnetov verejnému ochrancovi práv vyjadrujú **nespokojnosť s prístupom pracovníkov stavebného úradu, ich nedostatočnou odbornou úrovňou** ako i jednostranným zameraním na stavebníka. Je potrebné upozorniť aj na to, že stavebné úrady v mnohých prípadoch **neuplatňujú zákonnú povinnosť začať priestupkové konanie** proti osobe, ktorá porušila stavebný zákon.

Manželia - podávateľa vo svojom podnete verejnému ochrancovi práv namietali neriešenie ich susedského sporu príslušnými orgánmi. V roku 1992 im, podľa ich slov, zabránili susedia oplotiť si nehnuteľnosť. Od roku 1997, začali stavať oplotenie susedia, bez súhlasu podávateľov podnetu, nie však na hranici pozemku, ale až za ňou, na pozemku podávateľov. Podávateľa namietali **nečinnosť príslušných orgánov od roku 1992**, čo má podľa ich slov negatívny dopad aj na zdravotný stav manžela, ktorý je po ťažkej operácii srdca. Na záver uviedli: „**prosíme o pomoc v tomto nerovnom boji so štátnymi orgánmi**“.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že na základe **sťažnosti z februára 2002** na stavebníka, ktorý na pozemku podávateľov postavil stavbu bez stavebného povolenia a súhlasu, vykonal bývalý okresný úrad, odbor životného prostredia, štátny stavebný dohľad. Vyzval stavebníka podľa § 88a zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov na podanie žiadosti o vydanie dodatočného stavebného povolenia, ako aj na predloženie príslušných dokladov. Predmetné konanie bolo rozhodnutím z októbra 2002 prerušené a bola určená lehota 30 dní na preloženie dokladov.

V archíve stavebného úradu príslušnej mestskej časti Bratislavy, ktorý je právnym nástupcom okresného úradu, odboru životného prostredia, sa nachádzajú neúplné spisy a nie je možné zistiť ako bolo toto konanie skončené.

Následne listom, ktorý bol jednej z mestských častí Bratislavy doručený **v júli 2003** žiadal podávateľ podnetu o odstránenie „čiernej stavby“ oplotenia, ktorú realizoval stavebník na jeho pozemku.

Príslušná mestská časť Bratislavy však reagovala až na list podávateľa **z decembra 2005**, ktorým opätovne žiadal danú mestskú časť Bratislavy ako príslušný stavebný úrad o vydanie rozhodnutia o odstránení stavby oplotenia a spevnenej plochy zo zámkovej dlažby. Zároveň žiadal o vydanie stavebného povolenia na vytvorenie nového vstupu do poschodovej časti domu.

Tým, že daná mestská časť Bratislavy, ako príslušný stavebný úrad vo veci žiadosti podávateľa o odstránenie „čiernej stavby“ **právoplatne nerozhodla a vo veci začala vykonávať úkony až na základe žiadosti z decembra 2005 dopustila sa zbytočných prietáhov v konaní.**

K nedodržaniu zákonných lehôt došlo aj **vo veci vyvlastnenia nehnuteľností** na výstavbu komunikácie, ku ktorej však nikdy nedošlo.

Podnet v regionálnom pôsobisku Kancelárie verejného ochrancu práv v Prešove podal podávateľ, ktorý žiadal o preskúmanie správnosti a predovšetkým ústavnosti postupu a činnosti mesta konajúceho ako stavebný úrad a právny nástupca okresného úradu, odbor životného prostredia, **vo veci vyvlastnenia nehnuteľností – stavieb a pozemkov a poskytnutia primeranej náhrady zaň.** Rozhodnutím o vyvlastnení z decembra 2000, tieto mali byť určené na výstavbu komunikácie.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že kompletný spisový materiál vedený na meno manželky podávateľa bol z dôvodu novelizácie stavebného zákona (ustanovenie § 142a) **delimitovaný** v auguste 2005 z mestského úradu na krajský stavebný úrad ako vecne príslušný orgán štátnej správy.

Manželka podávateľa si ako oprávnená fyzická osoba podala v auguste 2004 žiadosť o zrušenie vyvlastňovacieho rozhodnutia, čím bolo vlastne začaté správne konanie podľa ustanovení § 116 ods. 1 a § 140 stavebného zákona a § 18 správneho poriadku, v rámci ktorého malo byť mestom - stavebný úrad, vydané o predmetnej žiadosti **meritórne rozhodnutie**, so všetkými náležitosťami stanovenými ustanoveniami § 47 správneho poriadku, k čomu však nedošlo ani ku dňu odovzdania spisového materiálu krajskému stavebnému úradu (august 2005).

Namiesto toho bolo mestom započaté konanie **o návrhu na povolenie obnovy konania**, aj napriek skutočnosti, že žiadosť podávateľovej manželky výslovne obsahovala požiadavku **na zrušenie vyvlastňovacieho rozhodnutia** z dôvodu, že vyvlastnené nehnuteľnosti sa nevyužívajú na účel, pre ktorý boli vyvlastnené podľa § 116 ods. 1 stavebného zákona.

Povinnosť rozhodnúť v predmetnej veci (t. j. vo veci zrušenia vyvlastňovacieho rozhodnutia) v zákonom stanovenej lehote, však mestu jednoznačne vyplývala z ustanovenia § 49 ods. 2 zákona č. 71/1976 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, pričom 60 dňová lehota nebola dokonca ani predĺžená druhostupňovým orgánom.

Porušenie základného práva manželky podávateľa bolo o to závažnejšie, že na povinnosť konať v predmetnej veci mesto vo svojom stanovisku **upozornil už krajský stavebný úrad v septembri 2004.**

Najčastejšie zisteným nedostatkom pri riešení podnetov súvisiacich s **vybavovaním sťažností a petícií**, je obdobne ako aj v stavebnom konaní, problém zbytočných prietáhov v konaní, najmä dodržiavanie zákonom stanovených lehôt.

Podávateľka zo stredného Slovenska sa na verejného ochranca práv obrátila so svojim problémom so susedom. Ten má už **20 rokov dve rúry v zemi pod ich domom**. Cez rúry ide odpadová voda, ktorú sused vypúšťa do priekopy pred ich dom. Z tohto dôvodu museli prestať používať aj vlastnú studňu, nakoľko tá je blízko priekopy. Keď sa obrátila na **starostu povedal, že o probléme vie, ale vo veci nekoná**. Sused má tiež vysadené stromy tesne pri ich dome, čo podľa podávateľky spôsobuje, že dažďová voda im steká po múroch. V dome majú vlhko, začali sa tvoriť diery, cez ktoré vnikajú do domu potkany. Keď jej manžel bol opätovne za starostom, ten mu údajne povedal „**Ty Jano s tým nič neurobiš dokiaľ ja tu budem v obci starosta.**“ Podávateľka je invalidná dôchodkyňa pripútaná na vozík, ktorá trpí tiež slepotou.

V roku 2003 komisia pre ochranu verejného poriadku pri obecnom úrade vybavovala písomne ústnu sťažnosť podávateľky. Jej opakovanú sťažnosť v tej istej veci z októbra 2004 predložil starosta obce na rokovanie obecného zastupiteľstva. Uznesením obecného zastupiteľstva bolo stanovené, že **sťažnosť bude prešetrená až po zaplatení správneho poplatku**.

Ustanovenie § 20 ods. 1 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach upravuje postup orgánu verejnej správy v prípade, ak sťažovateľ opakuje sťažnosť v tej istej veci. V takomto prípade orgán verejnej správy prekontroluje, či pôvodná sťažnosť bola správne vybavená a výsledok kontroly oznámi písomne sťažovateľovi.

Je potrebné jednoznačne povedať, že podľa § 23 cit. zákona o sťažnostiach trovy, ktoré vznikli sťažovateľovi v súvislosti s podaním, prešetrením a vybavením sťažnosti, znáša sťažovateľ. **Trovy**, ktoré vznikli orgánu verejnej správy pri podaní, prešetrení a vybavení sťažnosti, **znáša tento orgán**. Na čo verejný ochranca práv starostu obce upozornil.

Na opakovanú sťažnosť podávateľky bolo následne zo strany starostu obce **v marci 2006 odpovedané, už bez zaplatenia požadovaného poplatku**.

V ďalšom prípade poukazujeme na nevybavenie sťažnosti príslušným úradom, čo bolo zdôvodnené ako „**opomenutie jej vybavenia z dôvodu personálnych zmien a pochybením zamestnankyne úradu**“.

Podávateľ namietal nečinnosť orgánov mesta, ktoré nevybavilo jeho „**žiadosť o úhradu nákladov na dodávku vody pre jeho domácnosť v súvislosti s úhradou týchto nákladov pre obyvateľov sídliska Luník 9**“, a to ani po urgencii na **Úrade vlády Slovenskej republiky**.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že žiadosť o úhradu nákladov na dodávku vody bola zaevidovaná na magistráte mesta **v júni 2005. Z dôvodu personálnych zmien na magistráte mesta došlo k opomenutiu jej vybavenia**.

Postúpenie podania z Úradu vlády Slovenskej republiky bolo na útvare hlavného kontrolóra mesta zaevidované **v auguste 2005**, nebolo však v zákonnej lehote vybavené z dôvodu pochybenia zamestnankyne tohto útvaru.

Podľa § 13 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach príslušný orgán verejnej správy je povinný prešetriť a vybaviť sťažnosť **do 30 dní** odo dňa, keď mu bola sťažnosť doručená. Ak si vybavenie sťažnosti vyžaduje súčinnosť iného orgánu verejnej správy, fyzickej osoby alebo právnickej osoby, príslušný orgán verejnej správy je povinný vybaviť sťažnosť najneskôr do 60 dní odo dňa, keď mu bola doručená. V prípadoch náročných na prešetrenie sťažnosti môže

vedúci orgánu verejnej správy predĺžiť lehotu na jej vybavenie o ďalších 30 dní. O každom predĺžení lehoty na vybavenie a o dôvodoch predĺženia je orgán verejnej správy povinný písomne upovedomiť sťažovateľa bez zbytočného odkladu.

Orgán verejnej správy, ktorému bolo doručené podanie označené ako sťažnosť a toto podanie podľa § 4 zákona o sťažnostiach nie je sťažnosťou, je povinný ho **do piatich dní vrátiť** s uvedením dôvodov tomu, kto ho podal.

Na základe vyššie uvedeného bolo preukázané, že pri vybavovaní sťažnosti došlo k zbytočným priet'ahom a teda k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré je súčasťou práva na súdnu a inú právnu ochranu, garantované ustanovením čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej.

Zodpovednej zamestnankyni bola jej chyba vytknutá a bola upozornená na porušenie pracovnej disciplíny podľa Zákonníka práce. Zo strany úradu bolo podávateľovi zaslané **ospravedlnenie**.

Zbytočné priet'ahy pri vybavovaní sťažnosti verejný ochranca práv preukázal aj v **konaní samosprávneho kraja**.

Mimovládna organizácia sa na verejného ochrancu práv obrátila s podnetom vo veci prístupu k zdravotnej starostlivosti a právam pacienta, namietajúc porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v dôsledku nečinnosti orgánu verejnej správy – odboru zdravotníctva úradu samosprávneho kraja, vo veci podanej **sťažnosti na postup zdravotníckeho zariadenia**, gynekologického oddelenia nemocnice podľa zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach.

Zo stanoviska úradu samosprávneho kraja vyplýva, že **sťažnosť** mimovládnej organizácie z **januára 2005** bola **omylom pripojená k podaniu, ktorý organizácia adresovala úradu samosprávneho kraja ešte v roku 2004**, z ktorého dôvodu nebola ďalej procesne vybavená v zákonom ustanovených lehotách.

Voči riaditeľovi nemocnice bolo v súvislosti so závermi preskúmania sťažnosti prijaté opatrenie podľa ustanovenia § 82 ods. 1 písm. c) zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podávateľom bolo zaslané tiež **ospravedlnenie úradu** samosprávneho kraja za vzniknuté priet'ahy pri vybavovaní ich sťažnosti.

Podľa § 1 zákona č. 85/1990 Zb. o **petičnom práve** každý má právo sám alebo spoločne s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami. Podľa § 2 ods. 2 petičného zákona orgán verejnej správy, ktorému sa doručila petícia, je povinný petíciu prijať. Výsledok vybavenia petície písomne oznámi do 30 dní od doručenia petície alebo od odstránenia jej nedostatkov osobe, ktorá podala petíciu, alebo osobe určenej pre styk s orgánom verejnej správy. Ak nie je možné vybaviť petíciu v tejto lehote, príslušný orgán verejnej správy písomne oznámi osobe, ktorá ju podala, že petícia bude vybavená v ďalšej 30-dňovej lehote.

Podnetom sa na verejného ochrancu práv obrátila podávateľka, ktorá žiadala preskúmanie **nečinnosti Rady školy pri základnej škole s materskou školou a obce**, ktoré do dňa podania podnetu údajne **nevybavili petíciu** pedagogických a ostatných zamestnancov základnej školy s materskou školou týkajúcu sa výberového konania na funkciu riaditeľa školy.

Petícia bola doručená na obecný úrad v **decembri 2005** a starosta obce po preverení súvisiacich skutočností neskonštatoval, že by pri realizácii výberového konania došlo k porušeniu všeobecne záväzného právneho predpisu, na základe ktorého by mohol zrušiť a znovu vyhlásiť výberové konanie. V tomto zmysle ústne informoval dve členky petičného výboru.

Starosta obce **až v marci 2006** písomne oznámil petičnému výboru výsledok vybavenia petície.

Na základe preskúmania podnetu bolo preukázané porušenie práva podávateľa petície na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Povinné osoby, medzi ktoré sú zaradené **podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov** aj obce, sú povinné zverejňovať informácie ustanovené zákonom a taktiež sprístupňovať informácie na základe žiadostí občanov. Pri riešení podnetov občanov súvisiacich so slobodným prístupom k informáciám je najčastejším problémom nedodržanie lehôt, i nereagovanie na žiadosť o sprístupnenie informácií vôbec. Problémom je aj **zverejňovanie informácií spôsobom umožňujúcim hromadný prístup** (napr. internet). Námatkovou kontrolou vykonanou z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv bolo zistené, že **nie všetky obce a mestá si túto povinnosť podľa zákona aj plnia**. Ako problematické sa zistilo poskytovanie informácií aj niektorými mestskými časťami hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy.

V oblasti poskytovania informácií sú verejnému ochrancovi práv doručované žiadosti o preskúmanie zákonnosti postupu starostov obcí či primátorov miest. Tieto sú **postupované príslušnej prokuratúre, ktorá vo veci podáva protest**.

K poskytnutiu informácií požadovaných občanmi vo viacerých prípadoch došlo až po apelácii verejného ochrancu práv.

Takým bol aj prípad podávateľky, ktorá v podnete verejnému ochrancovi práv žiadala preverenie postupu obce pri vybavovaní **žiadosti o oznámení vlastníka a prevádzkovateľa plážového ihriska v obci** podanej podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že obecný úrad žiadosť o informáciu **z novembra 2005** nevybavil v zákonom ustanovených lehotách. Podľa znenia ustanovení citovaného zákona, platného v čase podania žiadosti, žiadosť o sprístupnenie informácií povinná osoba vybaví bez zbytočného odkladu, najneskôr do desiatich dní odo dňa podania žiadosti alebo odo dňa odstránenia nedostatkov v žiadosti, ak tento zákon neustanovuje inak. **Zo závažných dôvodov mohla povinná osoba predĺžiť lehotu**, najviac však o desať dní. Predĺženie lehoty bola povinná osoba oznámiť žiadateľovi bezodkladne, najneskôr pred uplynutím lehoty.

Požadované informácie boli **po zásahu verejného ochrancu práv** podávateľke **následne zaslané**.

Mnohé podnety obyvateľov miest a obcí sa týkajú **miestnych daní a miestnych poplatkov za komunálne odpady a drobné stavebné odpady**. Najmä vlastníci nehnuteľností v záhradkárskych osadách, vlastníci nehnuteľností neslúžiacich na trvalé bývanie, ako aj občania s trvalým pobytom v obci, ktorí sa však určitú časť roka nezdržiavajú v mieste svojho trvalého bydliska vyslovujú často nespokojnosť s postupom obcí a miest, upravujúcich si problematiku miestnych daní, ich vyberania, no najmä možnosti zníženia alebo odpustenia poplatku vo všeobecne záväzných nariadeniach.

Množstvo podnetov od občanov svedčí o skutočnosti, že mnohé mestá a obce Slovenska nemajú vôľu zohľadniť sociálnu situáciu poplatníkov – často dôchodcov, ako ani skutočnosť, že poplatníci využívajú svoju nehnuteľnosť iba počas letných mesiacov, prípadne fakt, že niektorí členovia domácnosti s trvalým pobytom v obci sa prevažnú časť roka zdržiavajú mimo miesta trvalého bydliska.

Takým bol aj podnet podávateľky, ktorá sa sťažovala na vyrubenie poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. **Je vlastníčkou nehnuteľnosti v obci, ale ju nevyužíva.** Vo veci podala odvolanie, obec jej nevyhovela, vybavila však jej odvolanie listom a **nepostúpila odvolanie nadriadenému orgánu.**

Po zásahu verejného ochrancu práv bolo vo veci vydané **upozornenie prokurátora**, nakoľko obec nepostupovala správne pri vybavovaní odvolania.

Pri vybavovaní a preskúvaní podnetov bolo okrem vyššie uvedených problémov zistené, že obce **len veľmi málo využívajú možnosť ukladať pokuty v blokovom konaní za priestupky uvedené v zákone č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.** Najmä starostovia menších obcí **neriešia spory, ktoré by mohli vybaviť aj v blokovom konaní**, radšej zúčastnené strany odkážu na políciu alebo obvodný úrad.

Obce tiež **nevyužívajú možnosť postupovať podľa § 5 Občianskeho zákonníka:** „Ak došlo k zrejmemu zásahu do pokojného stavu, možno sa domáhať ochrany na obci. Obec môže **predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav.** Tým nie je dotknuté právo domáhať sa ochrany na súde,“ a opäť radšej odkážu účastníkov sporu na súd.

Veľmi problematickým okruhom a častým problémom v tejto súvislosti sú **susedské vzťahy**, ktorých fungovanie je síce upravené aj právnymi normami, ale v praxi sa nedodržia nielen tieto normy, ale ani základné zásady „občianskeho spolunažívania“. **Dovolať sa ochrany v podobe súdneho rozhodnutia** práve v týchto sporoch by malo byť až poslednou a krajnou možnosťou riešenia konfliktov, ktorej by mali **predchádzať pokusy o zmierlivé vyriešenie situácie.** Pritom **využívanie zákonných oprávnení obcí** by mohlo byť časovo i finančne menej nákladné riešenie problémov v susedských vzťahoch, než je tomu v prípade súdnych sporov.

Závažným zistením pri vybavovaní podnetov, ohľadne konaní orgánov územnej samosprávy je nedostatočná **znalosť právnych predpisov.**

Je potrebné pozitívne hodnotiť, že práve orgány územnej samosprávy oceňujú upozornenia zamestnancov Kancelárie verejného ochrancu práv ako **pomoc pri odstraňovaní nedostatkov** zistených verejným ochrancom práv. Vo väčšej miere zaznamenávame prípady, keď pracovníci orgánov územnej samosprávy oslovujú Kanceláriu verejného ochrancu práv so žiadosťou o usmernenie ako vec vybaviť, osobitne aj v regionálnych výjazdových pracoviskách Kancelárie verejného ochrancu práv.

Konštatujú, že pri odstraňovaní nedostatkov v činnosti orgánov verejnej správy sa osvedčili **konzultácie problémov s Kanceláriou verejného ochrancu práv. Aj uvedeným spôsobom sa už viackrát podarilo urýchlene doriešiť problém súvisiaci s podnetom podávateľa a k jeho spokojnosti.**

Mimoriadne dôležité je **zvyšovanie právneho vedomia a vzdelávanie** všetkých zamestnancov orgánov verejnej správy zabezpečované samotnými orgánmi verejnej správy **a zvýšenie využívania metodických usmernení** zo strany nadriadených orgánov. Na základe skúseností s menšími mestami a obcami sa ukazuje, že **zamestnávanie odborníkov**, osobitne i **právnikov**, prípadne využívanie služieb i ďalších subjektov je nápomocné pre riešenie problémov.

2.2.1.4 Zbytočné prietahy v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra

Verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy štátnej správy na úseku katastra **v 12 prípadoch**, a to na správach katastra i katastrálnom úrade, v ktorých najmä o návrhu na vklad nebolo rozhodnuté do 30 dní odo dňa doručenia návrhu na vklad podľa § 32 ods.1 **zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.**

Podávateľ vo svojom podnete uviedol: „**ja i moja manželka máme už viac ako 70 rokov a nemôžeme si poradiť s našimi úradmi.** Sme z vybavovania na našich úradoch psychicky na dne. **Ved' nevybaviť list vlastníctva na dom, v ktorom bývame už 34 rokov,** hoci všetky potrebné doklady má správa katastra k dispozícii, nemožno nazvať inak ako prietahy vo vybavovaní.“

Podnet na začatie konania na správu katastra po dlhých rokoch vybavovania potrebných dokladov podal podávateľ podnetu verejnému ochrancovi práv **v roku 2004.** Správa katastra účastníkom oznámila začatie konania až **listom z januára 2006,** ktorým ich súčasne vyzvala na predloženie príslušných dokladov. Rozhodnutie vo veci, ktorým sa menia údaje katastra bolo vydané **v júli 2006,** teda po uplynutí zákonom ustanovenej lehoty na rozhodnutie.

Výsledkami vybavenia podnetu bolo preukázané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Nie ojedinele sa verejný ochranca práv stretol i s prípadmi, keď bolo správou katastra zapísané tzv. **duplicitné vlastníctvo.**

Podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv uviedla: „i napriek tomu, že sme predložili originálne doklady, dedičské konanie a vlastníctvo nám priznali, **do dnešného dňa nám vlastníctvo na katastrálnom úrade nezapísali, a to je už 14 rokov.**“ Keďže pozemky sa nachádzali na národnostne zmiešanom území, dôvod podávateľka podnetu videla v tom, že: „vlastníkom - Slovákom sa na katastri nezapíšu.“

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že v konaní išlo o pozemky, ktoré získali pôvodne predkovia podávateľky na základe výmeru o vlastníctve pôdy **z roku 1948,** avšak rozhodnutím odboru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva rady okresného národného výboru **z roku 1959 boli tieto pozemky odňaté.**

Žiadosťou v roku 1992 podávateľka spolu s ďalšími osobami, dedičmi na pozemkovom úrade uplatnili reštitučný nárok na vydanie nehnuteľností. Vlastníctvo podávateľky a vlastníctvo ďalších oprávnených osôb bolo preukázané na základe výsledkov dedičského konania z roku 1993 a 1996.

V roku 2003 bolo správou katastra zapísané tzv. **duplicitné vlastníctvo** na pozemkoch v katastrálnom území, nakoľko v katastri boli evidované na predmetných listoch vlastníctva na jednej strane ako pôvodné pozemky v prospech podávateľky a na druhej strane zároveň aj v prospech Slovenskej republiky – v správe Slovenského pozemkového fondu.

V tejto súvislosti podávateľka namietala, že „**na základe predložených originálnych dokladov nám vlastníctvo priznali, na katastrál. úrade nám toto dosiaľ nezapísali, ale z ničoho nič vyhlásili na pozemky dvojité vlastníctvo**“.

Rozhodnutie vo veci nadobudlo **právoplatnosť vo februári 2004** a správa katastra ho zaevidovala. Po preskúmaní spisového materiálu však zistila, že časť uvedeného rozhodnutia sa **nedá zapísať do katastra nehnuteľností,** nakoľko dvojité vlastníctvo k nehnuteľnostiam na liste vlastníctva v katastrálnom území bolo možné zrušiť iba po prevedení určitých parciel

z vlastníctva Slovenského pozemkového fondu. Problémom bola technická prekážka zápisu, na odstránenie ktorej bolo potrebné predloženie geometrického plánu, k čomu správa katastra v septembri 2004 vyzývala obvodný pozemkový úrad. Neskôr obvodný pozemkový úrad na výzvu na predloženie geometrického plánu odpovedal tak, že geometrický plán má poskytnúť Slovenský pozemkový fond. Aj na základe výsledkov prešetrenia sťažnosti katastrálnym úradom sa dospelo k záveru, že **správa katastra je povinná zapísať predloženú listinu o navrátení vlastníctva.**

Verejný ochranca práv skonštatoval, že v predmetnom konaní pred správou katastra sa vyskytli **dve obdobia dlhšej nečinnosti.** Konkrétne ide o obdobie od zaevidovania rozhodnutia v apríli 2004, až do výzvy obvodnému pozemkovému úradu na predloženie geometrického plánu v septembri 2004. Ďalším obdobím bolo obdobie od septembra 2004 po obdobie, kedy podávateľka podala svoj podnet, v ktorom z dôvodu, že nebol predložený geometrický plán, správa katastra nemohla pokračovať v konaní, avšak nevykonala žiadny úkon, ktorým by uvedený nedostatok odstránila. V týchto obdobiach správa katastra nepostupovala dostatočne plynulo a v súlade so zásadou hospodárnosti a rýchlosti konania.

Na základe týchto skutočností verejný ochranca práv dospel k záveru, že nečinnosťou správy katastra v predmetnom konaní bolo preukázané porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Verejný ochranca práv sa stretáva aj s prípadmi, keď **vinou úradníkov nie je možné zabezpečiť uplatnenie práv v konkrétnom konaní.**

Podávateľka v podnete uviedla, že **po smrti jej matky sa otec rozhodol darovať jej aj ostatné pozemky,** ktoré spolu s manželkou vlastnili, a to **zmluvou z júna 2003. Návrh na vklad vlastníckeho práva podala na správu katastra v júni 2003.** Namietala, že **oznámenie o zápise jej však neprišlo ani po 3 rokoch. Jej otec v apríli 2006 zomrel.** Na základe oznámenia notárky sa dozvedela, že predmetné nehnuteľnosti sú zahrnuté v dedičskom konaní. Uviedla: „Priet'ahmi na katastrálnom úrade sa nezapísali darované nehnuteľnosti na moje za tri roky (!), a to **zanedbaním povinnosti pracovníka katastrálneho úradu. Vynaložila som nemalé finančné prostriedky** (odhad nehnuteľností, správne poplatky a i.) na uvedenie skutočností týkajúcich sa pozemkov a nehnuteľností darovaním na moje meno pre zápis do katastra, a preto nevidím dôvod na opätovné preberanie tých istých pozemkov a nehnuteľností v dedičskom konaní po mojom otcovi“.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že návrh na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností bol správe katastra **doručený v júni 2003.** V auguste a septembri 2003 vyzval správny orgán účastníkov na odstránenie nedostatkov v návrhu. V júli 2004 bol spis pridelený inému zamestnancovi správy katastra, ktorý však o vklade v zákonnej lehote nerozhodol. **Rozhodnutie bolo vydané až v júli 2006,** kedy správa katastra návrh zamietla, pretože na základe oznámenia notárky poverenej prejednaním dedičstva zistila, že darca zomrel.

Výsledkami vybavenia podnetu bolo preukázané, že v konaní správy katastra bolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Verejný ochranca práv už mohol podávateľku len poučiť, že podľa článku 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky **každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.** V odseku 4 citovaného článku však ústava hovorí, že **podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon.** Týmto zákonom je predovšetkým **zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov,** ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. júla 2004,

a ktorý okrem iného upravuje predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody. Pred nadobudnutím účinnosti spomínaného zákona bol takýmto právnym predpisom **zákon č. 58/1969 Zb.** o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu, alebo jeho nesprávnym úradným postupom, podľa ktorého sa spravuje zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred 1. júlom 2004 a za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom taktiež pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

Ako vyplýva z podnetov doručených verejnému ochrancovi práv, **podávateľa, ktorí sa domáhajú urýchlenia zápisu svojich vlastníckych práv, sú aktívni** a najmä telefonicky i osobne sa domáhajú dodržiavania zákonných lehôt ešte pred podaním podnetu verejnému ochrancovi práv. Najčastejšie odpovede, s ktorými sa na katastri stretli sú: „ešte to bude nejaký čas trvať“ a pod. Nie ojedinele sa sťažujú na arogantné správanie sa úradníčok správ katastra: „zložila mi telefón a viac sa so mnou nebavila“. Často nepomáhajú ani sťažnosti adresované nadriadenému orgánu: „z riešenia sťažnosti sme neboli nijako múdri, pretože sme nedospeli k žiadnemu záveru“. Väčšinou je takýto postup v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra považovaný za „umelé predlžovanie úradného úkonu“.

Správa katastra sa najčastejšie v odpovediach na žiadosť verejného ochrancu práv bráni: „Správa katastra nemá záujem na úmyselné predlžovanie času vybavenia nám doručených podaní, v súčasnosti plníme prioritné úlohy katastra vyplývajúce z uznesenia vlády č. 215/2002, č. 540/2002 ako aj úlohy súvisiace s prechodom katastra na viacúčelový kataster nehnuteľností a robíme, čo môžeme, aby naše pracovné úlohy boli vykonané načas a správne“ (stanovisko zo dňa 27. septembra 2006).

2.2.1.5 Zbytočné prieťahy v konaní ministerstiev

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal zbytočné prieťahy v konaní **ministerstiev** pri preskúmaní **4 podnetov**.

Podnety doručené verejnému ochrancovi práv smerujúce voči ministerstvám sa dotýkali nedodržania postupu a lehôt podľa **zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov a zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.**

Osobne do Kancelárie verejného ochrancu práv prišiel podávateľ zo stredného Slovenska so sťažnosťou na **ministerstvo spravodlivosti**. Na ministerstvo podal žiadosť **o odškodnenie podľa zákona č. 305/1999 Z. z. o zmiernení niektorých krívd osobám deportovaným do nacistických koncentračných táborov a zajateckých táborov v znení neskoršieho predpisu**. Keďže jej vybavovanie trvalo príliš dlho, podal vo veci **žiadosť o poskytnutie informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov**.

Verejný ochranca práv po preskúmaní podnetu dospel k záveru, že **bolo porušené právo podávateľa podnetu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov**, ktoré je ako právo na súdnu a inú právnu ochranu, garantované v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ustanoveniami Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Podľa vyjadrenia riaditeľa odboru rehabilitácií a odškodňovania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky na výzvu verejného ochrancu práv, k tomuto nedostatku

došlo v dôsledku neadekvátneho posúdenia podania, kvalifikovaného príslušným odborným referentom ako urgencia žiadosti o odškodnenie. Tiež verejného ochrancu práv ubezpečil, že príslušný odbor zvýši pozornosť pri posudzovaní podnetov o poskytnutie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z. z. tak, aby boli žiadateľmi požadované informácie sprístupnené v zákonom stanovených lehotách.

Zbytočné prietahy boli spôsobené konaním Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky aj v súvislosti s vybavovaním sťažnosti na exekútora.

S prosbou o pomoc a informácie sa na verejného ochrancu práv obrátil podávateľ vo veci **exekúcie**, na priebeh ktorej **sťažnosť** podala jeho manželka.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že manželka podávateľa podala v **auguste 2004** Slovenskej komore exekútorov i ministromi spravodlivosti Slovenskej republiky sťažnosť na postup súdnych exekútorov pri vymáhaní jej pohľadávky. Slovenská komora exekútorov sťažovateľku o vybavení sťažnosti informovala listom z novembra 2004. Listom ministerstva spravodlivosti z **novembra 2004** bola sťažovateľka tiež informovaná, že jej podanie bolo odstúpené na vybavenie Slovenskej komore exekútorov.

Sťažovateľka nebola s vybavením sťažnosti Slovenskou komorou exekútorov spokojná, preto sa opätovne v **decembri 2004** obrátila na ministerstvo spravodlivosti so sťažnosťou na vybavenie jej sťažnosti Slovenskou komorou exekútorov.

Na túto sťažnosť ministerstvo spravodlivosti odpovedalo sťažovateľke listom z **marca 2005**, ktorým jej oznámilo, že začalo prešetrovať jej sťažnosť a zároveň ju upovedomilo o predĺžení lehoty na vybavenie jej sťažnosti. Sťažovateľka listom zo **septembra 2005** urgovala ministerstvo spravodlivosti o oznámenie, v akom štádiu je vybavovanie jej sťažnosti. Ministerstvo spravodlivosti na urgenciu nereagovalo.

K zbytočným prietahom v konaní orgánov verejnej správy dochádza v prípadoch, keď orgán verejnej správy nedodrží termíny vydávania rozhodnutí podľa osobitných predpisov alebo podľa všeobecného predpisu. V oblasti exekúcie osobitným predpisom je zákon č. 33/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje aj vybavovanie sťažností na postup exekútorov. Tento zákon v ustanovení § 218b ods. 1 ukladá vybaviť sťažnosť na činnosť exekútora **bezodkladne, najneskôr do dvoch mesiacov odo dňa jej doručenia**. Túto lehotu **možno predĺžiť**, ak v jej priebehu nemožno zabezpečiť podklady na riadne vybavenie sťažnosti; o tejto skutočnosti musí byť sťažovateľ upovedomený. Podľa ustanovenia § 219c Exekučného poriadku, ak tento zákon niektoré skutočnosti súvisiace s prijímaním, evidovaním a vybavovaním sťažností neupravuje, postupuje sa podľa osobitného zákona. Týmto zákonom je zákon č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach. Podľa ustanovenia § 13 zákona č. 152/1998 Z. z., lehotu na vybavenie sťažnosti možno **predĺžiť o ďalších 30 dní**. Zákonmi ustanovené lehoty pri vybavovaní predmetnej sťažnosti neboli dodržané.

Vzhľadom na uvedené verejný ochranca práv dospel k záveru, že postupom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v predmetnom prípade **bolo preukázané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**.

Podľa písomného stanoviska Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, doručenom v decembri 2005 verejnému ochrancovi práv, generálna riaditeľka sekcie civilného práva uviedla, že predmetnú sťažnosť prešetrujú, vyžiadali si potrebné doklady a vec bude v krátkom čase vybavená. Tak sa stalo vo februári 2006.

Lehoty podľa zákona č. 71/1961 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov boli výrazne prekročené aj konaním **Ministerstva obrany Slovenskej republiky**.

Na verejného ochrancu práv sa obrátil bývalý vojak z povolania, ktorému sa zhoršoval zdravotný stav v dôsledku čoho bol „nútený“, aby sám odišiel do civilu. V roku 1964 odišiel do čiastočného invalidného dôchodku a v roku 1974 odišiel do úplného invalidného dôchodku. Od verejného ochrancu práv žiadal napraviť „krivdu... keď ministerstvo obrany na mňa nemalo čas“.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že podávateľ sa so žiadosťou obrátil na ministra obrany Slovenskej republiky v **decembri 2005**. Sekretariát ministra ju prideliť na vybavenie sekcie ľudských zdrojov ministerstva. **Uvedená sekcia bola dňom 31.12.2005 zrušená**, preto žiadosť odstúpila **dňa 28.12.2005** na priame vybavenie **Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia** i napriek jeho **nepríslušnosti** konať vo veci odškodnenia bývalých profesionálnych vojakov.

Na žiadosť podávateľa odpovedal Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia listom v **júli 2006**. Úrad konštatoval zákonnosť doterajšieho právneho stavu.

K žiadosti vypracoval stanovisko Úrad právnych služieb Ministerstva obrany Slovenskej republiky, v ktorom sa zaoberal možnosťou uplatnenia práv podávateľa prostredníctvom odboru riadenia štátnej správy Ministerstva obrany Slovenskej republiky, ktorý okrem iného, po príslušnom šetrení, vydáva potvrdenia na účely mimosúdnej rehabilitácie. V tomto smere minister skonštatoval, že pre zmenu dôchodkovej situácie podľa prvej žiadosti musí podávateľ osvedčiť nároky odškodnenia výkonom príslušnej zložky Ministerstva obrany Slovenskej republiky podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov, resp. podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov.

Predmetná právna vec však bola vybavená Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia **ako žiadosť vo veci dôchodku**. Podľa ustanovenia § 84 ods. 1 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov „na konanie o dávkach a službách sociálneho zabezpečenia sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní ak tento zákon neustanovuje inak“.

Vybavenie žiadosti podávateľa trvalo takmer **7 mesiacov od jej prijatia**, čím boli lehoty podľa ustanovenia § 49 zákona č. 71/1961 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov výrazne prekročené.

Vzhľadom na uvedené dospel verejný ochranca práv k záveru, že výsledkami vybavenia podnetu je preukázané, že v konaní o žiadosti podávateľa z decembra 2005, vedenom na Ministerstve obrany Slovenskej republiky, **došlo k zbytočným priet'ahom** a teda k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

V konaní o žiadosti o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky vedenom na **Ministerstve vnútra Slovenskej republiky** neboli dodržané lehoty podľa zákona č. 71/1961 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

V marci 2006 bol verejnému ochrancovi práv doručený **podnet zahraničného Slováka** prihláseného na prechodný pobyt na západnom Slovensku vo veci „**urýchleného riešenia situácie – udelením štátneho občianstva**“, a teda ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v konaní o žiadosti o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky vedenom na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky.

V **septembri 2002** podávateľ podal žiadosť o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky prostredníctvom krajského úradu. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky začalo konať o žiadosti v **marci 2003 vydalo rozhodnutie o prerušení konania**.

Oddelenie cudzineckej polície a pasovej služby vo svojom vyjadrení však uviedlo, že preverení boli zistené, že na adrese uvedenej podávateľom nebýva a nie je evidovaný ani na inej adrese v rámci ním uvedeného okresu.

V marci 2005 podávateľ zaslal Úradu hraničnej a cudzineckej polície - Oddeleniu cudzineckej polície Policajného zboru potvrdenie z marca 2005, podľa ktorého má na území Slovenskej republiky povolený pobyt od marca 2005 na dobu neobmedzenú ako zahraničný Slovák. Obdobné potvrdenia zaslali aj podávateľovi synovia, ktorí si žiadosti o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky podali v **októbri 2002**. Na základe tejto skutočnosti sa v konaní o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky pokračovalo.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky následne konštatovalo, že sa podávateľ na Slovensku zdržiava od roku 2005, nespĺňa preto podmienku na udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky ustanovenú v § 7 ods. 3 zákona č. 40/1993 Z. z.. Z uvedeného dôvodu Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky troma **rozhodnutiami z októbra 2005** žiadostiam o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky nevyhovelo.

Podávateľ aj jeho synovia podali proti zamietavým rozhodnutiam ministerstva rozklad ministrom vnútra Slovenskej republiky. K rozkladu priložili nové potvrdenia Oddelenia cudzineckej polície Policajného zboru z **októbra 2005**, v ktorých sa uvádzalo, že sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky na základe štatútu zahraničného Slováka **od septembra 1998** a k pobytu sú prihlásení na adrese, ktorú uviedli. **Minister** vnútra Slovenskej republiky zamietavé rozhodnutia **zrušil a vrátil vec na nové prejednanie** a rozhodnutie. Rozhodnutia ministra vnútra Slovenskej republiky nadobudli právoplatnosť v **decembri 2005**.

Odbor štátneho občianstva a matrík Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pristúpil k preverovaniu konania a rozhodovania o žiadostiach o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky. O preverenie nových údajov o pobyte podávateľa na území Slovenskej republiky odbor štátneho občianstva a matrík Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v marci 2006 požiadal Úrad hraničnej a cudzineckej polície - Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru.

Listom z marca 2006 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vyzvalo aj podávateľa a aj jeho synov, aby za účelom doplnenia žiadostí o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky a preukázania pobytu na Slovensku predložili doklady o zamestnaní, resp. podnikaní od septembra 2000 a potvrdenie od zdravotnej poisťovne, že od uvedeného obdobia sú zdravotne poistení.

V období **od septembra 2002 (podanie žiadosti) do marca 2005 (zaslané potvrdenie o povolení pobytu na dobu neobmedzenú)** je potrebné poukázať najmä na dĺžku konania Ministerstva vnútra Slovenskej republiky až do vydania rozhodnutia o prerušení konania z marca 2003.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky v marci 2003 vydalo rozhodnutie o prerušení konania. Tomuto rozhodnutiu predchádzal postup Ministerstva vnútra Slovenskej republiky upravený v tom čase v ustanoveniach § 7 a 8 zákona č. 40/1993 Z. z.. Dobu takmer **6 mesiacov**, počas ktorej Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o žiadostiach konalo so záverom, že konanie je potrebné prerušiť, **nemožno označiť za primeranú**.

Konanie bolo **takmer dva roky prerušené**. Správny orgán konanie pritom preruší, ak bol účastník konania vyzvaný, aby v určenej lehote odstránil nedostatky podania. Pokiaľ je konanie prerušené, lehoty neplynú. K porušeniu základných práv podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky preto vtedy, keď je konanie rozhodnutím správneho orgánu prerušené, nemôže dôjsť.

V období od marca 2005 do decembra 2005 (právoplatnosť rozhodnutia ministra vnútra Slovenskej republiky o rozklade) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky konalo a rozhodovalo vo veci samej. Prebehlo na základe podaného opravného prostriedku konanie o rozklade, ktoré skončilo zrušením napadnutých rozhodnutí a vrátením veci na nové prejednanie a rozhodnutie. Konanie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky od marca 2005 (zaslané potvrdenie o povolení pobytu na dobu neobmedzenú) do októbra 2005 (rozhodnutia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky) **vykazuje znaky zbytočných prietáhov.**

Správny orgán v prerušenom konaní pokračuje z vlastného podnetu alebo na podnet účastníka konania, len čo pominuli prekážky, pre ktoré sa konanie prerušilo. Po doručení listu podávateľa v marci 2005, správny orgán vo veci rozhodol až po uplynutí doby **viac ako 6 a pol mesiaca.** Ani túto dobu verejný ochranca práv nemohol označiť za primeranú.

Výsledkami vybavenia podnetu je preukázané, že postupom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v konaní o žiadostiach o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky, došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Následne Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky plynule konalo.

Verejný ochranca práv požiadal príslušného riaditeľa sekcie verejnej správy Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, aby dohliadol na plynulosť konania o žiadostiach podávateľa a jeho synov o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky tak, aby k nečinnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v predmetnom konaní už nedochádzalo a vec bola prejednaná a rozhodnutá bez zbytočných prietáhov.

Zároveň verejný ochranca práv podávateľa poučil, že v prípade, ak by sa v budúcnosti domnieval, že v konaní orgánov verejnej správy, zaoberajúcich sa riešením jeho veci dochádza k zbytočným prietahom, má možnosť sa na neho opätovne obrátiť s podnetom na ich odstránenie.

V súvislosti s uvedeným prípadom vo veci udelenia štátneho občianstva je potrebné uviesť, že s účinnosťou od 1. septembra 2005 v zákone č. 40/1993 Z. z. je nové ustanovenie § 8a ods. 6, podľa ktorého Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky rozhodne o žiadosti o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky **najneskôr do deviatich mesiacov** od doručenia žiadosti. Ak je na rozhodnutie potrebné stanovisko iných štátnych orgánov okrem stanoviska príslušného útvaru Policajného zboru a rozhodnutie závisí od ich stanoviska, rozhodne **najneskôr do jedného roka.** Tiež s účinnosťou od 1. septembra 2005 je v zákone č. 40/1993 Z. z. aj nové ustanovenie § 15, podľa ktorého sa na postup správneho orgánu pri prijímaní žiadosti podľa ustanovenia § 8 zákona č. 40/1993 Z. z. vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní, teda zákon č. 71/196 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov. Správny poriadok a v ňom ustanovené lehoty na rozhodnutie (§ 49) sa však nevzťahujú na lehotu na rozhodnutie o udelení štátneho občianstva Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 8a ods. 6 zákona č. 40/1993 Z. z..

Napriek uvedeným nedostatkom v konaní ministerstiev, ktoré občania vnímajú vzhľadom na postavenie týchto orgánov verejnej správy **zvlášť kriticky**, možno oceniť ich aktívny prístup pri prijímaní opatrení navrhnutých verejným ochrancom práv.

2.2.1.6 Zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy v **3 prípadoch** aj v konaní **obvodných pozemkových úradov** pri uplatňovaní reštitučných nárokov podľa

zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov.

Procesná stránka konaní o nárokoch uplatnených podľa uvedených zákonov sa spravuje **podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.** Podľa tohto zákona v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na podklade dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán rozhodne bezodkladne. V ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je správny orgán **povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní;** ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán (orgán príslušný rozhodnúť o rozklade). Ak správny orgán nemôže rozhodnúť do 30, prípadne do 60 dní, je povinný o tom účastníka konania s uvedením dôvodov upovedomiť.

Viac ako 80-ročná podávateľka podala verejnému ochrancovi podnet, v ktorom upozornila na zbytočné priesťahy a nečinnosť bývalého okresného úradu, odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a následne obvodného pozemkového úradu, to v súvislosti s podaním **odvolania voči rozhodnutiu o vlastníctve zo septembra 2002.**

S prechodom pôsobnosti štátnej správy na úseku pozemkových úprav a na úseku ochrany poľnohospodárskej pôdy **prešli od januára 2004 kompetencie na pozemkové úrady.**

Úpravu vlastníckych vzťahov k pôde rieši **zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov.** Podľa ustanovenia § 9 ods. 1 citovaného zákona nárok uplatní oprávnená osoba na pozemkovom úrade a zároveň vyzve povinnú osobu na vydanie nehnuteľnosti. Povinná osoba uzavrie s oprávnenou osobou **do 60 dní** od podania výzvy dohodu o vydaní nehnuteľnosti. Ak k dohode nedôjde, rozhodne o vlastníctve oprávnenej osoby k nehnuteľnosti pozemkový úrad.

Po preskúmaní podnetu, predložených dokladov, poskytnutého stanoviska, ako aj všetkých súvisiacich informácií a skutočností verejný ochranca práv zistil, že nakoľko medzi podávateľkou podnetu ako oprávnenou osobou a mestom ako povinnou osobou nedošlo k dohode o vydaní nehnuteľnosti, o nároku rozhodol okresný úrad rozhodnutím zo septembra 2002.

Zákon č. 229/1991 Zb. v § 9 ods. 7 stanovuje, že proti rozhodnutiu pozemkového úradu možno podať **opravný prostriedok na súd.** Podávateľka voči rozhodnutiu podala **odvolanie.**

Riaditeľ obvodného pozemkového úradu listom na žiadosť verejného ochrancu práv potvrdil, že od tej doby sa **zodpovedná pracovníčka príslušnou vecou nezaoberala a nepostúpila spisový materiál na príslušný súd.**

Verejný ochranca práv vo veci konštatoval **zbytočné priesťahy v konaní.** Na základe uvedeného v konaní o vydanie nehnuteľnosti došlo k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov. Následne obvodný pozemkový úrad v **marci 2006 postúpil odvolanie a spisový materiál krajskému súdu.**

V súvislosti s činnosťou orgánov verejnej správy je potrebné uviesť, že správny orgán má možnosť konanie vo veci prerušiť, ak sa začalo konanie o predbežnej otázke, alebo **ak bol účastník konania vyzvaný, aby v určenej lehote odstránil nedostatky podania,** alebo ak účastník konania nemá zákonného zástupcu alebo ustanoveného opatrovníka, hoci ho má mať, alebo ak tak ustanovuje osobitný zákon. Proti rozhodnutiu o prerušení konania sa nemožno odvolať.

Správny orgán v konaní pokračuje z vlastného podnetu alebo na podnet účastníka konania, len čo pominuli prekážky, pre ktoré sa konanie prerušilo. Pokiaľ je konanie prerušené, lehoty podľa tohto zákona neplynú. Do výzvy účastníka konania, aby v určenej lehote odstránil nedostatky podania je viazaný lehotami uvedenými v správnom poriadku.

70-ročný podávateľ vo svojom podnete verejnému ochrancovi práv uviedol „**mám veľké pochybnosti, či majú ľudia - úradníci rôznych úradov pravdu pri svojom počínaní pri vybavovaní mojej záležitosti - reštitúcie na zabraté (zhabané) pozemky v 50-tych rokoch minulého storočia, vtedy ešte mojim rodičom**“.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že reštitučný nárok si podávateľ uplatnil v decembri 2004 podľa zákona č. 503/2003 Z. z.. Správny orgán ho listom z januára 2006 vyzval na doplnenie podania, pričom mu na požadované doplnenie poskytol 5-mesačnú lehotu a súčasne konanie rozhodnutím prerušil. Stanovená lehota mala uplynúť v júni 2006, no ešte pred jej uplynutím požiadal podávateľ o jej predĺženie. Obvodný pozemkový úrad vyhovel a lehotu predĺžil o ďalšie 4 mesiace.

Podľa zákona č. 503/2003 Z. z. právo na navrátenie vlastníctva k pozemku mohla uplatniť oprávnená osoba do 31. 12. 2004 na obvodnom pozemkovom úrade, v ktorého obvode vlastnila pozemok, ak zároveň preukáže skutočnosti podľa ustanovenia § 3 zákona, teda okolnosti prechodu vlastníctva k pozemku na štát alebo inú právnickú osobu. V žiadosti, ktorú podávateľ podal na príslušný správny orgán neboli uvedené čísla pozemkovoknižných vložiek, ani žiadne parcelné čísla, na ktoré si uplatňoval reštitučný nárok, a taktiež žiadne dôkazy o tom, že predmetné pozemky prešli do vlastníctva štátu jedným zo spôsobov, ktoré taxatívne vymedzuje zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov.

K žiadosti doložili len jednoduchú kópiu osvedčenia o dedičstve po matke, len prvú a poslednú stranu, tri kópie z pozemkovej mapy a kópie dvoch darovacích zmlúv z rokov 1926 a 1932, z každej tiež len prvú a poslednú stranu. Úrad z tohto dôvodu v súlade so zákonom vyzval podávateľa na doplnenie podania s poučením, ktoré doklady je potrebné predložiť a konanie prerušil, nakoľko podľa zákona je povinnosťou žiadateľa preukázať rozhodujúce skutočnosti. Neurobil tak však bezprostredne po podaní žiadosti, ale až po vyše roku od uplatnenia nároku. Týmto postupom sa obvodný pozemkový úradu **dopustil zbytočných prietáhov v konaní.**

Záverom uvádzame, že nakoľko lehoty na uplatnenie reštitučných nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov a zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov už pred niekoľkými rokmi uplynuli, zbytočné prietahy v obdobných prípadoch v budúcnosti sa nepredpokladajú.

2.2.1.7 Zbytočné prietahy v konaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Zbytočné prietahy v konaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny i Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal v 2 prípadoch.

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v oboch prípadoch nedodrжали lehotu **podľa § 92 ods. 5 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov**, ktorý ustanovuje, že ak je podkladom na rozhodnutie o poskytnutí peňažného príspevku na kompenzáciu posudok príslušného orgánu, lehota na vydanie rozhodnutia je 60 dní. Ak nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu rozhodnúť ani v 60-dňovej lehote, môže príslušný orgán v druhom stupni lehotu predĺžiť najviac o 30 dní.

Mimoriadna citlivosť vnímania rozhodovania úradov práce, sociálnych vecí a rodiny občanmi je daná ich zložitou situáciou, resp. situáciou ich **ťažko zdravotne postihnutých príbuzných, častokrát maloletých detí či občanov nad 80 i 90 rokov**, ako to vyplýva aj z prípadov, v ktorých verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal porušenie ústavných práv.

Otec maloletej podal podnet vo veci **pomalého postupu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny** pri rozhodovaní o odvolaní proti rozhodnutiu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorým nebol priznaný nárok na priznanie **peňažnej kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia jeho dcéry**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že ešte v **októbri 2004** vydal úrad práce, sociálnych vecí a rodiny rozhodnutie, ktorým nebol priznaný nárok na poskytnutie peňažného príspevku na kúpu pomôcky – autosedačky a mixéra podľa ustanovení zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Proti tomu podal podávateľ v **októbri 2004 odvolanie**.

V **novembri 2004** postúpil úrad práce, sociálnych vecí a rodiny spisovú dokumentáciu Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny. Následne bola spisová dokumentácia v **decembri 2004** postúpená referátu posudkových činností pracoviska Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom preskúmania posudku vydaného prvostupňovým orgánom.

Tento referát vrátil v **auguste 2005** spisovú dokumentáciu referátu peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia z dôvodu, že prvostupňový orgán vychádzal z neaktuálneho posudku z novembra 2003, v ktorom neboli v oblasti mobility posúdené sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia.

V tomto posudku bola miera funkčnej poruchy dcéry podávateľa stanovená **na 60 %**. Po preskúmaní spisovej dokumentácie bolo zistené, že manželka podávateľa predložila v marci 2004 nové lekárske správy, na základe ktorých lekár oddelenia posudkových činností úradu práce, sociálnych vecí a rodiny vypracoval v júli 2004 záznam, v ktorom mieru funkčnej poruchy stanovil **na 80 %**.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny však na základe nového lekárskeho záznamu **nevydal nový posudok**, v ktorom by posúdil sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia dcéry v oblasti mobility a navrhol formu ich kompenzácie. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny **nesprávne potvrdil platnosť neaktuálneho posudku z novembra 2003** a na jeho základe bolo vydané odvolaním napadnuté rozhodnutie, ktoré bolo **nezrozumiteľné** a vydané **v rozpore s príslušnými právnymi predpismi**, konkrétne ustanovením § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, podľa ktorého rozhodnutie správneho orgánu musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu.

Odôvodnenie rozhodnutia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o nepriznaní peňažného príspevku na zaobstaranie pomôcky bolo tiež **v rozpore s ustanovením § 32 ods. 1 zákona o správnom konaní**, podľa ktorého je správny orgán povinný zistiť presne a úplne skutočný stav veci a za tým účelom obstaráť doklady nevyhnutné pre rozhodnutie.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny postupoval **v rozpore i s ustanovením § 57 ods. 1 zákona o sociálnej pomoci**, podľa ktorého na základe posúdenia sa vydáva posudok o miere funkčnej poruchy o tom, či ide o občana s ťažkým zdravotným postihnutím a tiež

o sociálnych dôsledkoch ťažkého zdravotného postihnutia. Súčasťou posudku je vždy aj stanovisko ku forme kompenzácie.

Na základe týchto skutočností Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny až **9 mesiacov** od podania odvolania vydalo rozhodnutie, ktorým napadnuté rozhodnutie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny zrušilo a vec vrátilo na nové prejednanie a rozhodnutie. Úlohou oddelenia posudkových činností prvostupňového orgánu v rámci nového konania bolo vydať nový komplexný posudok, v ktorom mali byť posúdené tiež sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia a navrhnuté formy kompenzácie. Až na základe tohto posudku bolo možné rozhodnúť vo veci peňažného príspevku na zaobstaranie pomôcok.

Aj v tomto roku verejný ochranca práv zaznamenal prípad, keď úrad nerozhodol v zákonom stanovenej lehote a vec po mnohých mesiacoch skončila zamietnutím z dôvodu, že osoba, o opatrovanie ktorej vo veci išlo, **zomrela**.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny na žiadosť verejného ochrancu práv poskytlo stanovisko objasňujúce zložitú situáciu úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorá vznikla v dôsledku zrušenia okresných úradov a delimitácie ich agendy na novovzniknuté úrady a tiež v súvislosti s neúmerne narastajúcim počtom odvolaní v danom čase.

Skutočnosť, že úrady evidujú **neprimerane vysoké množstvo žiadostí** o rôzne formy kompenzácie, pre ktoré sa vyžaduje vydanie posudku, ich však nezbavuje povinnosti dodržať v zákone o sociálnej pomoci ustanovenú lehotu na vydanie rozhodnutia (60 dní, ak nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu rozhodnúť ani v 60-dňovej lehote, môže príslušný orgán v II. stupni lehotu predĺžiť najviac o 30 dní).

V tejto súvislosti verejný ochranca práv adresoval ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny výzvu, aby bola venovaná dostatočná pozornosť plynulému a efektívnemu vybavovaniu podaní, pre ktoré je potrebné vykonávať **posudkovú činnosť**.

Aj na základe **výrazného zníženia počtu prípadov**, v ktorých verejný ochranca práv preukázal porušenie práva na prerokovanie zbytočných prietáhov v konaní úradov a ústredia práce sociálnych vecí a rodiny za posledné roky, je možné konštatovať, že **opatrenia ústredia i jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sú efektívne a vedú k odstraňovaniu zbytočných prietáhov v ich konaní. Vo väčšine prípadov sú už rozhodnutia vydávané v rámci lehoty ustanovenej zákonom o sociálnej pomoci.**

Opätovne je potrebné konštatovať, že zo strany ústredia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sa pri riešení podnetov fyzických osôb stretávame s mimoriadnou snahou vyhovieť apeláciám verejného ochrancu práv ohľadne vybavovania žiadostí o poskytnutie peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov vyplývajúcich z ťažkého zdravotného postihnutia.

2.2.1.8 Zbytočné prietahy v konaní iných orgánov verejnej správy

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy aj v konaní **krajského stavebného úradu, colného riaditeľstva i Úradu na ochranu osobných údajov**.

V prvých dvoch prípadoch išlo o zbytočné prietahy v **odvolacom konaní**, v treťom prípade boli zbytočné prietahy spôsobené tým, že bol **nesprávne posúdený obsah podania občana**.

K tomu uvádzame:

Na verejného ochrancu práv sa s podnetom obrátil podávateľ, ktorý namietal nečinnosť Úradu na ochranu osobných údajov vo veci týkajúcej sa opakovaného zneužitia osobných údajov jeho manželky poľskou súkromnou spoločnosťou. Vo veci vyjadril podozrenie z pokusu o podvod. Ako uviedol **„nechce sa mi veriť, že občania SR sme v tomto prípade bezmocní, ak skutočne neviete urobiť niečo v mojej záležitosti, aký význam má Úrad na ochranu osobných údajov“**.

Namietal, že jeho manželke bola doručená listová zásielka, v ktorej je uvedené, že sa stáva výhercom prvej ceny veľkého medzinárodného finále. Potrebné bolo kontaktovať telefónne číslo, pričom cena hovoru bola 89 Sk/min. Podávateľ tiež namietal, že zásielka bola doručená na dievčenské meno jeho manželky ako aj skutočnosť, že sa do žiadnej súťaže neprihlasovala.

Na Úrad na ochranu osobných údajov sa podávateľ obrátil na základe usmernenia, z kancelárie ministra vnútra Slovenskej republiky ešte v máji 2004, pričom v predmete e-mailovej správy uviedol, že ide o **„podozrenie z podvodu“**. Na Úrad na ochranu osobných údajov sa obrátil z dôvodu zistenia spôsobu, akým súkromná poľská spoločnosť získala osobné údaje manželky a najmä zabránenia ich zneužívania. Od úradu požadoval kontaktovať partnerský orgán Poľskej republiky a zabezpečiť výmaz osobných údajov jeho manželky z databázy súkromnej spoločnosti.

Úrad kontaktoval podávateľa podnetu a vyzval ho na upresnenie rozsahu osobných údajov, ktorými spoločnosť disponovala, upozorniac tiež na skutočnosť, že v uvedenom prípade ide zrejme o podvod spočívajúci v telefonovaní za 89 Sk/min.

Požadované údaje podávateľ upresnil. O ďalšom postupe Úradu na ochranu osobných údajov už však nebol informovaný, čo aj **urgoval a opakovane podal podnet** Úradu na ochranu osobných údajov v novembri 2004 po tom, ako manželka opäť dostala zásielku od predmetnej spoločnosti adresovanú na jej meno.

Keď nadobudol presvedčenie, že Úrad na ochranu osobných údajov je v riešení veci **nečinný**, o čom ho utvrdzovala i skutočnosť opakovaného doručenia zásielky uvedenou spoločnosťou, obrátil sa so žiadosťou o odstránenie nečinnosti Úradu na ochranu osobných údajov na verejného ochrancu práv.

Úrad na výzvu verejného ochrancu práv na predloženie vyjadrenia k veci reagoval **až po urgenciách**. V stanovisku naznačoval, že e-mail podávateľa nebol zo strany Úradu na ochranu osobných údajov posúdený ako sťažnosť podľa ustanovení zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov.

Verejný ochranca práv sa na Úrad na ochranu osobných údajov opakovane písomne obrátil s tým, že uviedol argumenty, na základe ktorých spôsob, akým bola vec zo strany úradu riešená, posúdil ako **nesprávny úradný postup**, a Úrad na ochranu osobných údajov vyzval na prijatie zodpovedajúcich opatrení.

Ďalší odklad vo veci verejný ochranca práv považoval za odporujúci ochrane základných práv a slobôd.

Omeškanie úrad ospravedlňoval **veľkým nápadom e-mailových podaní denne, posudzovaním statusu e-mailových podaní „sťažnosť/bežná pošta“ ad hoc i nedostatočným personálnym zabezpečením úradu**. Vo vzťahu ku konkrétnemu podávateľovi podnetu mal úrad dostatok priestoru na zosúladenie stavu veci s platným právnym stavom a internými predpismi úradu.

Opatrenia na základe výzvy verejného ochrancu práv realizoval úrad **v apríli 2006**. Riešenie uvedenej záležitosti si však v širších súvislostiach vyžiada dlhšie časové obdobie a spoluprácu nielen orgánov ochrany osobných údajov, ale s ohľadom na činnosť súkromnej spoločnosti vo veci, najmä orgánov činných v trestnom konaní na medzinárodnej úrovni.

Napriek preukázaným nedostatkom v činnosti uvedených úradov, pozitívne treba hodnotiť ich snahu prijať vo veci opatrenia navrhnuté verejným ochrancom práv s cieľom riešenia nielen konkrétneho prípadu, ale aj predchádzania obdobným prípadom v budúcnosti.

2.2.2 Právo na primerané hmotné zabezpečenie

Piaty oddiel druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky zaručuje hospodárske, sociálne a kultúrne práva. Medzi nimi aj **právo občanov na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa** podľa článku 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Domáhať sa tohto práva je podľa článku 51 ústavy možné len v medziach zákonov, ktoré toto právo vykonávajú. Špecifickú právnu úpravu si vyžaduje povaha tejto skupiny práv. Je charakteristická častými zmenami, čím sa nemení obsah jednotlivých práv, ale ich reálne naplnenie.

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal porušenie základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa celkom v **3 prípadoch**, a to konaním a rozhodovaním Sociálnej poisťovne.

V jednom z nich bolo potrebné okrem zákona o sociálnom poistení postupovať aj v súlade so **Správnu dohodou o vykonávaní Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení**.

Na „nespravodlivosť“ zo strany Sociálnej poisťovne sa sťažovala vo svojom podnete verejnému ochrancovi práv podávateľka, od ktorej Sociálna poisťovňa žiadala **vrátenie sumy 45 915 Sk**. Ako uviedla **od roku 1987 bola na invalidnom dôchodku**. Keď dovŕšila predpísaný vek požiadala o starobný dôchodok, nakoľko verila, že tento bude vyšší ako invalidný, čo sa však podľa jej slov nestalo. Ako ďalej uviedla, keďže pracovala aj v podniku so sídlom v Českej republike z českej strany dostáva niečo málo cez 3 000 Sk a zo slovenskej ani nie 900 Sk, čo ako uviedla, **nie je ani životné minimum**. Tiež uviedla, že nevlastní žiadnu nehnuteľnosť, **býva v podnájme, je ťažko zdravotne postihnutá, silná diabetička a polovicu dôchodku dáva na lieky nevyhnutné pre život**.

Žiadosťou zo septembra 2003 si podávateľka uplatnila nárok **na starobný dôchodok**. Vzhľadom k tomu, že jej posledný zamestnávateľ pred rozdelením Českej a Slovenskej federatívnej republiky mal sídlo v Českej republike, Sociálna poisťovňa, ústredie, listom z novembra 2003 zaslala podľa článku 20 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení žiadosť o starobný dôchodok na rozhodnutie vo veci samej Českej správe sociálneho zabezpečenia. Zároveň bol český nositeľ poistenia požiadany o nepoukázanie splátok starobného dôchodku za účelom zúčtovania vyplatených súm na invalidnom dôchodku za rovnaké obdobie podľa článku 20 Správnej dohody o vykonávaní Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení (ďalej len správna dohoda).

Česká správa sociálneho zabezpečenia **rozhodnutím z augusta 2004** priznala podávateľke starobný dôchodok z dôchodkového zabezpečenia Českej republiky. Rozhodnutie bolo doručené Sociálnej poisťovni, ústrediu v auguste 2004.

Na základe uvedeného **rozhodnutia z januára 2005** bol podávateľke znížený invalidný dôchodok od februára 2005 na sumu 859 Sk mesačne. Následne rozhodnutím z marca 2006 bola **nesprávne predpísaná k úhrade navyše vyplatená suma za celé obdobie od septembra 2003 do februára 2005**.

Podľa článku 20 Správnej dohody bolo potrebné zúčtovať vyplatené sumy len za obdobie od septembra 2003 do mája 2004. Za toto obdobie Česká správa sociálneho zabezpečenia, nevyplatila splátky na dôchodku v úhrnnej výške 24 353 Kč. Neprávom vyplatenú sumu za obdobie od augusta 2004 t.j. od dátumu doručenia rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku podľa právnych predpisov Českej republiky do februára 2005 t.j. do dňa zníženia invalidného dôchodku mala podávateľke predpísať k náhrade.

Verejný ochranca preskúmaním podnetu zistil, že, bolo **porušené základné právo podávateľky na primerané hmotné zabezpečenie podľa článku 39 Ústavy Slovenskej republiky.**

Po zásahu verejného ochrancu práv bolo **rozhodnutie z marca 2006 bezodkladne zrušené a v decembri 2006 bolo vydané nové rozhodnutie o náhrade navyše vyplatenej sumy na invalidnom dôchodku za obdobie od augusta 2004 do februára 2005.** V uvedenej veci bolo vydané rozhodnutie, to znamená, že o dôchodkových nárokoch bolo rozhodnuté podľa platnej právnej úpravy.

V ďalšom prípade Sociálna poisťovňa pre účely doby dôchodkového poistenia **zhodnotila podávateľovi dobu štúdia na vysokej škole v Slovenskej republike až po zásahu verejného ochrancu práv.**

Podávateľ v podnete doručenom v novembri 2006 verejnému ochrancovi práv uviedol, že v roku 1962 ako štátny príslušník Bulharskej ľudovej republiky prišiel do Československa ako **zahraničný študent.** Od skončenia školy doteraz bez prerušenia pracuje na území Slovenskej republiky. Na verejného ochrancu práv sa obrátil so žiadosťou o pomoc pri **započítaní do obdobia dôchodkového poistenia pre nárok na starobný dôchodok dobu štúdia** na Prírodovedeckej fakulte UK v čase od 1. septembra 1963 až do 20. júna 1968, a tiež obdobia povinnej jazykovej prípravy v rokoch 1962 a 1963, ako aj obdobia vykonávania internej aspirantúry v rokoch 1968 až 1971.

Po komplexnom posúdení podnetu verejný ochranca práv zistil, že rozhodnutím z júla 2005 bol podávateľovi priznaný starobný dôchodok, avšak pre účely zhodnotenia doby dôchodkového poistenia nebola zhodnotená doba štúdia na Prírodovedeckej fakulte UK a obdobia povinnej jazykovej prípravy a vykonávania internej aspirantúry. Sociálna poisťovňa, ústredie, oznámila podávateľovi, že uvedenú dobu **nemožno** pre účely dôchodkového poistenia **započítať**, nakoľko **nie je preukázané, či v tejto dobe bol zúčastnený na nemocenskom a dôchodkovom poistení**, a či v uvedenom období, platil štát v danom prípade Bulharsko alebo iná právnická osoba za podávateľa poistenie.

Započítanie doby štúdia ako doby zamestnania, alebo jeho započítanie do obdobia dôchodkového poistenia bez platenia poistného je vykonávané vždy v prípadoch, ak doba štúdia spadá **do obdobia do 31. decembra 2003.**

Nový právny režim zaviedol až **zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení** v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť **od 1. januára 2004**, ktorý novým spôsobom upravil platenie poistného za obdobie, počas ktorého fyzická osoba sústavne sa pripravovala na povolanie štúdiom na strednej alebo vysokej škole po dovŕšení veku 16 rokov, a to **inštitútom dodatočného zaplatenia poistného** za toto obdobie.

Vo februári 2007 verejnému ochrancovi práv písomným stanoviskom generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne, ústredie, oznámil, že sa stotožnil s jeho názorom a doba štúdia na Prírodovedeckej fakulte UK, ako aj obdobie povinnej jazykovej prípravy a vykonávania internej

ašpirantúry bude podávateľovi podnetu podľa ustanovenia § 40 ods.1 vyhlášky 102/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení a vládneho nariadenia č. 108/1961 Zb. o zriadení Univerzity 17. novembra v Prahe **zhodnotená a znovu sa určí suma starobného dôchodku už s prihliadnutím na uvedené obdobie.**

Podľa článku 39 Ústavy Slovenskej republiky občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Podrobnosti o tomto práve ustanoví zákon v uvedenom prípade je to zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ako aj vyhláška č. 102/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení a vládne nariadenia č. 108/1961 Zb. o zriadení Univerzity 17. novembra v Prahe.

Po komplexnom posúdení podnetu dospel verejný ochranca práv k záveru, že rozhodovaním Sociálnej poisťovne, ústredie, bolo v minulosti **porušené základné právo podávateľa podnetu na primerané hmotné zabezpečenie podľa článku 39 Ústavy Slovenskej republiky.**

2.2.3 Právo podieľať sa priamo na správe verejných vecí a petičné právo

Tretí oddiel druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky upravuje **politické práva**, medzi nimi aj petičné právo, ktoré zaručuje **článok 27 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého každý má právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami i právo zaručené **článkom 30 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

V marci 2004 bola obecnému zastupiteľstvu doručená petícia za odvolanie starostu obce pre neplnenie si pracovných povinností. 11 obyvatelia obce podali petíciu za odvolanie starostu aj z dôvodu, že starosta má trvalé bydlisko v obci len formálne a okrem „starostovania“ pracuje na úrade vzdialenom 20 km od obce a v obci sa zdržiava len zriedka.

Verejný ochranca práv pri preskúmaní veci zistil, že obecnému zastupiteľstvu boli v tejto súvislosti doručené **dve upozornenia prokurátora** podľa ustanovení zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

Prvé upozornenie bolo zo septembra 2004. Jeho prerokovanie sa uskutočnilo na zasadnutí obecného zastupiteľstva v decembri 2004. Poslanci vyslovili starostovi obce plnú podporu a požiadali ho, aby zotrval vo funkcii do konca volebného obdobia. Zo zápisnice ďalej vyplýva, že prevažná časť občanov, ktorí sú na petícii podpísaní podľa vlastného vyjadrenia ani nevedeli, čo podpisujú. Podávateľ petície však nebol o jej prijatí upovedomený a nebolo mu ani doručené rozhodnutie o jej vybavení.

Keďže zo **strany obecného zastupiteľstva neboli dodržané viaceré zákonné ustanovenia**, na základe upozornenia prokurátora malo dôjsť k odstráneniu protiprávneho stavu, a to konkrétne k prijatiu petície a následnom rozhodnutí o nej, spočívajúcom buď v jej vyhovení alebo nevyhovení vo forme administratívneho aktu s odôvodnením. Toto rozhodnutie malo byť zaslané osobe určenej pre styk s orgánom verejnej správy.

Reakciou na toto upozornenie bol list obecného úradu z novembra 2004, v ktorom sa uvádza, že zaslali predmetnú petíciu za odvolanie starostu obce obvodnému úradu, odboru všeobecnej vnútornej správy, ktorý podávateľom listom z **apríla 2004** dal na vedomie skutočnosť, že obecné zastupiteľstvo vyhlási hlasovanie obyvateľov obce o odvolaní starostu, ak o to požiada aspoň 30 % oprávnených voličov. Keďže v petícii nebola táto požiadavka splnená, obecný úrad petíciu založil a ďalej sa ňou nezaoberal.

a odstrániť protiprávny stav bez zbytočného odkladu, **najneskôr však do 30 dní** od doručenia upozornenia prokurátora alebo v tej istej lehote odstúpiť upozornenie prokurátora na vybavenie svojmu bezprostredne nadriadenému orgánu alebo dozorujúcemu orgánu a v rovnakej lehote informovať prokurátora.

Podľa tvrdenia podávateľov v tejto veci neuskutočnilo obecné zastupiteľstvo žiadne ďalšie úkony.

Podľa ustanovenia § 13a ods. 3 písm. a) zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, vyhlási obecné zastupiteľstvo hlasovanie obyvateľov obce o odvolaní starostu, ak o to petíciou požiada **aspoň 30 % oprávnených voličov**.

V čase podania petície mala obec **32 oprávnených voličov**, 30 % oprávnených voličov predstavuje 9 osôb. Keďže s petíciou súhlasilo jedenásť podpísaných, táto požiadavka bola splnená.

Podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky, ak zo všetkých údajov uvedených na petičnom hárku je nesporné, že ide o existujúcu, inak identifikovateľnú osobu, treba jej podpis na tomto hárku považovať za platný.

V stanovisku obecného úradu adresovanom okresnej prokuratúre sú uvedené dve konkrétne osoby, ktoré sa mali na petíciu za odvolanie starostu obce podpísať, podľa ich neskoršieho vyjadrenia však nevedeli, čo podpisujú.

Súčasťou vybavenia petície obecným zastupiteľstvom však **nie sú žiadne dokumenty, ktoré by preukazovali nedostatok podpisov na petícii** (ako jednej z nevyhnutných podmienok pre vyhlásenie hlasovania) a ktoré by tvorili podklad pre zastupiteľstvom namietaný postup.

Otázka vyhlásenia alebo nevyhlásenia hlasovania obyvateľov obce o odvolaní starostu sa týka **práva zúčastňovať sa priamo na správe verejných vecí a petičného práva**. Preto aj rozhodovanie obecného zastupiteľstva o splnení nevyhnutných podmienok vyhlásenia hlasovania obyvateľov obce sa týka týchto základných práv.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv dospel k zisteniu, že postupom obecného zastupiteľstva pri vybavovaní petície požadujúcej vyhlásenie hlasovania obyvateľov obce o odvolaní starostu **došlo k porušeniu základného práva podieľať sa priamo na správe verejných vecí**, ktoré definuje **článok 30 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky**, ako aj **petičného práva upraveného v článku 27 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky**.

K prípadu je potrebné dodať, že napriek tomu, že vecou sa zaoberali odbor všeobecnej vnútornej správy obvodného úradu, opakovane prokuratúra, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, odbor všeobecnej vnútornej správy, krajský úrad, **nie je možné z ich strany vyvodiť sankciu za porušenie zákona** a podávateľom zostáva len obrátiť sa na súd, aby vyslovil povinnosť orgánu verejnej správy vo veci konať a rozhodnúť.

2.2.4 Právo na informácie

Ústava Slovenskej republiky v druhej hlave treťom oddiele venovanom **politickým právam**, okrem iného zaručuje v **článku 26 ods. 1 slobodu prejavu a právo na informácie**.

Ako už bolo uvedené, problematickým najmä zo strany orgánov obce sa javí uplatňovanie **zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov**.

Podávateľka z Bratislavy, ktorá požiadala o utajenie svojej totožnosti, podnetom žiadala verejného ochrancu práv o pomoc pri ochrane základného práva na informácie v súvislosti s **povinnosťou jednej z mestských častí Bratislavy sprístupniť informácie podľa ustanovenia § 5 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o slobode informácií).**

Šiesti poslanci obecného zastupiteľstva príslušnej mestskej časti predložili na zasadnutie v **decembri 2005** materiál, ktorý predstavoval návrh opatrení na **zabezpečenie prístupu k informáciami** v súlade so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám. Obecné zastupiteľstvo prijalo uznesenie, ktorým schválilo predmetný návrh a žiadalo starostu o predloženie správy o vykonaných opatreniach na zabezpečenie prístupu k informáciám v súlade so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám na najbližšie rokovanie zastupiteľstva.

Starosta sa bránil tým, že povinnými osobami podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám **sú obce a nie mestská časť.**

Následne na žiadosť verejného ochrancu práv starosta oznámil, že v súlade s výkonom predmetného uznesenia zabezpečuje za spolupráce právnikov rozpracovanie zákona o slobodnom prístupe k informáciám v súlade so zákonom na ochranu osobných údajov na podmienky mestskej časti, tiež prisľúbil zaslať informáciu o splnení predmetného uznesenia zastupiteľstva. Následne starosta pri osobnej návšteve právnikov kancelárie predložil **prijatú smernicu starostu o poskytovaní informácii v súlade s príslušným zákonom.**

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv dospel k záveru, že výsledkami vybavenia podnetu **je preukázané porušenie základného práv podávateľa podnetu na informácie.** Starosta však výkon predmetné uznesenia pozastavil, v čom podávateľka podnetu videla porušenie zákona o obecnom zriadení i základného práva na informácie.

Právo na informácie, patrí medzi základné práva a slobody, na ochrane ktorých sa podľa zákona môže podieľať. **Podľa článku 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky**, sa právo na informácie zaručuje. **Podľa článku 26 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky**, orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Osobami povinnými podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov sprístupňovať informácie sú štátne orgány, obce, ako aj tie právnické osoby a fyzické osoby, ktorým zákon zveruje právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb v oblasti verejnej správy, a to iba v rozsahu tejto ich rozhodovacej činnosti. Povinnými osobami sú ďalej právnické osoby zriadené zákonom a právnické osoby zriadené štátnym orgánom, vyšším územným celkom alebo obcou podľa osobitného zákona.

Ustanovenie § 5 ods. 2 zákona o slobode informácií sa podľa ustanovenia § 5 ods. 9 primerane použije aj **na zverejňovanie informácií obecnými zastupiteľstvami, mestskými zastupiteľstvami a miestnymi zastupiteľstvami i zastupiteľstvami samosprávy vyššieho územného celku.** Informácie podľa ustanovenia § 5 ods. 1 zákona o slobode informácií sa zverejňujú v sídle povinnej osoby a na všetkých jej pracoviskách na verejne prístupnom mieste.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na právnu úpravu, ktorá definuje postavenie mesta i jeho mestských častí.

Podľa § 2 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave v znení neskorších predpisov je hlavné mesto právnickou osobou,

ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom, s vlastnými príjmami a s majetkom, ktorý mu bol zverený. Mestské časti sú právnickými osobami, ktoré za podmienok ustanovených zákonom alebo štatútom hlavného mesta (ďalej len “štatút”) hospodária so zvereným majetkom a so zverenými finančnými prostriedkami a s vlastnými príjmami i vlastným majetkom získaným vlastnou činnosťou.

Podľa § 2 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 401/1990 Zb. o meste Košice v znení neskorších predpisov je mesto právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom, a s majetkom, ktorý mu bol zverený, a s vlastnými a zverenými finančnými príjmami. Mestské časti sú právnické osoby, ktoré za podmienok ustanovených zákonom a štatútom mesta (ďalej len „štatút“) hospodária so zvereným a vlastným majetkom a so zverenými a vlastnými finančnými príjmami. Mestské časti vykonávajú samosprávu v rozsahu zverenom týmto zákonom a štatútom; vo zverenom rozsahu **majú mestské časti postavenie obce.**

2.2.5 Právo vlastníť majetok

Podľa článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo vlastníť majetok.

Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Týmto článkom sa vlastníčkovi priznáva **ochrana majetku**, ktorý nadobudol v súlade s platným právnym poriadkom. Vlastníctvo veci možno nadobudnúť kúpou, darovacou alebo inou zmluvou, dedením, rozhodnutím štátneho orgánu alebo na základe iných skutočností ustanovených zákonom. Ak sa prevádza nehnuteľná vec na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo **vkładom do katastra nehnuteľností.**

Podávateľka v podnete verejnemu ochrancovi práv uviedla, že jej bola **neoprávnene odobratá parcela** vo výmere viac ako 3 000 m², ktorú **zdedila ako jediná dedička ešte v roku 1992.** Pri zisťovaní svojho majetku sa dozvedela, že všetky parcely sú v prenájme roľníckeho družstva, no pri obnovovaní nájomnej zmluvy zistila, že predmetná parcela v zmluve uvedená nie je a následne na príslušnej správe katastra jej oznámili, že bol urobený nový geometrický plán a ako vlastníčku danej parcely ju vyňali.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že predmetný pozemok bol pôvodne zapísaný v pozemkovoknižnej vložke ako roľa o výmere viac ako 4 000 m². Výlučnou vlastníčkou bola v pozemkovoknižnej vložke vedená právna predchodkyňa podávateľky podnetu.

Bývalému stredisku geodézie bolo **v októbri 1992 doručené rozhodnutie** príslušného Štátneho notárstva v dedičskej veci po poručiteľke podávateľky. Predmetom tohto rozhodnutia bola aj predmetná parcela. Zápis tejto listiny bol vykonaný v evidencii nehnuteľností v decembri 1992, uvedená parcela bola spolu s ostatnými pozemkami v užívaní poľnohospodárskej organizácie.

Bývalému príslušnému okresnému úradu, katastrálnemu odboru, bola **v januári 1999 doručená žiadosť Slovenského pozemkového fondu Bratislava** o zápis vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností predmetnej parcely. Zápis do katastra nehnuteľností bol **vykonaný vo februári 1999 v prospech Slovenskej republiky** v správe Slovenského pozemkového fondu Bratislava.

Uvedený zápis bol vykonaný **nesprávne**, pretože k žiadosti o zápis **nebola doručená žiadna verejná listina ani iná listina svedčiaca o vlastníckom práve Slovenskej republiky**, pričom z výpisu z pozemkovoknižnej vložky nevyplýva prechod vlastníckeho práva z podávateľky podnetu na štát.

Na základe vyššie uvedeného verejný ochranca práv dospel k záveru, že **bolo porušené právo vlastníť majetok**, ktoré je garantované v čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ustanoveniami Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Riaditeľ príslušnej správy katastra na žiadosť verejnému ochrancovi práv oznámil, že správa katastra začala **katastrálne konanie o oprave chyby v katastrálnom operáte**, ktoré bolo v júni 2006 zaregistrované. Ešte v júni 2006 sa na správe katastra uskutočnilo ústne pojednávanie, na ktorom bola podávateľka oboznámená s predmetom konania, ako i so spôsobom opravy vzniknutej chyby v katastrálnom operáte. V júli 2006 bolo vydané **rozhodnutie o oprave chyby v katastrálnom operáte**. Predmetným rozhodnutím správa katastra opravuje údaje v operáte katastra nehnuteľností v danom katastrálnom území. Po nadobudnutí právoplatnosti uvedeného rozhodnutia bola v zmysle výrokovej časti tohto rozhodnutia vykonaná oprava v katastrálnom operáte.

Vlastník veci je v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním. Vlastník má právo na ochranu proti tomu, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje. Po zásahu verejného ochrancu práv boli uvedené práva aj v konkrétnom prípade zabezpečené.

2.2.6 Rovnosť v právach

Na verejného ochrancu práv sa obrátili viacerí dôchodcovia vo veci odňatia peňažného príspevku za opatrovanie v **súvislosti s „prekvalifikovaním“ ich dôchodkovej dávky**.

Na uvedený problém sme podrobne upozornili už v predchádzajúcej správe verejného ochrancu práv o činnosti predloženej Národnej rade Slovenskej republiky v časti venovanej iniciatíve verejného ochrancu práv k legislatívnej činnosti, a to vo vzťahu k rezortným ministrom.

Na ťažkú situáciu **dôchodcov a ich zdravotne postihnutých príbuzných** upozornila aj podávateľka podnetu, bývalá učiteľka, ktorej manžel, inžinier, pracoval ako expert v Angole vyslaný podnikom zahraničného obchodu s celou rodinou. Uviedla: „osud sa kruto zachoval, pretože spolu s ostatnými pracovníkmi sme prežili kruté osudy pochodu a zápasu so životom a smrťou v zajatí tamojších militantných frakcií v občianskej vojne, čo osudy všetkých nás sledoval celý život. Napriek tejto krutosti sme sa živí vrátili do svojej vlasti, za statočnosť sme obdržali štátne prezidentské vyznamenanie...V 50-tych rokoch som sa dostala do invalidného dôchodku...Horšie je na tom môj manžel. Od zajateckého pochodu v Angole mal progredujúce zdravotné ťažkosti. Od novembra 2004 zápasí s ťažkým priebehom mozgovej aterosklerózy pri celkovej ateroskleróze s ťažkými prejavmi dezorientácie, hypomobility, inkontinencie a ďalšími polysymptomatickými prejavmi so sprievodnými ochoreniami. Je v plnej odkázanosti počas celých 24 hodín na mňa.“

Žiadosť o príspevok na opatrovanie manžela jej však bola úradom práce, sociálnych vecí a rodiny **zamietnutá z dôvodu, že je na invalidnom dôchodku**. Ako uviedla „Aj keď Sociálna poisťovňa odpovedala, že som na starobnom dôchodku pre vek nad 60 rokov, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny sa odvoláva na novelizáciu zákona o sociálnej pomoci, podľa ktorej budem stále invalidnou. „**Mám dojem, že pracovníci úradu práce, sociálnych vecí a rodiny nemajú záujem pomôcť ale komplikovať celú situáciu.**“

Ďalším zo štyroch podávateľov, ktorí upozornili na problém **tzv. prekvalifikácie dôchodkov** bol podávateľ, ktorý si ešte **v máji 2001 podal žiadosť o priznanie peňažného príspevku za opatrovanie svojej matky** podľa ustanovení zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnej pomoci“). Táto forma kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia mu bola rozhodnutím príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny **z apríla 2002 priznaná**.

V novembri 2003 podávateľ splnil zákonom určené podmienky pre výplatu invalidného dôchodku ako aj starobného dôchodku, v súlade s platnou právnou úpravou sa mu vyplácal len vyšší dôchodok, v danom prípade išlo o **invalidný dôchodok**.

Rozhodnutím príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny **vo februári 2004** bol podávateľovi v súvislosti s nadobudnutím účinnosti nových právnych predpisov, ktoré menili a dopĺňali zákon o sociálnej pomoci, **peňažný príspevok za opatrovanie odobratý**. Keďže s takýmto postupom nebol spokojný, podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, druhostupňový orgán ho však zamietol a prvostupňové rozhodnutie v plnom rozsahu potvrdil.

Vo februári 2005 vydal úrad práce, sociálnych vecí a rodiny dve rozhodnutia. Prvým rozhodnutím bola **výplata peňažného príspevku za opatrovanie zastavená** a peňažný **príspevok odobratý**, ďalším rozhodnutím bola podávateľovi uložená **povinnosť vrátiť peňažný príspevok** za obdobie od mája 2004 do januára 2005. Keďže s týmito rozhodnutiami nebol spokojný, podal proti nim v zákonom určenej lehote odvolanie.

Verejný ochranca práv podnet preskúmaval a následne odvolací orgán v prípade rozhodnutia o povinnosti vrátiť peňažný príspevok za opatrovanie za určené obdobie vyhovel a pôvodné rozhodnutie zrušil ako nezákonné.

Vo veci odobratia peňažného príspevku za opatrovanie však odvolací orgán **odvolanie zamietol a rozhodnutie prvostupňového orgánu v celom rozsahu potvrdil**.

V januári 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý v ustanovení § 80 ods. 2 určuje, že poistencovi, ktorému **by mal trvať nárok na výplatu invalidného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku, sa invalidný dôchodok považuje odo dňa dovŕšenia dôchodkového veku za starobný dôchodok**. Táto domnienka platila aj v prípade, ak suma starobného dôchodku nebola vyššia ako suma invalidného dôchodku vyplácaného ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku. Zákon však nešpecifikoval žiadne okolnosti, za ktorých by takto modifikovaný dôchodok bolo možné opätovne považovať za invalidný.

Následne vo februári 2004 nadobudla účinnosť novela zákona o sociálnej pomoci č. 45/2004 Z. z., ktorá bližšie ustanovila, že **za fyzickú osobu schopnú vykonávať celodenné, osobné a riadne opatrovanie nie je možné považovať osobu, ktorá pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou**. V čase nadobudnutia účinnosti tohto právneho predpisu už boli podávatelia podnetov starobnými dôchodcami zo zákona.

Verejný ochranca práv pri preskúmaní predmetných podnetov žiadal o stanovisko k tejto veci **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny**. Súčasťou odpovede tejto inštitúcie bolo aj Usmernenie a odporúčaný postup č. 6-4/2005, ako aj Metodické usmernenie č. 2/2005 z 22. apríla 2005, podľa ktorého aj keď je invalidný dôchodok priznaný podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 a ktorého poberateľ pred 1. januárom 2004 dovŕšil najmenej 60 rokov (ak ide o muža) alebo vek najmenej 57 rokov (ak ide o ženu) sa od 1. januára 2005 považuje za starobný dôchodok, občan nestráca status invalidného dôchodcu. Takýto občan je i naďalej považovaný za fyzickú osobu, ktorá bola uznaná invalidnou podľa predpisov účinných pred januárom 2004, a teda naďalej nespĺňa jednu zo základných podmienok poskytovania peňažného príspevku za opatrovanie.

Právny názor Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vychádza zo skutočnosti, že ide len o formálne premenovanie invalidného dôchodku na starobný dôchodok, z dôvodu zabezpečenia jeho výplaty so základného fondu starobného poistenia.

Keďže verejný ochranca práv sa s takýmto právnym názorom nestotožnil, požiadal o doplňujúce stanovisko aj vtedajšieho **ministra práce, sociálnych vecí a rodiny**. Nestotožnil sa však ani so stanoviskom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Vezmúc do úvahy skutočnosť, že uplatňovaním uvedeného postupu dochádza okrem iného k znevýhodneniu tej časti poberateľov peňažného príspevku na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, u ktorých sa okrem iných zákonom určených podmienok berie do úvahy aj zdravotný stav hodnotený podľa predpisov o sociálnom poistení, požiadal následne po personálnych zmenách **ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** o uskutočnenie nápravy a za týmto účelom sa uskutočnilo aj stretnutie zamestnancov Kancelárie verejného ochranca práv so zodpovednými pracovníkmi Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Je možné konštatovať, že vydaním predmetného usmernenia a odporúčaného postupu ako aj metodického usmernenia **došlo k porušeniu práva definovaného v článku 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach, keďže jedna skupina starobných dôchodcov sa bez racionálneho zdôvodnenia ocitla v nerovnakom postavení voči inej skupine starobných dôchodcov.**

Výsledkom preskúmania uvedených podnetov bolo taktiež **zistenie porušenia základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa, ktoré definuje článok 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.**

Ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci opatrení na žiadosť verejného ochranca práv prisľúbila, že počas tohto volebného obdobia pripraví novú právnu úpravu kompenzácií a sociálnych služieb pre občanov s ťažkým zdravotným postihnutím. V pripravovanej legislatívnej norme ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorej obsahom budú peňažné príspevky na kompenzáciu a peňažný príspevok za opatrovanie, budú novo upravené podmienky poskytovania peňažného príspevku za opatrovanie pre všetky fyzické osoby jednotne, bez ohľadu na skutočnosť, aký dôchodok poberajú, resp., či ich pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. V súvislosti s týmito legislatívnymi zámermi, je však podľa stanoviska ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny nevyhnutné vykonať komplexné analýzy, zvážiť riziká možných riešení a zabezpečiť finančné zdroje ako aj podmienky na realizáciu. **Zámerom je predložiť do legislatívneho procesu návrhy uvedených zákonov v III. štvrtroku roku 2007.**

Veríme, že uskutočnením všetkých zamýšľaných krokov zodpovedných inštitúcií **dôjde k náprave nežiaduceho stavu a k zlepšeniu ťažkej životnej situácie** všetkých osôb, ktoré sa snažia o zvýšenie kvality života svojich zdravotne postihnutých príbuzných.

2.3 Návrhy opatrení

Zistené **negatíva i pozitíva** vyskytujúce sa v činnosti orgánov verejnej správy, s ktorými sa verejný ochranca práv pri vybavovaní podnetov stretáva, sú uvádzané z dôvodu **hľadania možností ich odstraňovania**, a to vrátane tých, pri ktorých môže byť nápomocný verejný ochranca práv. Prioritným cieľom je aj naďalej poskytovať „**služby občanovi**“, **každej fyzickej osobe a právnickej osobe.**

Verejný ochranca práv chráni však **subjektívne**, dnes stále len **základné práva fyzických osôb a právnických osôb**. Prijímanie nevyhnutných systémových opatrení nie je v jeho právomoci, tie musí prijímať **moc výkonná** a podieľať sa na odstraňovaní legislatívnych nedostatkov tiež **moc zákonodarná**. **Súčinnosť všetkých orgánov moci** a prevzatie jasnej **zodpovednosti** za riadne a včasné plnenie zverených úloh je nevyhnutnosťou.

Verejný ochranca práv je oprávnený pri vybavovaní podnetu vstupovať do objektov orgánov verejnej správy, vyžadovať od orgánu verejnej správy, aby mu poskytovali potrebné spisy a doklady, ako aj vysvetlenia k veci, ktorej sa podnet týka, klásť otázky zamestnancom orgánov verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú zaistené v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova a v celách policajného zaistenia. **Orgány verejnej správy sú povinné** na žiadosť verejného ochrancu práv poskytnúť mu informácie a vysvetlenia, umožniť mu nahliadnutie do spisu alebo požičať mu spis, predložiť mu písomné stanovisko ku skutkovým a k právnym otázkam, vysporiadať sa s dôkazmi, ktoré navrhne v odôvodnení rozhodnutia, vysporiadať sa s opatreniami, ktoré navrhne, vykonať opatrenia, ktoré navrhne v prípade ich nečinnosti, ak vykonanie takých opatrení vyplýva zo zákona alebo z iného všeobecne záväzného predpisu, umožniť mu prítomnosť na ústnom prejednávaní a klásť účastníkom konania a osobám zúčastneným na prejednávaní otázky.

Doterajšia právna úprava nepoznala lehoty na plnenie uvedených povinností orgánov verejnej správy, na základe čoho sa pri praktickej aplikácii vyskytli i prípady, že orgán verejnej správy odpovedal verejnému ochrancovi práv v čase neprijateľnom pre náležitú ochranu základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb. Prijatá novela zákona o verejnom ochrancovi práv s účinnosťou **od 1. apríla 2006** už ustanovuje lehotu na plnenie povinností vyplývajúcich zo zákona o verejnom ochrancovi práv orgánom verejnej správy, v prípadoch, v ktorých je to možné **bezodkladne, najviac však do 20 dní od doručenia žiadosti verejného ochrancu práv**. Uvedená schválená právna úprava je **premietnutím návrhov opatrení z troch správ o činnosti** verejného ochrancu práv predložených Národnej rade Slovenskej republiky.

Na základe preskúmania viac ako 11 tisíc podnetov fyzických osôb a právnických osôb, zo skúseností získaných pri osobných rokovaníach so zástupcami orgánov verejnej správy pri vybavovaní podnetov, ako aj z poznatkov pri uplatňovaní návrhov na odstránenie zistených nedostatkov orgánmi verejnej správy, je treba opakovane zdôrazniť, že **predstavitelia orgánov verejnej správy rešpektujú verejného ochrancu práv a jeho návrhy opatrení**. Sú pravidlom prípady, keď zamestnanci orgánov verejnej správy a ich predstavitelia prijímajú zistenia a upozornenia verejného ochrancu práv **ako pomoc pri odstraňovaní nedostatkov, plnenie si zákonných povinností s cieľom zabezpečenia dodržiavania ochrany základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb** a nie ako kritiku ich práce. Zaznamenávame **aktívny prístup zamestnancov orgánov verejnej správy k riešeniu vecí bez nadmernej byrokracie a najmä zbytočných prietahov**. Opätovne môžeme vyzdvihnúť i prípady, keď orgán verejnej správy po tom, ako sa o prípad začal zaujímať verejný ochranca práv, začal riešiť problémy občana, **aj keď nešlo o porušenie základných práv a slobôd a zákon mu takúto povinnosť neukladal**, napr. prípad pridelenia bytu matke so štyrmi maloletými deťmi, z toho jedno s ťažkým zdravotným postihnutím, či vybudovanie elektrickej prípojky do domu ťažko zdravotne postihnutej dôchodkyni a mnohé ďalšie.

Dobrá je spolupráca verejného ochrancu práv s väčšinou **predstaviteľov orgánov správy a riadenia súdov, so Sociálnou poisťovňou, ústredím, ministerstvami a ďalšími orgánmi verejnej správy** pri vybavovaní podnetov fyzických a právnických osôb s cieľom **v maximálnej miere vyhovieť opatreniam verejného ochrancu práv** smerujúcim k bezodkladnému a riadnemu uplatneniu práva občana ako i **predchádzaniu obdobných prípadov v budúcnosti**. Aj keď verejný ochranca práv nezistil porušenia základných práv a slobôd u osôb vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody aj **súčinnosť so Zborom väzenskej a justičnej stráže** je veľmi dobrá.

Verejnému ochrancovi práv je stále doručované množstvo podnetov, v ktorých podávatelia **vo výkone väzby** namietajú dôvody väzby i jej dĺžku, namietajú, že sú vo väzbe nezákonne, že obvinenie je vykonštruované, tiež prietahy v konaní, dokazovanie i rozhodovanie súdu o väzbe a treste. Ďalej **vo výkone väzby i vo výkone trestu odňatia slobody** namietajú podmienky výkonu väzby a výkonu trestu. Žiadajú verejného ochrancu práv o prešetrenie celej trestnej veci, o dohľad nad súdnym konaním a o zastupovanie v danej veci.

Medzi nedostatky, s ktorými sa počas svojho pôsobenia verejný ochranca práv stále stretáva je, že pri riešení problému občana sa zástupcovia orgánu verejnej správy **nesnažili vždy riešiť problém komplexne**, ale riešili ho **len na úrovni svojho úradu, či len jeho odboru, oddelenia či sekcie**.

Nedostatky sa vyskytujú tiež v oblasti **právneho poradenstva, ktoré sú mnohé orgány verejnej správy zo zákona povinné poskytovať**. V dôsledku nich často dochádza k zmeškaniu zákonnej lehoty na uplatnenie práva a nemožnosti jeho domáhania sa. Napr. žiadatelia sa obrátia na úrad práce, sociálnych vecí a rodiny s otázkou, či majú nárok na určitú dávku a pracovníčka úradu poskytne nesprávne informácie vo veci, bez poučenia za akých okolností by nárok vznikol, bez oznámenia možnosti písomne podať žiadosť, v ktorej by uviedli všetky okolnosti a predložili potrebné doklady. Potom následne sa dozvedia, že zmeškali zákonnú lehotu na podanie žiadosti, alebo sa neskôr ukáže, že na dávku nárok mali, a ak by si ju uplatnili písomne a so všetkými dokladmi bola by im dávka priznaná.

Neustále **najčastejším a najkritizovanejším** predmetom podaní verejnému ochrancovi práv je neadekvátne **správanie sa úradníkov**. Podávatelia často namietajú neslušný až arogantný prístup a ľahostajnosť či neochotu úradníkov. Tomu by napomohol zabrániť dôsledný **výber zamestnancov** orgánov verejnej správy a ich **neustále ďalšie vzdelávanie** s cieľom pripraviť ich na **náročnú a zodpovednú prácu s ľuďmi, s vysokými nárokmi na odbornú i ľudskú stránku v súlade princípmi „dobrej správy“ ako služby občanovi**. Toto je prostriedkom, ktorý zabezpečí predchádzanie konfliktov medzi občanmi a orgánmi verejnej správy, zabezpečí **zvýšenie dôvery k štátu a jeho orgánom**.

Stále aktuálnym opatrením v tejto súvislosti je prijatie **komplexného etického kódexu úradníka verejnej správy** práve s dôrazom na službu fyzickým a právnickým osobám, tak úradníkmi na úrovni štátnej správy, ako aj samosprávy. Orgány verejnej správy a ich zamestnanci musia dôsledne postupovať v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi. Chrániť záujmy štátu a spoločnosti, práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb. Postupovať v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka a dať im vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a záujmy účinne obhajovať, vyjadriť sa a uplatniť svoje návrhy, poskytovať im pomoc a poučenia, aby pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu. Je nevyhnutné, aby každý pracovník orgánu verejnej správy sa svedomite a zodpovedne zaoberal každou vecou, vybavil ju včas a bez zbytočných prietahov, bez zbytočného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Tiež musí dbať, aby v rozhodovaní o skutkovo zodných alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely.

Na základe päťročného preskúmania podnetov fyzických a právnických osôb verejným ochrancom práv je možné za preukázané nedostatky, ktoré majú výrazný vplyv na porušovanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov považovať **absenciu systémového riešenia** bez náležitého prijímania komplexných opatrení.

Tak ako bolo konštatované v každej správe o činnosti verejného ochrancu práv, pre zlepšenie situácie v odstraňovaní zbytočných prietahov je potrebné v rámci výkonu súdnictva uskutočniť príslušné systémové zmeny, ktoré nie sú v právomoci verejného ochrancu práv, ale **Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky**.

Aj vo vzťahu **k zbytočným prietahom v konaní Sociálnej poisťovne pri priznávaní dávok dôchodkového poistenia** je potrebné zdôrazniť, aby aj legislatívny proces zohľadňoval

možnosti orgánov verejnej správy dostatočne sa personálne, odborne i materiálno-technicky pripraviť na prijímané opatrenia a zodpovedne vopred zhodnotiť možné problémy v aplikačnej praxi.

Aj ďalšie opakovane navrhované opatrenia v predchádzajúcich správach o činnosti verejného ochrancu práv k problému zbytočných prietáhov v konaní ďalších orgánov verejnej správy sú aktuálne a je nevyhnutné, aby ich bezodkladne riešili **príslušné rezorty**.

Nedostatočnej znalosti právnych predpisov, ako aj poznaniu zmyslu ich obsahu zo strany zamestnancov orgánov verejnej správy, ktoré ich pri svojej činnosti uplatňujú, je potrebné predchádzať neustálym vzdelávaním, a tiež prostredníctvom metodických usmernení nadriadenými orgánmi.

Medzi opatreniami vedúcimi k náprave zistených nedostatkov zo strany verejného ochrancu práv patrí i dobrá a efektívna spolupráca verejného ochrancu práv s **prokuratúrou Slovenskej republiky**. Verejný ochranca práv počas svojej činnosti postúpil príslušným prokurátorom i Generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky **celkom 361 podnetov**, z toho za **uplynulý rok 130 podnetov**. Vo väčšine prípadov išlo o postúpenie podnetov, v ktorých ich podávateľia namietali skutočnosti nasvedčujúce tomu, že orgány verejnej správy rozhodovali **v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi**. V mnohých prípadoch po preskúmaní vecí verejný ochranca práv dospel k záveru, že rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom, na základe čoho mu zákon o verejnom ochrancovi práv umožňuje postúpiť vec príslušnému prokurátorovi **za účelom preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy**. Ďalšie postúpené podnety obsahovali závažné skutočnosti svedčiace **o podozrení zo spáchania trestnej činnosti**. Na základe spätných odpovedí možno konštatovať efektivitu využívania tohto oprávnenia najmä z dôvodu podávania **protestu či upozornenia** prokurátora vo veci.

Opatrením, ktoré by v budúcnosti malo byť účinným prostriedkom na predchádzanie porušovaniu základných práv a slobôd v Slovenskej republike, je **dôslednejšie uplatňovanie zodpovednosti voči orgánom verejnej správy**, zo strany podávateľov podnetov, ktorých základné práva či slobody boli porušené, ako aj dôslednejšie uplatňovanie **zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov**. Občan aj v prípade, ak mu, či už pomalým alebo nesprávnym konaním orgánov verejnej správy, bola spôsobená majetková ujma, nevyužíva či vôbec nevie o možnosti domáhať sa jej náhrady v konaní pred súdom.

Je potrebné zdôrazniť i tú skutočnosť, že **štát sa nemôže zbaviť svojej zodpovednosti za porušovanie práv svojich občanov a ďalších osôb len** pre nedostatky v personálnom zabezpečení orgánov verejnej správy z hľadiska početnosti ako i odbornosti. Je jeho **povinnosťou chrániť práva všetkých v súlade s Ústavou Slovenskej republiky i medzinárodnými dohovormi**. Slovenská republika je plnoprávnym členom Európskej únie, kde je ochrana ľudských práv a slobôd považovaná za jednu z najdôležitejších priorít.

3. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv

3.1 Právne usmerňovanie

V rámci jednej z prioritných úloh **komplexnej „služby občanovi“**, Kancelária verejného ochrancu práv poskytuje pomoc občanom aj odborným usmerňovaním, a to tak písomne, ako aj ústne, ale aj pri osobných stretnutiach či už v sídle kancelárie v Bratislave alebo v uplynulom roku v **9 regionálnych pôsobiskách** v rámci celej Slovenskej republiky, o čom svedčí celkom **21 339 poskytnutých právnych usmernení, z toho za uplynulý rok 6 272 právnych usmernení**.

I keď zákon o verejnom ochrancovi práv ustanovuje, že sídlom kancelárie je Bratislava, smerujeme za občanom a jeho problémami aj **do regiónov**. Tým chceme dať každému možnosť stretnúť sa s verejným ochrancom práv a jeho právnikmi v blízkosti svojho bydliska, čím obyvateľom daných regiónov Slovenska šetríme čas i finančné prostriedky. **Záujem občanov Slovenskej republiky o stretnutia s právnikmi Kancelárie verejného ochrancu práv priamo v ich regióne je veľký.**

Nedostatočné právne vedomie je jedným z dôvodov, prečo sa obyvatelia Slovenska neobracajú na verejného ochrancu práv len s podnetmi v jeho pôsobnosti. Osobitným dôvodom je skutočnosť, že občania v zložitých životných situáciách hľadajú pomoc všade, kde je ochota im ju poskytnúť, a preto je pôsobenie Kancelárie verejného ochrancu práv často vnímané ako **„bezplatná právna pomoc vo všetkých právnych oblastiach“** a právnici kancelárie ako **„bezplatní advokáti“**. Tak je tomu v sídle kancelárie v Bratislave, kde každý pracovný deň od 8.00 hod. do 16.00 hod., poskytneme právne usmernenie každému, kto má záujem, a to bezplatne, bez objednania vopred, bez čakania a bez ohľadu na pôsobnosť verejného ochrancu práv. Podobne je tomu aj v regiónoch Slovenska, kde prijímame počas jedného pracovného dňa 7-12 občanov.

Päťročné pôsobenie Kancelárie verejného ochrancu práv v regiónoch Slovenska treba hodnotiť ako **pozitívnu činnosť z vlastnej iniciatívy a nad rámec zákona o verejnom ochrancovi práv**, s cieľom napomáhať ochrane základných práv a slobôd, ale aj formovaniu a zvyšovaniu právneho vedomia verejnosti.

3.2 K legislatívnej činnosti

Verejný ochranca práv nemá právo zákonodarnej iniciatívy. Napriek tejto skutočnosti **upozorňuje na problémy s aplikáciou právnych predpisov**, o ktorých sa dozvedel či už na základe podaní fyzických osôb a právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy. Upozorňuje príslušné **výbory Národnej rady Slovenskej republiky a jednotlivých ministrov** na legislatívne nedostatky, resp. dáva im do pozornosti poznatky získané z aplikačnej praxe, ale aj poznatky a názory občanov o nespravodlivej zákonodarnej úprave.

3.2.1 Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a k rezortným ministrom

3.2.1.1 Nútený prenájom

Podávateľ v liste verejnému ochrancovi práv uviedol, že je vlastníkom pôdy o rozlohe asi 80 ha. Rozhodnutím obvodného lesného úradu z decembra 2005 boli tieto **pozemky zaradené do poľovného revíru**.

Na základe ďalšieho rozhodnutia obvodného lesného úradu z augusta 2006 sa má stať **núteným prenajímateľom práva poľovníctva v prospech určitého poľovníckeho združenia**. Z rozhodnutia vyplýva, že za každý hektár pôdy mu patrí nájomné vo výške 6,58 Sk ročne, čiže ročné nájomné by v jeho prípade predstavovalo sumu 504 Sk. Z tohto, i ďalších dôvodov, s uvedeným rozhodnutím nesúhlasí a má v úmysle podať proti nemu odvolanie, prípadne aj žalobu na príslušný súd. Namietal predovšetkým znenie ustanovenia článku 2 ods. 10 zákona č. 23/1962 Zb. o poľovníctve v znení neskorších predpisov (spoločné a prechodné ustanovenia), podľa ktorého „Do doby vydania nového zákona o poľovníctve sa výška nájomného určuje podľa sadzobníka uvedeného v prílohe zákona.“

Podávateľ poukázal najmä na tú skutočnosť, že mu dané ustanovenie neumožňuje zmluvnú voľnosť a podľa jeho názoru kategorizuje nájom práva poľovníctva ako prakticky bezodplatný. Domnieva sa, že tento právny stav je v rozpore s **článkom 20 ods. 1 ako aj s článkom 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky**, pretože v namietanom ustanovení **nie je splnená podmienka primeranej náhrady za nútené obmedzenie vlastníckeho práva**.

Zákon o poľovníctve je jedným z najstarších „federálnych“ zákonov. Bol prijatý v čase, keď užívacie vzťahy už jednoznačne prevládali nad vlastníckym právom. To sa premietlo aj do koncepcie práva poľovníctva, ktoré bolo oddelené od pozemkového vlastníctva a priznané štátnym alebo družstevným organizáciám.

Čiastočná novelizácia zákonom č. 99/1993 Z. z. sa obmedzila na nevyhnutné zmeny a doplnky umožňujúce realizáciu ustanovení tohto predpisu v nových spoločenských pomeroch. Táto novela vytvorila najmä priestor pre transformáciu poľovných revírov ako predmetu vlastníckych vzťahov. Opätovne totiž spojila právo poľovníctva s pozemkovým vlastníctvom, čo sa prejavilo vo vplyve vlastníkov na správe a využití poľovných revírov.

Podľa dostupných informácií Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky **pripravuje rozsiahlu novelu zákona o poľovníctve**. V nadväznosti na obsah podnetu občana sa preto verejný ochranca práv s požiadavkou o urýchlené predloženie pripraveného návrhu do legislatívneho procesu, obrátil tak na **ministra pôdohospodárstva Slovenskej republiky, ako aj na predsedu výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre pôdohospodárstvo, životné prostredie a ochranu prírody**, a to listami z októbra 2006.

Minister pôdohospodárstva Slovenskej republiky verejného ochrancu práv listom z novembra 2006 informoval, že „Nový zákon o poľovníctve podľa programového vyhlásenia vlády bude predložený na rokovanie vlády v termíne **do konca decembra 2007**. V novom zákone o poľovníctve bude upravený aj postup pri určovaní nájomného za postúpenie práva poľovníctva.“

3.2.1.2 Úhrady za štúdium a ukončovanie štúdia na súkromných školách

Osobne žiadať o pomoc verejného ochrancu práv prišla podávateľka, ktorá namietala postup riaditeľky súkromnej strednej školy v prípade **nezaplatenia úhrady za štúdium dcéry** rozvedenými rodičmi. To malo dopad na možnosť **ukončenia jej štúdia**. Problematické vo veci bolo najmä znenie **zmluvy o štúdiu** a skončenie jej platnosti v čase pred možným náhradným termínom vykonania maturitnej skúšky.

Napriek skutočnosti, že súkromné školstvo nepatrí do pôsobnosti verejného ochrancu práv, pri výkone svojej činnosti sa verejný ochranca práv zaoberal aj touto problematikou.

Podmienky zriaďovania, zrušovania a organizácie súkromných škôl ako aj organizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu na týchto školách upravujú mimoriadne stručne zákon č. 229/2000 Z. z. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov a predovšetkým **vyhláška Ministerstva školstva a vedy Slovenskej republiky č. 280/1994 Z. z. o súkromných školách.**

Nakoľko sa verejný ochranca práv domnieva, že právna úprava týkajúca sa súkromných škôl je v súčasnosti **nedostatočná a nepostačuje na riešenie mnohých problémov spojených so štúdiom na súkromných školách**, najmä v súvislosti s možnosťou poskytovať vzdelávanie za úhradu, pričom záväzkové vzťahy z toho vznikajúce môžu mať výrazný vplyv na priebeh a ukončovanie štúdia. Z uvedeného dôvodu upozornil na daný problém predsedu **Výboru Národnej rady Slovenskej republiky ľudské práva, národnosti a postavenie žien, predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, šport a mládež, kultúru a médiá ako aj ministra školstva Slovenskej republiky.**

V októbri 2006 reagoval listom generálny riaditeľ sekcie regionálneho školstva ministerstva školstva, ktorý informoval o riešení uvedeného problému Smernicou zo dňa 1. apríla 2004, ktorou sa určuje postup orgánov štátnej správy v školstve a zriaďovateľov škôl a školských zariadení pri zaraďovaní, vyradovaní alebo zmenách v sieti škôl a školských zariadení a pri zaraďovaní a zrušovaní škôl a školských zariadení. Tiež oznámil, že v „**Prioritných úlohách Ministerstva školstva Slovenskej republiky na roky 2006 – 2010**“, ktoré vyplývajú z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky, je ako jeden z hlavných cieľov **vypracovanie návrhu nového školského zákona o výchove a vzdelávaní**, prostredníctvom ktorého sa budú riešiť zmeny v oblasti výchovy a vzdelávania na úrovni regionálnych škôl, do ktorej spadajú aj súkromné školy.

Následne verejný ochranca práv listom z novembra 2006 upriamil pozornosť ministra školstva najmä na problémy vznikajúce v súvislosti s možnosťou poskytovať **vzdelanie za úhradu a záväzkové vzťahy z toho vznikajúce**. Súčasne navrhol aj osobné prerokovanie uvedenej problematiky. Minister školstva listom z novembra 2006 listom upozornenie verejného ochrancu práv akceptoval a prisľúbil jeho riešenie v novej právnej úprave.

3.2.1.3 Obnova ťažby zlata a striebra - Kremnica

Z hromadných informačných prostriedkov verejný ochranca práv získal informácie súvisiace so zámerom **obnovy ťažby zlata a striebra povrchovým spôsobom, metódou kyanizácie**, pod názvom „**Zlatý projekt Kremnica**“, ktorý bol predložený slovenskou i zahraničnou spoločnosťou. Ako zo získaných informácií vyplývalo, za najväčšie riziko predloženého zámeru možno považovať použitie metódy kyanizácie, v dôsledku použitia ktorej by mohlo dôjsť k ohrozeniu životného prostredia, čo verejnému ochrancovi práv bolo potvrdené aj odborníkmi z oblasti chémie.

Právo na ochranu životného prostredia patrí medzi základné práva a slobody garantované Ústavou Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu sa verejný ochranca práv v marci 2006 na **ministra životného prostredia** obrátil so žiadosťou, aby pri posudzovaní predloženého zámeru boli zohľadnené všetky riziká, a aby toto posudzovanie bolo plne v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ako aj platnými právnymi predpismi tak, aby nedošlo k ohrozeniu základných práv a slobôd. Následne vo veci upozornil aj predsedu **Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva,**

národnosti a postavenie žien a predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre životné prostredie a ochranu prírody.

Uvedená problematika sa stala aj predmetom **záujmu maďarského ombudsmana**, ktorý listom upozornil na možné **negatívne dopady na životné prostredie aj mimo územia Slovenskej republiky**.

Minister životného prostredia listom v apríli 2004 informoval verejného ochranca práv o aktuálnom rozoslaní predloženého zámeru činnosti na pripomienkovanie všetkým dotknutým subjektom na území Slovenskej republiky, tiež o skutočnosti, že ministerstvo informovalo podľa Dohovoru EHK OSN o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice Ministerstvo životného prostredia Maďarskej republiky, nakoľko sa predpokladá vplyv uvedenej činnosti aj na územie Maďarskej republiky. Rozsah a časový harmonogram podľa § 12 ods. 2 a 3 zákona č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov i schému ďalších krokov procesu posudzovania podľa zákona, ktoré je potrebné vykonať do času, kým ministerstvo vydá záverečné stanovisko priložil v prílohe listu. Záverom ubezpečil verejného ochranca práv, že **Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v žiadnom prípade neodporučí na realizáciu činnosť, u ktorej by sa v procese posudzovania preukázali škodlivé vplyvy na životné prostredie, vrátane zdravia obyvateľov.**

3.2.1.4 Situácia ľudí bez domova a jej riešenie zo strany štátu

Jedno z občianskych združení v januári 2006 upozornilo verejného ochranca práv na závažný problém našej spoločnosti, a to na **problém ľudí bez domova**. Poukázalo najmä na stále zhoršujúcu sa situáciu ľudí bez domova a na jej **nedostatočné riešenie zo strany štátu a jeho orgánov**. V liste uviedli, že sa v tejto veci obrátili aj na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky a podali trestné oznámenie na neznámeho páchatel'a. Príslušná prokuratúra, ako uviedli, reagovala odmietnutím oznámenia. V podnete verejnému ochrancovi práv žiadali **o identifikáciu inštitúcií zodpovedných za ochranu zdravia, života, ľudskej dôstojnosti a ďalších základných práv a slobôd ľudí bez domova**. Tiež požadovali zistenia o aktuálnom rozsahu a vývojových trendoch bezdomovectva a jeho dôsledkov, ako aj príslušné opatrenia zo strany inštitúcií štátu, s dôrazom na ochranu zdravia a životy ľudí, vrátane potrebných legislatívnych úprav. Upozornili na „**deravú**“ **legislatívu** neustanovujúcu konkrétnu zodpovednosť za realizáciu nápravy situácie bezdomovcov.

Na prokuratúru sa pôsobnosť verejného ochranca práv nevzťahuje a podľa zákona nie je oprávnený prijímať a preskúmať trestné oznámenia, ani ukladať prokuratúre pokyny pri plnení jej úloh, či vykonávať dozor nad jej činnosťou.

Keďže podľa zákona verejný ochranca práv nedisponuje právom zákonodarnej iniciatívy a nie je ani predstaviteľom výkonnej moci, nemá k dispozícii prostriedky, ktorými by bol schopný účinne riešiť tento nový fenomén našej spoločnosti. Preto vzhľadom na závažnosť problému, informácie získané na základe podania podnetu i vlastného poznania upozornil na tento problém v marci 2006 predsedu **Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie a tiež ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** ako problém budúceho legislatívneho procesu.

Ministerstvo práce reagovalo v júni 2006 prostredníctvom generálnej riaditeľky sekcie sociálnej a rodinnej politiky. Upovedomila verejného ochranca práv o liste ministerky uvedenému občianskemu združeniu, v ktorom zdôraznila „špecifickosť riešenia každého prípadu a nemožnosti hľadať univerzálny vinník za stav, ktorý pretrváva“. Ďalej na absenciu **definície**

pojmu „bezdomecťvo“. K problematike zriaďovania útulkov zdôraznila uskutočnenú **decentralizáciu sociálnych služieb do samosprávnej pôsobnosti obcí a samosprávnych krajov**, do ktorej ministerstvo nemôže zasahovať. Tiež zdôraznila prioritu dotačnej politiky ministerstva v tomto smere. Na základe výnosu zo 14. decembra 2005 o poskytovaní dotácii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006, na možnosť **využívať aj zdroje uvoľňované prostredníctvom Fondu sociálneho rozvoja a zdroje z Európskeho sociálneho fondu** a upriamila pozornosť aj na **uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 129 z 15. februára 2005** a prerokovanie materiálu s názvom „Správa o postupnosti krokov pri riešení problémov bezdomovcov“, ktorú ministerstvo vypracovalo v spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky aj z podkladov Ministerstva obrany Slovenskej republiky, vlády Slovenskej republiky a Národnej rady Slovenskej republiky.

3.2.2 Ďalšie námety k legislatívnemu procesu

3.2.2.1 Regulované nájomné a Európsky súd pre ľudské práva

Kancelária verejného ochranca práv opakovane eviduje **podnety nájomníkov bytov**, ktorí sa obávajú, že štát prestane regulovať ich nájomné.

Boli doručené **i podnety vlastníkov domov s regulovaným nájomným**, ktorí reguláciu nájomného považujú **za zásah do ich základného práva**.

Podávateľ namieta **pozmeňovací návrh poslankyň Národnej rady Slovenskej republiky, ktorý predlžuje účinnosť regulácie nájomného až do roku 2010**, aj keď pôvodne malo platiť len do roku 2007. Podávateľ namieta, že regulované **nájomné ledva pokrýva daň z nehnuteľnosti a nepokrýva ďalšie náklady na údržbu, na správu a poistné a už vôbec nie primeraný zisk**.

Druhý podávateľ v podnete podrobne namietol **rozpor podzákoných noriem**, a to Výnos Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR č. V-1/203 z 22. decembra 2003 o regulácii cien bytov, Opatrenie MF SR č. R-1/2003 z 28. januára 2003, ktorým sa mení výmer MF SR č. R-1/1996 z 12. marca 1996, ktorým sa určuje rozsah tovaru s regulovanými cenami v znení neskorších predpisov, Opatrenie MF SR č. R-11/1999 z 21. decembra 1999, ktorým sa mení výmer MF SR č. R-1/1996 z 12. marca 1996, ktorým sa určuje rozsah tovaru s regulovanými cenami v znení neskorších predpisov a výmer MF SR č. R-1/1996 z 12. marca 1996, ktorým sa určuje rozsah tovaru s regulovanými cenami v znení neskorších predpisov **so zákonom č. 18/1996 o cenách** v znení neskorších predpisov a s vyhláškou MF SR č. 87/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách, **Ústavou SR a Listinou základných práv a slobôd**, ktoré podľa jeho názoru dlhodobo poškodzujú jeho základné práva a slobody. Dôvod vidí: **„Opomenutie ekonomicky oprávnených nákladov a zisku pri tvorbe napadnutých podzákoných právnych noriem“**, tento stav podľa jeho názoru „má výrazné nepriaznivé celospoločenské dopady, najmä zlý technický stav obytných budov s bytmi s regulovaným nájomným, nepriaznivé pôsobenie na rozvíjajúci sa trh s nájomnými bytmi, nechota nájomcov opúšťať byty s regulovaným nájomným aj pri výskyte objektívnych dôvodov (potreba sťahovať sa za prácou, bývanie v menších bytoch pri poklese členov domácností a pod.). Ďalej namieta **„Dĺžka trvania regulácie nájomného“**, ktorá zo znenia zákona nie je obvyklým štandardne uplatňovaným mechanizmom hospodárskej politiky štátu, nakoľko zákon hovorí o mimoriadnej situácii na trhu v dôsledku extrémneho vývoja cien na zahraničných trhoch s dopadom na tuzemský trh, zmene kurzu meny a pod., či o verejnom záujme spočívajúcom

vo vyrovnaní postavenia kupujúceho alebo predávajúceho pri dotovanom tovare. Vyslovuje tiež „**Pochybnosti o existencii zákonných dôvodov pre zavedenie regulácie nájomného**“ a upozorňuje na **článok 20 Ústavy SR najmä jeho ods. 1, 3 a 4.**

V tejto súvislosti je potrebné poukázať najmä na **rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva**, na základe ktorého musel poľský štát vyplatiť trhové nájomné všetkým majiteľom domov s regulovaním nájomným v Poľsku za niekoľko rokov dozadu.

Proti rozhodnutiu súdu sa poľský štát odvolal. O veci potom rozhodoval tzv. veľký senát súdu v Štrasburgu, ktorý vyniesol dňa 19. júna 2006 rozsudok vo veci regulácie nájomného.

Ide o prielomový judikát, ktorý bude mať s veľkou pravdepodobnosťou dopad aj na ďalšie štáty, na Českú republiku, ktorej občania už sťažnosť podali, no možný je i dopad na Slovenskú republiku.

Európsky súd pre ľudské práva na verejnom zasadnutí svojho veľkého senátu vyniesol rozsudok vo veci *Hutten-Czapska versus Polsko* (sťažnosť č. 35014/97) tak, že jednomyseľne konštatoval, že bol **porušený čl. 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) Dohovoru** voči sťažovateľom, Márii Hutten-Czapskej, ktorá je jednou z cca 100 000 majiteľov domov postihnutých reštriktívnym systémom nájomného. Súd tiež konštatoval 16 hlasmi proti jednému, že vyššie uvedené porušenie malo pôvod v systémovom probléme spojenom so zle fungujúcou poľskou legislatívou, a to tak, že tento systém ukladal a naďalej ukladá obmedzenia práv majiteľom domov a nezaistoval a stále nezaistuje majiteľom domov postup alebo mechanizmus, ktorý by im umožňoval pokryť straty spojené s údržbou majetku. Súd ďalej konštatoval 15 hlasmi proti dvom, že pre to, aby Poľsko skoncovalo so systematickým porušovaním identifikovaným v prípade sťažovateľky, musí prostredníctvom vhodných legislatívnych alebo iných opatrení zabezpečiť vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku mechanizmus zaisťujúci spravodlivú rovnováhu medzi záujmami majiteľov domov a všeobecným záujmom spoločnosti v súlade so štandardami ochrany majetkových práv stanovenými Dohovorom.

Tiež v Českej republike boli sťažovatelia trikrát úspešní pri sťažnosti na Ústavnom súde ČR v danej veci. Nakoľko náprava nebola dosiahnutá, obrátili sa sťažovatelia ako i senátori taktiež na Európsky súd pre ľudské práva.

V Slovenskej republike je aktuálny návrh poslankyň Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 68/2005 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého **článok VIII zákona znie: Tento zákon nadobúda účinnosť 1. marca 2005 s výnimkou článku I bodu 12, ktorý nadobúda účinnosť 1. júla 2010.**

Vo veci ide o **§ 24b zákona č.18/1996 o cenách** v znení neskorších predpisov, ktorým sa zrušuje výnos Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky z 22. decembra 2003 č. V-1/2003 o regulácii cien nájmu bytov (oznámenie č. 4/2004 Z. z.). Zákon č. 68/2005 Z. z. nadobudol účinnosť 1. marcom 2005 s výnimkou článku I bodu 12, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2007.

V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že súd rozhodoval vo vzťahu verejnej moci k súkromným nositeľom ľudských práv, no i jednej skupiny obyvateľov proti druhej.

Systém regulovaného nájomného obdobný ako v Poľsku a v Českej republike je aj v Slovenskej republike. Je zdedený z dôb minulého režimu, preto je problematické jednoznačne štátu vyčítať rýchlosť a spôsob jeho odstraňovania.

3.2.2.2 Zákon o sociálnom poistení

Najčastejšie je predmetom nespokojnosti podávateľov, ktorí sa obracajú na verejného ochrancu práv osobne či so svojimi písomnými podaniami **zákon o sociálnom poistení**, ktorý sa im veľmi často javí ako **diskriminačný**.

27 novelizácií zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 len potvrdzuje nedostatočnú pripravenosť a nesystémovosť prijatých riešení. V Slovenskej republike je potrebné trvalé vyriešenie dôchodkových nárokov tak, aby generácie terajších zamestnaných platiacich poistné na dôchodky mali riešené svoje dôchodkové nároky tak, ako si platili poistné. Opakovane zdôrazňujeme, že každá ďalšia novela by sa mala pripraviť **na základe dôkladnej analýzy dopadov dôchodkovej reformy v záujme oprávnených osôb**.

Je potrebné opätovne upozorniť na skutočnosť prijímania zmien – noviel zákona o sociálnom poistení s určitým časovým predstihom tak, aby Sociálna poisťovňa mala **dostatok časového priestoru na prípravu a realizáciu jednotlivých úloh**, ktoré jej z prijatia novely vyplývajú. Túto skutočnosť potvrdzuje kapitola tejto správy venovaná porušeniam práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov Sociálnou poisťovňou.

„Novopriznávané dôchodky“

Občania naďalej v podnetoch verejnému ochrancovi práv namietajú resp. sa domnievajú, že o **ich nárokoch na dávku dôchodkového poistenia bolo rozhodnuté nesprávne a vnímajú výšku svojho dôchodku ako nespravodlivú a nepostačujúcu** na krytie ich nevyhnutných životných nákladov. V týchto prípadoch ide o dôchodky priznané podľa predpisov platných do 31. decembra 2003.

V poslednom období často rezonovali tiež podania, v ktorých namietali podávatelia podnetov **nezvyšovanie dôchodkov, ktoré boli upravené ako jediný zdroj príjmu**. Tieto dôchodky sa **od roku 2004 nevalorizovali**, čo ich poberatelia vnímajú ako nespravodlivé (pozn. výška dôchodku pre jednotlivca upraveného z dôvodu jediného zdroja príjmu je t. č. 4 631 Sk mesačne).

Vdovské a vdovecké dôchodky

Medzi často doručované podnety patrili aj tie, ktoré sa týkajú **zamietnutia nárokov na jednotlivé dávky dôchodkového poistenia, najmä z dôvodu nesplnenia zákonom ustanovených podmienok**. Boli to najmä podávateľky **ženy – vdovy, ktoré nespĺnili zákonom ustanovené podmienky pre ďalšie poberanie vdovského dôchodku** a mylne si vysvetľovali právnu úpravu. Všeobecne možno konštatovať, že podnetom ich sťažnosti je nepriaznivá finančná situácia, pričom ich príjem z dôchodku im nepostačuje na krytie životných nákladov.

Invalidné dôchodky

Zákon o sociálnom poistení upravuje aj podmienky nároku na invalidný dôchodok, pričom jedna z podmienok priznania tejto dávky dôchodkového poistenia je posúdenie zdravotného stavu - **posudzovanie invalidity**, t.j. poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, ktorá musí byť **viac ako 40 %**, aby žiadateľ o invalidný dôchodok splnil jednu z podmienok pre priznanie invalidného dôchodku, a to podmienku zdravotného stavu.

Podávateľia podnetov vnímajú neustálu zmenu **prílohy č. 4 zákona, ktorá ustanovuje percentuálnu mieru zárobkovej činnosti podľa druhu zdravotného postihnutia orgánov a systémov** k zákonu o sociálnom poistení ako **diskriminačnú** a neustále zasahujúcu do ich základného práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu.

Namietajú, že posudzovanie ich zdravotného stavu nekorešponduje s aktuálnym zistením zdravotného stavu, a to najmä v tých prípadoch, v ktorých ide o **hraničné posúdenie**, kde niekoľko málo percent znamená zamietnutie žiadosti o invalidný dôchodok.

Títo podávateľia žiadajú verejného ochranca práv o **posúdenie ich zdravotného stavu**, ako aj opätovné preskúmanie podľa ich názoru nesprávneho postupu lekárov pri posudzovaní zdravotného stavu, a tak splnenie jednej z podmienok pre získanie invalidného dôchodku.

Iný prístup k invalidným dôchodcom

Na verejného ochranca práv sa obrátila podávateľka podnetu, ktorá namieta nerovnaký prístup – nerovnaké zaobchádzanie pri novele zákona o sociálnom poistení účinnej od 1. augusta 2006 (zákon č. **310/2006 Z. z.**) pre invalidných dôchodcov.

Uvedená novela v ustanovení § 293k ustanovila, že suma starobného dôchodku, ktorá bola vypočítaná z upraveného priemerného mesačného zárobku 4 067 Sk, sa novo určí podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Citované ustanovenie rieši len poberateľov starobných dôchodkov a **nerieši poberateľov invalidných dôchodkov**, ktorí tak isto mohli mať vypočítaný invalidný dôchodok z upraveného priemerného mesačného zárobku 4 067 Sk. Uvedenú situáciu podávateľ podnetu vníma ako **diskriminačné ustanovenie** voči invalidným dôchodcom.

Invalidný dôchodok a poistenie v nezamestnanosti

Na verejného ochranca práv sa obrátil podávateľ – invalid z mladosti, v súčasnej dobe je jeho stanovená miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť **viac ako 70 %** v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, so žiadosťou o pomoc vo veci poskytovania **dávky v nezamestnanosti**. Podávateľ podnetu do 31. júla 2006 riadne podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov platil príspevky na poistenie v nezamestnanosti.

Novela zákona o sociálnom poistení neprihliada na nárok tých osôb, ktoré si poistenie v nezamestnanosti z titulu ich zamestnaneckého pomeru plnili, dokonca boli povinný plniť, avšak keď sa stali nezamestnanými, zákon č. 463/2001 z. z. o sociálnom poistení **ich z okruhu oprávnených osôb vylúčil**. Novelizované ustanovenie § 19 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. nezohľadňuje princíp právnej istoty.

Invalidný dôchodca a nemocenské poistenie

Na verejného ochranca práv sa obrátil invalidný dôchodca, ktorý je aj od priznania invalidného dôchodku **v roku 2004 nepretržite zamestnaný** a podľa platnej právnej úpravy platil a **odvádzal príspevky na nemocenské poistenie**. V decembri 2006 ochorel. Podávateľ podnetu sa cíti **diskriminovaný** v porovnaní s ostatnými zamestnancami, ktorí ako on sú zamestnaní a v prípade choroby aj poistení. Menovaný namieta tú skutočnosť, že jeho invalidný dôchodok

je priznaný z iného druhu poistenia a nemá priamu súvislosť s jeho zamestnaním a zároveň nevidí žiadne objektívne zdôvodnenie, prečo sú tieto dve skutočnosti spájané.

Podľa novelizovaného ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov od 1. augusta 2006 § 14 ods. 3 sa **povinné nemocenské poistenie nevzťahuje** na fyzickú osobu, ktorej bol priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o **viac ako 70%** a z tohto dôvodu mu **nie je vyplácané nemocenské**. Možnosť dobrovoľného nemocenského poistenia nerieši jeho súčasnú situáciu, nakoľko musí byť poistený aspoň 270 dní, aby mu vznikol nárok na nemocenské. Zákon neposkytol ani inú ochrannú lehotu na zachovanie nárokov.

Invalidné dôchodky - posudková činnosť

Žiadatelia o invalidný dôchodok tiež namietajú **posudzovanie zdravotného stavu zamestnancami Sociálnej poisťovne - lekármi**, ktorí nemôžu byť celkom objektívni a nezaujatí.

V tejto súvislosti by bolo vhodné uvažovať nad vyčlenením posudkovej činnosti – posudzovanie zdravotného stavu - zo sféry posudzovania Sociálnou poisťovňou. Posudzovanie zdravotného stavu, či už ide o posudzovanie pre nárok na invalidný dôchodok, posudzovanie zdravotného stavu pre kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a pre iné dávky sociálneho poistenia zveriť do **rúk inej právnickej osoby**, ktorá by uvedenú činnosť vykonávala. Bola by vyčlenená zo sféry vplyvu Sociálnej poisťovne, a tak by sa zabezpečila lepšia objektivita pri posudzovaní zdravotného stavu. Mnohokrát ide o tých istých občanov, ktorí nechápu, že pre jednu dávku zo sociálneho poistenia majú pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v inom percentuálnom vyjadrení ako pri posudzovaní kompenzácií podľa zákona o sociálnej pomoci.

Zaznamenali sme aj prípad invalidného dôchodcu, ktorý v Maďarsku mal mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť 67 % a na Slovensku len 20 %.

Tvrdosť zákona

Opätovne sa na verejného ochranca práv obrátili podávatelia podnetov v prípadoch, v ktorých im žiadosť o invalidný dôchodok, starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, ako aj pozostalostné dávky boli **zamietnuté z dôvodu nesplnenia potrebného obdobia dôchodkového poistenia**. V minulej správe o činnosti sme navrhovali možnosť opätovnej úpravy **inštitútu odstránenia tvrdosti zákona** tak, ako bola známa v predpisoch platných **do 31. 12. 2003**. Zavedenie takejto úpravy by znamenalo zabezpečenie určitého príjmu, nakoľko poberanie dávok v hmotnej núdzi pre takéhoto občana nie je adekvátnym riešením, častokrát to považujú za nedôstojné, najmä keď odvádzali do poistenia viac ako 20 rokov a v poslednom období vzhľadom na svoj zdravotný stav si nemohli nájsť zamestnanie, resp. kvôli nemu neboli do zamestnania prijatí.

Tiež treba poukázať na skutočnosť, že sa vyskytli aj prípady, v ktorých dôvodom bolo nesplnenie si povinnosti zamestnávateľa prihlásiť zamestnanca do systému, čo malo za následok nesplnenie uvedenej doby.

Živiteľ rodiny, **otec šiestich detí**, z ktorých štyri sú ešte vo veku, keď podliehajú povinnej školskej dochádzke, **zomrel vo veku 49 rokov**, pričom počas svojho života odpracoval viac ako 20 rokov. Matka detí namieta v podnete verejnému ochrancovi práv, že **deťom nepatria sirotské dôchodky**.

Prípád rodiny z východného Slovenska ilustruje vysokú mieru formálnosti zákona o sociálnom poistení a z toho vyplývajúcu tvrdosť jeho aplikácie.

Nakoľko pri pozostalostných dávkach ide o odvodené dávky, priznanie vdovského dôchodku a sirotských dôchodkov predpokladá splnenie zákonom ustanoveného rozsahu doby poistenia zomrelého. V uvedenom prípade chýba k splneniu zákonom ustanoveného rozsahu **17 dní poistenia**, ktoré vzhľadom na skutočnosť, že poistenec, od ktorého nárokov sa odvádzajú nároky pozostalých už nemá možnosť podmienku splniť či inak nahradiť (napr. dodatočným zaplatením podľa ustanovenia § 142 ods. 3 zákona o sociálnom poistení). Možno túto konkrétnu situáciu interpretovať ako prílišnú tvrdosť zákona.

Opätovne zdôrazňujeme skutočnosť, že k zamietnutiu nároku najmä na sirotský dôchodok, kde dieťa nedostane uvedenú dávku dochádza len z dôvodu, že zomrelý rodič nesplnil podmienky nároku na dôchodok - nezískal potrebné obdobie dôchodkového poistenia. Táto skutočnosť evokuje rozpor **s článkom 27 Dohovoru o právach dieťaťa**.

Navrhujeme v danom prípade prevziať právnu úpravu, ktorá platila do 31. decembra 2003, kedy sa dieťaťu, ktorému zomrel jeden z rodičov priznal sirotský dôchodok podľa ustanovenia § 49 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov - **na sirotský dôchodok má nárok nezaopatrené dieťa, ak zomrel rodič (osvojiteľ) dieťaťa alebo občan, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, pokiaľ bolo dieťa v čase jeho smrti naňho prevažne odkázané výživou, ktorú zo závažných príčin nemohli zabezpečiť jeho rodičia**.

Nakoľko **absenciu ustanovenia o zmiernení tvrdosti zákona nemožno nahradiť súdnym rozhodnutím**, súd nemôže rozhodnutie správneho orgánu následne zrušiť len z dôvodu, že v konkrétnom prípade sa nepriznanie nároku javí ako príliš tvrdé. **Chýba tak účinný právny prostriedok, ktorý by garantoval riešenie vzniknutej situácie, ktorú dotknuté osoby nijako nezavinili, ktorá ich ale zjavne, dlhodobo a citeľne poškodzuje**.

Počet prípadov, s ktorými sa občania v obdobnej situácii na verejného ochrancu práv obracajú, indikuje potrebu apelovať za navrátenie moderačného oprávnenia príslušného ministra (možnosť rozhodnúť o odstránení tvrdosti zákona v individuálnom prípade) do platnej právnej úpravy.

Čo sa v danom prípade bude považovať „za tvrdosť zákona“ závisí od množstva rozmanitostí konkrétnych prípadov i nepredvídateľnosti situácií, ktoré sa pri vykonávaní zákona o sociálnom poistení môžu vyskytnúť, a to tiež z dôvodu, že ich okruh a povaha sa môže meniť v dôsledku spoločenského a hospodárskeho vývoja.

Dôchodkové nároky z krajín Európskej únie

Vychádzajúc z obsahov podnetov, s ktorými sa na verejného ochrancu práv obrátili podávatelia v oblasti ochrany práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu ako aj pri strate žiteľa rodiny boli sťažnosti na zbytočné prietahy v rozhodovaní o nárokoch na jednotlivé dávky dôchodkového poistenia Sociálnou poisťovňou, ústredie. Ako vyplýva z kapitoly venovanej zbytočným prietahom v konaní Sociálnej poisťovne veľmi často išlo o **zbytočné prietahy v konaní pri rozhodovaní nároku** na dávku **podľa medzištátnych dohovorov**. K týmto zbytočným prietahom v konaní dochádza najmä z dôvodu nepresného a neúplného zistenia skutočného stavu veci podľa ustanovenia § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Za týmto účelom je potrebné zadovážiť podklady pre rozhodovanie o nároku na dávku u príslušného nositeľa poistenia v danom štáte. V týchto prípadoch boli zistené zbytočné prietahy v konaní na strane Sociálnej poisťovne, ktorá postupovala jednotlivé žiadosti príslušným nositeľom poistenia v nie zákonom ustanovených lehotách, a z tohto dôvodu nebolo možné vybaviť žiadosti v lehotách ustanovených v § 210 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Lehota na vybavenie žiadosti o dôchodok je maximálne 90 dní.

Príslušné ustanovenie zákona **nerozlišuje resp. neupravuje iné lehoty pre vybavenie žiadosti o dávku dôchodkového poistenia v prípade ak sa jedná o rozhodovanie podľa medzištátnych dohovorov.**

Opätovne **navrhujeme v tomto prípade zvážiť riešenie uvedenej situácie osobitným ustanovením lehôt na vybavenie v prípadoch, ak ide o žiadateľa o dávku dôchodkového poistenia, pri ktorej sa rozhoduje podľa medzištátnych dohovorov a samozrejme všetkými potrebnými opatreniami zabezpečiť jej dodržiavanie.** Uvedené navrhujeme z dôvodu, že je potrebné zohľadniť aj lehoty, ktoré sú potrebné na vybavenie u jednotlivých nositeľov poistenia.

Dôchodky a prechod na Euromenu

S určitým časovým predstihom považujeme za vhodné upozorniť na problém súvisiaci **s prechodom na Euromenu pri dávkach dôchodkového poistenia.** Bolo by vhodné v tomto smere dostatočne a náležitým spôsobom informovať občanov – dôchodcov, akým spôsobom sa budú prepočítavať jednotlivé dávky dôchodkového poistenia, a tak predísť možným nedorozumeniam, ktoré by opätovne zaťažili najmä Sociálnu poisťovňu ústredie i ďalšie inštitúcie a orgány štátu.

3.2.2.3 Dôsledky exekúcie dôchodkov

Pri svojej činnosti sa verejný ochranca práv pri riešení konkrétneho podnetu stretol s **legislatívnou medzerou v Exekučnom poriadku** pri nedostatočnom zabezpečení ochrany povinného. Súdny exekútor má možnosť v exekúcii vymáhať pohľadávku súčasne viacerými spôsobmi (okrem iného zrážkami zo mzdy a z iných príjmov napr. z dôchodku a prikázaním pohľadávky z účtu). Exekučný poriadok ustanovuje, že povinnému sa nesmie zraziť tzv. základná suma, ktorej výšku určuje nariadenie vlády a finančné prostriedky v tejto sume, ktoré musia ostať povinnému, sú zárukou toho, že si bude môcť zabezpečiť uspokojenie nevyhnutných potrieb. Výkon exekúcie prikázaním pohľadávky sa realizuje zablokovaním sumy na účte vo výške (do výšky) pohľadávky. Exekúcii v takomto prípade nepodliehajú prostriedky do výšky 3 000 Sk.

V konkrétnom prípade mal povinný z exekúcie na účte určitú sumu (nižšiu ako bola vymáhaná pohľadávka) a **na ten istý účet mu poukazovala Sociálna poisťovňa dôchodok,** z ktorého už bola v príslušnej výške vykonaná zrážka. **Exekútor však predmetný účet zablokoval,** teda nastala situácia, že povinný sa nemohol dostať ani k základnej sume, ktorá tvorí nevyhnutné zákonné minimum, ktoré musí zostať k dispozícii povinnému z jeho príjmu. (Z účtu si mohol iba jednorazovo vybrať 3 000 Sk).

Tento občan sa v dôsledku nedostatočnej právnej úpravy ocitol fakticky bez finančných prostriedkov. Vybavenie zmeny spôsobu vyplácania trvá v Sociálnej poisťovni niekoľko týždňov až mesiacov, **aj 3 mesiace.** Efektívnym riešením by nebol ani návrh povinného na odklad exekúcie. Exekučný poriadok síce dáva exekútorovi oprávnenie vydať príkaz na odblokovanie účtu povinného aj z dôvodov hodných osobitného zreteľa, o tom, čo sa považuje za dôvod hodný osobitného zreteľa, však rozhodne exekútor, **povinný teda nemá žiadnu zákonnú záruku,** že by v jeho prípade exekútor príkaz na odblokovanie vydal. Tento problém by vyriešila **novela Exekučného poriadku,** ktorá by zodpovedajúcim spôsobom spresnila **súbežné vykonávanie exekúcie zrážkami zo mzdy (príjmu) a prikázaním pohľadávky z účtu,** na ktorý sa táto mzda (príjem) poukazuje.

3.2.2.4 Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla

Občan s ťažkým zdravotným postihnutím z východného Slovenska sa osobne do regionálneho pôsobiska verejného ochrancu práv prišiel sťažovať, že po smrti manželky musí vrátiť pomernú časť príspevku, **nie však za 5 rokov ako sa domnieval, ale až za 7 rokov.** Peňažný príspevok im bol poskytnutý ešte **v roku 2002.**

Občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý je podľa posudku vydaného podľa § 57 ods. 1 a 2 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, možno poskytnúť **peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla.**

Podľa uvedeného zákona do 31.decembra 2000 platilo, že ak občan s ťažkým zdravotným postihnutím zomrie pred uplynutím **piatich rokov** od poskytnutia peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, peňažný príspevok alebo jeho pomerná časť sa vymáha ako pohľadávka v konaní o dedičstve.

Novelou zákona č. 450/2000 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2001 sa uvedené ustanovenie zmenilo tak, že ak občan s ťažkým zdravotným postihnutím zomrie pred uplynutím **siedmich rokov** od poskytnutia peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, peňažný príspevok alebo jeho pomerná časť sa uplatňuje ako pohľadávka v konaní o dedičstve.

Uvedenému problému bolo možné predísť príslušnými **prechodnými ustanoveniami**, či správnym metodickým usmernením vo veci.

3.2.2.5 Právo občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí pri voľbe primátora

Podávateľ žiadal verejného ochrancu práv o pomoc pri riešení problému, týkajúceho sa **schvaľovania jeho kandidatúry pre voľby primátora mesta.** Z podnetu vyplývalo, že podávateľ odovzdal zapisovateľovi mestskej volebnej komisie kandidátnu listinu a vyhlásenie nezávislého kandidáta na primátora, ako aj petíciu občanov mesta s 505 podpismi podporujúcimi jeho kandidatúru. V októbri 2006 mu však bolo doručené **rozhodnutie volebnej komisie o nezaregistrovaní kandidáta na kandidátnej listine pre voľby primátora mesta.** Podávateľ v zákonnej trojdňovej lehote podal **na okresný súd návrh na vydanie rozhodnutia o zaregistrovaní kandidáta.** Okresný súd vydal ešte v októbri 2006 uznesenie, ktorým tento návrh **zamietol.**

Podľa Občianskeho súdneho poriadku **proti tomuto rozhodnutiu súdu nie je prípustný opravný prostriedok.**

Nakoľko vo veci rozhodol súd, zo zákona bol verejný ochranca práv povinný podnet podávateľa odložiť. V snahe poskytnúť mu pomoc ho však poučil o možnosti podať ústavnú sťažnosť podľa **zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov** v znení neskorších predpisov.

Keďže právo občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov je základným právom podľa článku 30 Ústavy Slovenskej republiky, **bolo by vhodné zvážiť novelu Občianskeho súdneho poriadku v tom zmysle, aby proti rozhodnutiu súdu, ktorým tento zamietne návrh na vydanie rozhodnutia o zaregistrovaní kandidáta bol možný opravný prostriedok.**

3.2.2.6 Medzinárodné adopcie

Verejný ochranca práv sa zamerával aj na problematiku medzinárodných adopcií, a to aj v rámci spolupráce s Európskym parlamentom.

Podľa platnej právnej úpravy v Slovenskej republike rozhoduje o osvojení na návrh osvojiteľa súd. Pôsobnosť verejného ochrancu práv sa okrem iných orgánov nevzťahuje na súdy s výnimkou orgánov riadenia správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu. Preto verejný ochranca práv nemôže zasahovať do rozhodnutí súdov, nie je účastníkom konania, nemôže podať návrh na konanie pred súdom, nedoručujú sa mu rozhodnutia, nemá právo podávať opravné prostriedky.

I napriek uvedenému, v prípade, ak podnet adresovaný verejnému ochrancovi práv obsahuje skutočnosti svedčiace o tom, že ide o záujmy detí, osobitne práv maloletých, postupujú verejný ochranca práv a Kancelária verejného ochrancu práv urýchlene a s osobitnou starostlivosťou.

Vo veci osvojenia bol verejnému ochrancovi práv doručený podnet, v ktorom sa podávateľka domnievala, že dochádza **k zbytočným priet'ahom v konaní súdu vo veci osvojenia maloletej a požadovala ochranu práv a záujmov dieťaťa**. Maloletá bola pôvodne umiestnená do detského domova pre deti do troch rokov. O zabezpečovanie **náhradnej starostlivosti o maloletú prejavili záujem nemeckí štátni občania**, ktorí žili a pracovali na území Nemecka, ale v Slovenskej republike mali povolenie na pobyt ako občania Európskeho hospodárskeho priestoru. Poskytovanie starostlivosti zo strany detského domova o maloletú bolo do rozhodnutia súdu o predosvojiteľskej starostlivosti **prerušené**. Riaditeľka uvedeného domova vyslovila podozrenie, že v súdnom konaní dochádza k zbytočným priet'ahom.

Pri preskúvaní podnetu bolo zistené, že **zo strany orgánu verejnej správy – úradu práce, sociálnych vecí a rodiny došlo k pochybeniu**, nakoľko zapísal navrhovateľov do zoznamu žiadateľov o osvojenie aj napriek tomu, že nevykonali prípravu na vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti v Slovenskej republike tak, ako to vyžadujú vnútroštátne predpisy a boli zistené aj ďalšie porušenia vnútroštátnych právnych predpisov. S pôvodným stanoviskom Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí, ktorého obsahom bolo odporúčanie postupovať pri vybavovaní žiadosti navrhovateľov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi sa súd nestotožnil. Dospel k záveru, že ide o budúce medzinárodné osvojenie dieťaťa, na ktoré je potrebné aplikovať **Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach** a splnenie podmienok na predosvojiteľskú starostlivosť je potrebné posudzovať v kontexte uvedeného dohovoru. Návrh však podľa stanoviska súdu **nesplňal náležitosti dohovoru**, nakoľko k medzinárodnému osvojeniu maloletého dieťaťa je **obligatórne potrebný súhlas Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí**. Preto súd predmetnú vec opätovne šetril prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí, čo si vyžadovalo určitý čas. V rámci súdneho pojednávania zástupca Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí oznámil, že ide o medzinárodnú adopciu podľa dohovoru a súčasne uviedol, že vyňatie z prostredia navrhovateľov nie je v záujme maloletej. Súd vo veci konal bez zbytočných priet'ahov.

V súvislosti s uvedeným prípadom bol v súdnej praxi vyjadrený právny názor, že aj prípadný **obvyklý pobyt maloletého dieťaťa** na území Slovenskej republiky nie je postačujúcim dôvodom pre aplikáciu vnútroštátneho poriadku na predosvojiteľskú starostlivosť a na prípadné osvojenie maloletého dieťaťa, nakoľko dieťa má byť prenesené do zahraničia.

V súvislosti s možnosťou medzištátnych osvojení verejný ochranca práv zdôrazňuje potrebu **obzvlášť citlivého prístupu a nanajvýš dôsledného preverenia podmienok umiestnenia dieťaťa**, ktoré často prichádza do úplne neznámeho prostredia s odlišnou kultúrou, jazykom i zvykmi.

Preto je potrebné venovať mimoriadnu pozornosť i preverovaniu sociálnej adaptácie dieťaťa v novom prostredí ako aj vytvoreniu záruk, že sa medzištátne osvojenie uskutoční len **pri zachovaní najlepšieho záujmu dieťaťa a pri rešpektovaní jeho práv.**

3.2.2.7 Chýbajúce zákonné lehoty na vybavenie pri právnych predpisoch upravujúcich odškodnenie

V nemalej miere sú verejnému ochrancovi práv každoročne doručované podnety týkajúce sa problematiky **odškodnenia**, či už ide o odškodnenie **účastníkov národného boja za oslobodenie, osôb deportovaných do koncentračných táborov a pod.** Postup pri vybavovaní odškodnení zo strany Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky je už niekoľko rokov zdĺhavý a u žiadateľov neustále vyvoláva pocit krivdy a nespravodlivosti a mnohí sa domnievajú, že sa „**vyčkáva na ich smrť, aby sa ušetrili peniaze**“.

Uvedenú problematiku upravuje najmä **zákon č. 105/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945 v znení neskorších predpisov a zákon č. 305/1999 Z. z. o zmiernení niektorých krívd osobám deportovaným do nacistických koncentračných táborov a zajateckých táborov v znení neskoršieho predpisu.**

Opakovane navrhujeme riešiť uvedený problém prijatím novelizácií príslušných zákonov, ktoré by ustanovovali **aj lehotu na vybavenie** a vyplatenie odškodnenia. Riešením by mohlo byť aj vydanie rezortných interných predpisov, ktoré by túto lehotu ustanovili.

Odporúčame zvážiť lehotu **3 mesiacov na vybavenie** a následne i vyplatenie odškodnenia, maximálne však lehotu **do 6 mesiacov** obdobne ako tomu je napr. v zákone o zodpovednosti za náhradu škody spôsobenej nesprávnym rozhodnutím orgánu štátu alebo nesprávnym úradným postupom.

3.2.2.8 Hmotná núdza pri početných rodinách

Medzi občanmi za „**zlú**“ bola opätovne aj v uplynulom roku označovaná aj **právna úprava hmotnej núdze**, najmä spôsob výpočtu sumy pre hmotnú núdzu a výsledná suma dávky v hmotnej núdzi. Občania namietajú, že „**sa z nej nedá vyžiť**“.

Je problematické, či rozdelenie spoločne posudzovaných **osôb do šiestich skupín podľa počtu členov a typu domácnosti**, s určením maximálnej hranice dávky pre dvojicu s viac ako štyrmi deťmi je v súlade s **článkom 39 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého **každý kto je v hmotnej núdzi má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.** Avšak zákon o pomoci v hmotnej núdzi toto právo nepriznáva v poradí piatemu, šiestemu dieťaťu v rodine. S každým ďalším dieťaťom je pomoc v hmotnej núdzi poskytovaná osobám, ktorých príjem nedosahuje výšku životného minima, v percentuálnom vyjadrení čoraz nižšia ako ich životné minimum. Stále nie je možné prijať argument použitý v dôvodovej správe zákona, že „**demotivačne pôsobí poberanie dávky sociálnej pomoci u osôb, ktoré nemajú pevne vžitú pracovnú návyky i tvrdenie, že početnejšie rodiny majú všeobecne nižší životný štandard ako je v spoločnosti obvyklé**“. Takéto stanovenie hornej hranice nezohľadňuje skutočný počet členov domácnosti (de facto počet detí).

Zákon o pomoci v hmotnej núdzi si dal za cieľ zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť v hmotnej núdzi osobám, ktorých príjem nedosahuje výšku životného minima. Osobitný zákon definoval životné minimum ako spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze.

3.2.2.9 Koncesionárske poplatky

Opakovane v písomných podnetoch i pri osobných návštevách je namietaný postup podľa zákona č. 212/1995 Z. z. o koncesionárskych poplatkoch a o zmene zákona č. 468/1991 Zb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania v znení neskorších predpisov, najmä spôsob výpočtu a platenia poplatkov z omeškania pred novelou zákona. Často tiež podávatelia namietajú pripravovanú novelu zákona, ktorá by zaviedla platenie koncesionárskych poplatkov pre všetkých, ktorí sú koncovými odberateľmi elektrickej energie.

Už v minulom roku na základe podnetu podávateľky, ktorá sa dozvedela o príprave návrhu nového zákona o koncesionárskych poplatkoch, podľa ktorého by mali tieto poplatky platiť všetky domácnosti, ktoré odoberajú elektrinu bez ohľadu na to, či sú vlastníkami a používateľmi rozhlasového a televízneho prijímača alebo nie. **Označila ju za diskriminačnú.** Sama rozhlasový ani televízny prijímač nevlastní a nepoužíva. V súvislosti s podnetom upozornil na problém vo veci týkajúcej sa návrhu zákona o poplatkoch za služby verejnosti poskytované Slovenským rozhlasom a Slovenskou televíziou verejný ochranca práv **Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a tiež Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, šport a mládež, kultúru a médiá.**

3.2.2.10 Platy pedagogických pracovníkov

Za diskrimináciu a protiústavnosť platového zaradenia pre vek občana označil podávateľ podnetu, učiteľ, odmeňovanie zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, keďže „do 16 rokov praxe sa navyšuje ročne á 1% tarify, od 17 do 32 rokov praxe sa navyšuje ročne á 0,5 % tarify a viac ako 32 rokov odbornej ped. praxe už nič.“

Už v minuloročnej správe verejný ochranca práv na základe podnetu upozornil na problém vo veci novely zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, obsahom ktorej bolo okrem iného aj úprava platovej tarify pedagogickým zamestnancom. Táto je podľa podávateľky voči zamestnancom s dlhšou odbornou praxou ako 16 rokov diskriminujúca. Informoval i predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien.

Opakovane je potrebné zdôrazniť, že **žiadne kritérium by nemalo navodzovať pocit zvýhodňovania alebo znevýhodňovania ktorejkoľvek skupiny zamestnancov a odmeňovanie by predovšetkým malo závisieť od zásluhovosti a dosahovaných výsledkov.** S akýmkoľvek nástrojmi upravovania platov je potrebné pri legislatívnych zmenách narábať veľmi opatrne.

3.3 Zvyšovanie právneho vedomia verejnosti

Na základe zistených skutočností pri vybavovaní podnetov i osobných stretnutiach s občanmi, medzi naše prioritné úlohy naďalej patrí aj snaha o **odstraňovanie právnej nevedomosti formou právnej propagandy.** Verejný ochranca práv a právnici kancelárie len za uplynulý rok činnosti pôsobili na zvyšovanie právneho vedomia prostredníctvom **viac ako 50 účastí v reláciách rozhlasu ale i televízie a tiež prostredníctvom viac ako 50 uverejnených článkov zameraných**

na zvyšovanie právneho vedomia k najrôznejším právnym problémom (napr. Kontakty SRO - Regina, „Právne poradne“ SRO - Slovensko, Regionálny denník STV2, Žienka domáca STV, ranné vysielanie slovenských televízií, týždenník Život, Petržalské noviny a ďalšie regionálne týždenníky a televízie, www.babetko.sk. Verejný ochranca práv pravidelne prispieva odbornými článkami aj do European Ombudsmen Newsletter) najmä so zameraním na ochranu a uplatňovanie základných práv a slobôd, práv detí, práv osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, právomocí a pôsobností orgánov verejnej správy, ale i partikulárne témy ako vyživovacia povinnosť, dôchodkové zabezpečenie, dávky v hmotnej núdzi, dávky sociálnej pomoci, zodpovednosť za škodu, diskriminácia v pracovnoprávných vzťahoch, susedské problémy, „manželstvá na skúšku“, stavebné konanie, dedičské konanie, exekúcie, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, práva spotrebiteľov až po problémy s chovom psov.

Na zvyšovanie právneho vedomia sú zamerané aj **osobné stretnutia verejného ochrancu práv** s občanmi po celom Slovensku a **prednášková činnosť**. V uplynulom roku išlo opäť o opakované stretnutia so staršími občanmi, s mamičkami z materských centier, so žiakmi a študentmi, stretnutia s deťmi v reedukačných domovoch, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách ako i ďalších zamestnancov kancelárie s deťmi v detských domovoch.

Už medzi tradične organizované podujatia Kancelárie verejného ochrancu práv patrí **„U ombudsmana deň otvorených dverí“**, a to tak pri príležitosti **Medzinárodného dňa detí** ako aj **Medzinárodného dňa ľudských práv**.

1. júna 2006 Kancelária verejného ochrancu práv už po tretí krát otvorila svoje dvere deťom a ich rodinám až do 18.30 hod. **Medzinárodný deň detí** v Kancelárii verejného ochrancu práv **využilo celkom 91 osôb**, ktorí sa zaujímali o riešenie problémov z oblasti práv detí, mnoho ďalších využilo možnosť telefonického poradenstva. Najčastejšie problémy, pomoc pri riešení ktorých prišli hľadať k verejnému ochrancovi práv najmä mladí rodičia, sa dotýkali zbytočných priesťahov v súdnych konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, najčastejšie v súdnych sporoch o určenie práv a povinností k deťom po rozvode. Najmä mamičky i otcov trápil problém výživného, prevažne jeho neplatenia aj po rozhodnutí súdu, zaujímali sa o spôsob uplatňovania nároku voči druhému rodičovi dieťaťa, možnosti zvýšenia výživného na dieťa, či náhradné výživné. Časté boli otázky dotýkajúce sa riešenia sociálnej situácie rodín s deťmi, otázky bývania, zabezpečenia prostriedkov na výživu a ošatenie svojich detí v prípadoch, ak sa celá rodina nachádza v hmotnej núdzi. Právnici kancelárie pomáhali riešiť aj problémy detí s ťažkým zdravotným postihnutím i dieťaťa umiestneného v domove sociálnych služieb, ďalej problematiku určovania otcovstva, či nespokojnosť s poskytnutou zdravotnou starostlivosťou pre dieťa, ale i násilie v rodine a sexuálne zneužívanie dieťaťa. Verejný ochranca práv ďalej v tento deň riešil problémy zbytočných priesťahov v konaní a rozhodovaní súdov vo veciach týkajúcich sa práv detí i napr. problém otca zomrelého syna s ťažkým zdravotným postihnutím, voči ktorému si príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci dedičského konania uplatňuje vrátenie časti príspevku na kúpu osobného motorového vozidla po synovom úmrtí, pričom medzi časom priznania príspevku a smrťou syna uplynulo takmer sedem rokov.

Dňa 11. decembra 2006 pri príležitosti **Medzinárodného dňa ľudských práv** verejný ochranca práv a 20 právnikov kancelárie poskytovali občanom v sídle kancelárie na Nevädzovej ulici 5 v Bratislave odborné konzultácie a právne usmernenia občanom ako pomoc pri ochrane ich základných práv a slobôd až do 18.45 hod. Túto možnosť **využilo celkom 221 občanov z celého Slovenska**, najďalej z Michaloviec. Najstarším sťažovateľom bol 90-ročný dôchodca z Bratislavy.

Pomoc a bezplatnú právnu radu do Kancelárie verejného ochrancu práv prišla hľadať najmä stredná a staršia generácia. Medzi najčastejšie konzultované problémy patrili vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, susedské spory, príliš dlho trvajúce dedičské konania, časté boli sťažnosti na nepriznanie invalidného dôchodku, či nespokojnosť s výškou dôchodkov, nasledovali rodinné problémy najmä vo veciach rozvodu manželstva, zverenia dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov i týranie dieťaťa. Opakovane právnici kancelárie poskytovali právne usmernenia vo veciach týkajúcich sa

problémov bytových spoločenstiev, tiež pracovnoprávných sporov i vo veciach trestného konania. Verejný ochranca práv o základných právach a slobodách diskutoval počas tohto dňa aj s bratislavskými študentmi a žiakmi piatich základných a stredných škôl.

V súvislosti s problematikou ochrany práv dieťaťa sa Kancelária verejného ochrancu práv opäť podieľala na realizácii cyklu konferencií „**Dieťa v ohrození**“. V dňoch 14. - 15. decembra 2006 sa uskutočnil XV. ročník z cyklu konferencií „Dieťa v ohrození“ pod názvom „**Retrospektívy a perspektívy zdravotnej, sociálnej a psychologickéj starostlivosti a právnej ochrany detí a mládeže**“.

V tejto oblasti je potrebné spomenúť aj spoluprácu s **Maticou slovenskou v Martine, Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike, Odborovým zväzom pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, či Združením miest a obcí Slovenska**, v spolupráci s ktorým sa Kancelária verejného ochrancu práv sa podieľa na odbornej príprave primátorov miest a starostov obcí s cieľom upozorniť na teoretické a praktické problémy a otázky súvisiace s právomocami a pôsobnosťou orgánov územnej samosprávy, skúsenosti a poznatky verejného ochrancu práv v danej oblasti.

Zabezpečenie čo najväčšej miery informovanosti o postavení a činnosti verejného ochrancu práv v Slovenskej republike je realizované i prostredníctvom **vydávania informačných materiálov aj v cudzích jazykoch**. Popri jazykoch národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike, vo vzťahu ku ktorým sa **uplatňujú ratifikované ustanovenia Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, teda jazyka bulharského, českého, chorvátskeho, maďarského, nemeckého, poľského, rómskeho, rusínskeho a ukrajinského sme doplnili ponuku o ďalšie inojazyčné informačné materiály a to v jazyku anglickom, arabskom, španielskom, ruskom a francúzskom**. Informačné materiály vrátane formuláru na podanie podnetu sú v písomnej forme distribuované po celom Slovensku i v rámci podujatí a aktivít kancelárie. Rovnako sú zverejnené na internetovej stránke verejného ochrancu práv www.vop.gov.sk Uvedenú internetovú stránku môžu podávateľia podnetov využiť i na priame zaslanie podnetu prostredníctvom elektronického formuláru verejnému ochrancovi práv tiež v uvedených jazykoch.

V rámci **propagačnej činnosti** sa Kancelária verejného ochrancu práv nezameriava len na činnosť verejného ochrancu práv v rámci jemu zákonom vymedzenej pôsobnosti. Našou snahou je informovať občanov a súčasne spolupôsobiť pri zvyšovaní ich právneho vedomia ako **najdôležitejšieho predpokladu uvedomenia si vlastných práv i povinností a možností ich ochrany**. I z tohto dôvodu vydáva Kancelária verejného ochrancu práv vo vlastnej réžii nielen **informačné materiály** vysvetľujúce pôsobnosť, kompetencie či postup verejného ochrancu práv pri vybavovaní podnetov, ale aj tematicky zamerané materiály z rôznych oblastí práva, napríklad k problematike výživného, hmotnej núdze, práv dieťaťa či dôchodkov. Ide o témy, s ktorými sa podávateľia najčastejšie obracajú na verejného ochrancu práv.

Informovanosť o aktuálnom dianí v oblasti ochrany základných práv a slobôd ako aj v Kancelárii verejného ochrancu práv zabezpečujeme pravidelnou aktualizáciou **internetovej stránky verejného ochrancu práv**, kde pravidelne zverejňujeme informácie o aktivitách verejného ochrancu práv i o podujatiach kancelárie. Na tejto stránke je možné nájsť i odpovede odborných pracovníkov právnych odborov kancelárie na otázky z rôznych oblastí života. V plnom znení uverejňujeme i obsah príspevkov, vystúpení z konferencií a seminárov organizovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv.

Neopomenuteľnou súčasťou zabezpečovania informovanosti širokej verejnosti je uplatňovanie **zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov**. Za uplynulé funkčné obdobie verejného ochrancu práv bolo Kancelárii verejného ochrancu práv doručených celkom 276 žiadostí o poskytnutie informácie, z toho 68 za uplynulý rok. Napriek tomu, že žiadatelia v žiadostiach často uvádzajú, že požadované

informácie majú pre nich životne dôležitý význam alebo ich potrebujú pre uplatnenie svojich práv, vo viacerých prípadoch musíme skonštatovať, že tieto žiadosti **často nespĺňajú náležitosti a charakter žiadosti podľa zákona o slobode informácií**. Ani táto skutočnosť však nie je dôvodom na iný postup pri vybavovaní žiadostí a Kancelária verejného ochrancu práv v prípade, že to predmet takejto žiadosti umožňuje, vybaví ju aj ako podnet podľa zákona o verejnom ochrancovi práv alebo v rámci právneho usmernenia poskytovaného z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv v Slovenskej republike.

3.4 Návrhy opatrení

Kancelária verejného ochrancu práv si naďalej stanovuje ciele pokračovať v **bezplatnom právnom usmerňovaní, v právnom usmerňovaní v médiách, v osobných stretnutiach verejného ochrancu práv s občanmi**, najmä so staršími občanmi, žiakmi, študentmi a pedagógmi, deťmi z detských domovov i pokračovať v zabezpečovaní odborných špecializovaných podujatí pre marginalizované skupiny obyvateľstva aj v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami (napr. Parlament rómskych osád, Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, občianske združenia na pomoc deťom v detských domovoch), ďalej rozšíriť ponuku **tematicky zameraných informačných materiálov** s dôrazom na uplatnenie pôsobnosti verejného ochrancu práv so zameraním na aktuálne problémy v spoločnosti a štáte, vrátane informačných materiálov v jazykoch národnostných menšín a vybraných jazykov únie.

Verejný ochranca práv bude naďalej pokračovať v **signalizácii nedostatkov v právnom poriadku Slovenskej republiky a upozorňovať na aktuálne problémy pri jeho uplatňovaní v praxi** príslušné Výbory Národnej rady Slovenskej republiky a tiež rezortných ministrov.

V súvislosti s návrhmi k legislatíve treba povedať, že k niektorým zmenám právnych úprav došlo aj na základe našich návrhov, ktoré upozorňovali i na zabezpečenie uplatňovania a ochrany práv a slobôd občanov v súlade s medzinárodnými dohodami.

Uvedenými návrhmi opatrení sa **zaväzuje verejný ochranca práv a jeho kancelária**.

Osvojiť si návrhy verejného ochrancu práv k legislatívnemu procesu je na tých predstaviteľoch, ktorí disponujú **právom zákonodarnej iniciatívy**. Veríme, že nezostanú bez potrebného zamyslenia sa nad problémami, ktoré verejnosti spôsobujú v každodennom živote nemalé ťažkosti, **vyvolávajú nedôveru k štátu a jeho orgánom, vyvolávajú pocit nespravodlivosti** a v konkrétnych prípadoch tiež rozpor s ústavným princípom rovnosti v právach.

Naďalej problémom v Slovenskej republike zostáva **nedostatočné právne vedomie**, ktoré je jedným z tých dôvodov, ktoré spôsobujú konflikty medzi občanom a orgánmi verejnej správy.

4. Medzinárodná spolupráca

4.1 Významné podujatia verejného ochrancu práv

K prioritným zámerom verejného ochrancu práv patrí naďalej rozvíjanie spolupráce s partnerskými inštitútmi najmä z krajín Európskej únie i dôstojná reprezentácia Slovenskej republiky v zahraničí.

Verejný ochranca práv a zástupcovia jeho kancelárie sa v uplynulom roku podieľali na viacerých významných podujatiach v oblasti medzinárodnej spolupráce **vyplývajúcich najmä z členstva v Medzinárodnej ombudsmanskej inštitúcii („IOI“)**, z tradície pravidelných **stretnutí ombudsmanov krajín V4**, z aktívnej spolupráce s **Európskym ombudsmanom, spolupráce s Európskym Parlamentom a dvojstrannej spolupráce s partnerskými ombudsmanskými inštitúciami**. Tiež z aktívnej účasti verejného ochrancu práv a zástupcov Kancelárie verejného ochrancu práv na konferenciách a seminároch v zahraničí, i z účasti na pracovných rokovaníach a prípravách materiálov do správ za Slovenskú republiku v oblasti dodržiavania ľudských práv a základných slobôd podľa medzinárodných dohovorov.

Z členstva v Medzinárodnej ombudsmanskej inštitúcii („IOI“) vyplynula najmä účasť verejného ochrancu práv na **regionálnom stretnutí európskych ombudsmanov a hlavnom zasadnutí predstaviteľov Medzinárodného inštitútu ombudsmanov (I.O.I.)** v júni 2006 vo Viedni pod názvom **„Kompetencie európskych ombudsmanov – charakteristika a analýza stavu status quo“**. Toto stretnutie sa konalo za účelom vypracovania analýzy fungovania jednotlivých ombudsmanských inštitúcií. Hlavná časť rokovaní bola zameraná na otázky súčasných kompetencií európskych ombudsmanov v súvislosti s implementáciou Charty ľudských práv do právnych poriadkov európskych krajín. **Medzinárodný seminár REAL 2006** na tému **„Vzťahy medzi Európou a Latinskou Amerikou k témam chudoba, rozvoj a demokracia“** v apríli 2006, taktiež vo Viedni, nadväzoval na riešenie medzinárodného projektu prezentovaného na troch predchádzajúcich seminároch, ktoré sa uskutočnili v Buenos Aires, v Bratislave a Granade/Nikarague. Prítomní účastníci diskutovali o spolupráci medzi kontinentmi. Osobitná pozornosť bola venovaná okrúhlemu stolu k problematike ľudských práv.

Pravidelné stretávanie **ombudsmanov krajín V4** sa uskutočnilo v máji 2006 v **Českej republike** v sídle verejného ochrancu práv v Brne. Išlo už v poradí o tretie stretnutie ombudsmanov, ktoré nadväzuje na predchádzajúce stretnutia v Maďarsku v roku 2005, ako aj **prvé stretnutie ombudsmanov v roku 2004, ktoré zorganizoval verejný ochranca práv v Slovenskej republike**. Hlavnou témou diskusií bolo právne postavenie cudzincov a aplikácia práva iných štátov v činnosti ombudsmana.

Stretnutie pomocníkov ombudsmanov (Liaison officers) pôsobiacich pri úrade Európskeho ombudsmana, ktoré sa realizuje v pravidelných dvojročných intervaloch sa uskutočnilo v júni 2006 v Štrasburgu. Obsahom stretnutia bola výmena skúseností z oblasti práce s podnetmi, vývoj základných práv v Európe, sloboda informácií, sloboda prejavu a boj proti diskriminácii. Zástupca Kancelárie verejného ochrancu práv v Slovenskej republike v rámci rokovania viedol odbornú sekciu zameranú na propagáciu dobrej správy.

V rámci dvojstrannej spolupráce s partnerskými ombudsmanskými inštitúciami medzi významné patrí aj prijatie **švédskeho ombudsmana pre rovnosť príležitostí** za účasti veľvyslanca Švédska v Slovenskej republike a členky predsedníctva Štokholmskej krajskej rady so zodpovednosťou za rovnoprávnosť pohlaví na pôde Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave. Hlavnou témou stretnutia bola výmena poznatkov a skúseností pri ochrane ľudských práv a základných slobôd so zameraním na zabezpečenie rovnosti príležitostí, s cieľom dohody ďalšej spolupráce v oblasti boja proti diskriminácii.

Spomenúť je potrebné výmenné **stážové pobyty zástupcov partnerských ombudsmanských inštitúcií** v Kancelárii verejného ochrancu práv v Bratislave. Vo februári až v marci 2006 **pracovníci z Rakúska za účelom** získania podrobných informácií o postupoch pri preskúvaní podnetov fyzických osôb a právnických osôb vo veci porušenia základných práv a slobôd. V rámci návštevy sa hostia stretli i s niektorými predstaviteľmi orgánov a inštitúcií spolupracujúcich s verejným ochrancom práv. Hostia ocenili získané poznatky od slovenských partnerov ako prínos i v ich ďalšej praxi. Partnerské inštitúcie sa dohodli i na ďalšej spolupráci vo forme výmenných programov. Obdobne sa v apríli 2006 uskutočnila pracovná návšteva zástupcov partnerskej ombudsmanskej inštitúcie **z Českej republiky** v Kancelárii verejného ochrancu práv v Bratislave. Hlavnou témou diskusií bola výmena poznatkov a skúseností so systémom osobného prijímania podávateľov podnetov, podrobnosti personálneho, organizačného a technického charakteru pri vybavovaní podnetov verejným ochrancom práv, ale aj otázky súvisiace so vzťahmi s verejnosťou.

Mimoriadne pozitívnu odozvu aj v rámci OSN, ktorá organizovala študijnú cestu **delegácie zástupcov ombudsmanských inštitúcií z Uzbeckej republiky**, zaznamenal pracovný pobyt delegácie v decembri 2006 v Slovenskej republike. Hlavným cieľom návštevy bolo oboznámenie sa s úrovňou ochrany práv a slobôd na Slovensku so zameraním na postavenie verejného ochrancu práv a jeho súčinnosť s orgánmi verejnej správy. Počas návštevy sa delegácia stretla so zástupcami Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, Zboru väzenskej a justičnej stráže, vrátane návštevy Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Leopoldov, ako aj so zástupcami samosprávy na národnostne zmiešanom území. Osobne poďakovať za zabezpečenie pracovnej návštevy a jej prínos pre Uzbekistan prišiel veľvyslanec OBSE v Uzbekistane. Okrem toho sa uskutočnili rokovania o ďalšej spolupráci OBSE a verejného ochrancu práv v oblasti ochrany ľudských práv a základných slobôd.

Kancelária verejného ochrancu práv v spolupráci so Zborom väzenskej a justičnej stráže zorganizovala medzinárodnú **konferenciu „Ochrana práv osôb, ktorých osobná sloboda je obmedzená“** v Omšeni v júni 2006 za účasti verejného ochrancu práv Českej republiky, zástupcov justície, prokuratúry, akademickej obce a ďalších odborníkov. Účastníci konferencie venovali pozornosť ochrane základných práv a slobôd so zameraním na zaobchádzanie s osobami, ktorých osobná sloboda je obmedzená.

Medzi významné podujatia organizované za účasti Kancelárie verejného ochrancu práv patrili v oblasti medzinárodnej spolupráce aj pracovná **konferencia venovaná problematike dobrej správy, ktorú organizoval verejný ochranca práv v Českej republike** v marci 2006, ďalej konferencia **„Práca ombudsmana pre deti“**, ktorá sa uskutočnila v **Aténach** v septembri 2006. Podujatie bolo organizované ruským ombudsmanom pre ľudské práva, gréckym ombudsmanom - zástupcom pre práva detí a splnomocnencom Rady Európy pre ľudské práva. Hlavným cieľom stretnutia ombudsmanov so všeobecnými kompetenciami ako aj špecializovaných ombudsmanov, ktorých kompetencie sa týkajú ochrany práv detí bola diskusia o možnostiach ako aj povinnostiach chrániť a presadzovať práva detí, ale aj o tom ako ich zapojiť do tohto procesu. Ďalej to bola **medzinárodná konferencia k problematike ekonomickej migrácie a porušovania práv zamestnancov pracujúcich za hranicami vlasti organizovanej poľským ombudsmanom v Radziejowiciach** v októbri 2006. Už tradične sa zástupca Kancelárie verejného ochrancu práv zúčastnil **Implementačnej schôdzky OBSE k ľudskej dimenzii**, ktorá sa konala v októbri 2006 vo Varšave.

Z ďalších významných stretnutí týkajúcich sa medzinárodnej spolupráce verejného ochrancu práv patrí prijatie **zástupcov mimovládneho sektora Iraku** (v júni 2006). Stretnutie sa uskutočnilo v rámci projektu **„Budovanie kapacít pre občiansku spoločnosť a mimovládny sektor v Iraku“**, zástupcovia sa osobitne zaujímali o podnety doručené verejnému ochrancom práv od cudzincov,

o vymedzenie pôsobnosti verejného ochrancu práv vo vzťahu k ústavnému súdu i politickej nezávislosti tohto inštitútu, tiež prijatie štipendistky programu **Marshall Memorial Fellowship** - americkej sudkyne súdu pre mladistvých, **zástupcov veľvyslanectiev v Slovenskej republike** – Švajčiarsko, Holandského kráľovstva i Spojených štátov amerických k obsahu správy o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike.

4.2 Návrhy opatrení

Významným cieľom verejného ochrancu práv naďalej ostáva **prehlbovanie už existujúcej dobrej medzinárodnej spolupráce**, osobitne v rámci činnosti Medzinárodnej ombudsmanskej inštitúcie, **spolupráce s Európskym ombudsmanom** i nadviazanie ďalších kontaktov a výmena skúseností s ombudsmanskými inštitúciami v rámci Európskej únie a v spolupráci s OBSE, s ombudsmanmi krajín bývalého Sovietskeho zväzu, ďalej novovzniknutými ombudsmanskými inštitúciami napr. Bulharsko, tiež zabezpečenie odborných podujatí súvisiacich s **predsedníctvom Slovenskej republiky vo Výbore Ministrov Rady Európy**.

Zámerom je zabezpečenie účinnejšej a efektívnejšej ochrany ľudských práv a základných slobôd občanov Európskej únie a prezentácia Slovenskej republiky na medzinárodnej úrovni.

5. Kancelária verejného ochrancu práv

5.1. Personálne obsadenie kancelárie

Na zabezpečení činnosti Kancelárie verejného ochrancu práv sa aktuálne podieľa **24 zamestnancov zaradených do štátnej služby a 11 zamestnancov vo výkone prác vo verejnom záujme**. Pre obe služby v Kancelárii verejného ochrancu práv je charakteristické, že sú sprevádzané vysokou kumuláciou funkcií, a to z dôvodu personálneho deficitu. Najmä je tomu tak u administratívneho aparátu Kancelárie verejného ochrancu práv (len štyri administratívne pracovníčky).

Za uplynulý rok na jedného právneho experta odboru prvotných právnych analýz a odborov právnych analýz a expertíz pripadlo **viac ako 120 vybavených podnetov a viac ako 310 poskytnutých písomných a osobných právnych usmernení**. Mnohé prípady sú sprevádzané mimoriadnymi emóciami a inými prejavmi vážnej životnej situácie, v ktorej sa najmä podávateľia, ktorí osobne hľadajú pomoc v Kancelárii verejného ochrancu práv nachádzajú. Toto vyžaduje náročnú nielen odbornú prípravu, no i zvládanie nadmernej psychickej záťaže. Všetko je ovplyvnené aj právnou zložitou riešených problémov, viacerými právnymi, sociálnymi, ekonomickými i osobnými problémami žiadateľov o pomoc obsiahnutými v jednom podnete. Nevyhnutnosť osobného preskúmania vecí na mieste samom či na viacerých orgánoch verejnej správy po celej Slovenskej republike si vyžaduje vynaloženie vysokého pracovného nasadenia.

Kancelária verejného ochrancu práv registruje aj **veľký záujem poslucháčov právnických fakúlt o možnosť absolvovania odbornej praxe**. Organizovaním a absolvovaním mesačnej odbornej stáže vychádzame v ústrety nielen poslucháčom Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, s ktorou uzatvoril verejný ochranca práv dohodu o spolupráci, ale na základe individuálnych žiadostí aj poslucháčom iných právnických fakúlt, a to podľa kapacitných možností kancelárie.

5.2. Rozpočet a sídlo kancelárie

Kancelária verejného ochrancu práv **v roku 2006 hospodárila s rozpočtovými prostriedkami v celkovej výške 35 129 tis. Sk**. Výška rozpočtových prostriedkov pridelených Kancelárii verejného ochrancu práv na rok 2006 v plnom rozsahu **nezohľadňovala Uznesenie č. 309 z 3. mája 2005 Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien**, ktorý súhlasil s návrhom systemizácie služobného úradu Kancelárie verejného ochrancu práv. Systemizácia bola podľa § 12 ods. 5 zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou do 31. mája 2006, schvaľovaná Národnou radou Slovenskej republiky ako súčasť zákona o štátnom rozpočte. Po odpočítaní výdavkov na mzdy a ostatné osobné vyrovnania, poistného a príspevku do poisťovní, Kancelárii verejného ochrancu práv v roku 2006 zostalo podľa schváleného rozpočtu na kategóriu „630 - Tovary a služby“ **o približne 700 tis. Sk menej** ako v pôvodne schválenom rozpočte na rok 2005. Obdobne aj na rok 2007, je to na „Tovary a služby“ **o takmer 1 300 tis. Sk menej** než v roku 2006. Nakoľko neustále rastú náklady súvisiace s bežnou prevádzkou Kancelárie verejného ochrancu práv (náklady na úhradu za poštovné, telekomunikačné služby, cestovné náhrady, dopravné náklady, kancelárske potreby atď.), **uvedené prostriedky sú nedostačujúce a taktiež všetky pripravované rozvojové programy pre ďalšie skvalitňovanie poskytovaných služieb v prospech zefektívnenia ochrany práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb sú mimoriadne obtiažne a od niektorých musela Kancelária verejného ochrancu práv upustiť**.

Kancelária verejného ochrancu práv naďalej vyvíjala a vyvíja maximálne úsilie **v snahe o získanie administratívnej budovy alebo jej časti vo vlastníctve štátu**, nakoľko **nájomné**

za prenájom administratívnych priestorov tvorí stále viac ako 55 % všetkých prevádzkových výdavkov na tovary a služby, čo má negatívny dopad na hospodárenie kancelárie a uvedené prostriedky by bolo možné v štátnom rozpočte použiť efektívnejšie. V roku 2007 bude pravdepodobne toto percento ešte vyššie, nakoľko pri prerokovaní návrhu o štátnom rozpočte na rok 2007 došlo k zníženiu rozpočtových prostriedkov pre Kanceláriu verejného ochrancu práv o 1 500 tis. Sk oproti pôvodnému vládnemu návrhu a uvedené prostriedky boli bez konzultácie s Kanceláriou verejného ochrancu práv viazané i v bežných výdavkoch na tovary a služby.

Opakovane sa verejný ochranca práv obrátil aj Dislokačnú komisiu pre umiestňovanie štátnych úradov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Doteraz sa Kancelária verejného ochrancu práv na dislokačnú komisiu ministerstva od svojho vzniku obrátila s desiatimi návrhmi na umiestnenie jej sídla. Aj posledná desiata žiadosť o umiestnenie Kancelária verejného ochrancu práv v priestoroch vo vlastníctve štátu zostáva bez akejkoľvek odpovede.

Opakovane je potrebné upozorniť na nedostatky, ktoré sa opakujú po zaradení Kancelárie verejného ochrancu práv do kapitoly Všeobecná pokladničná správa, ktoré sťažujú a spomaľujú činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv tým, že Kancelária verejného ochrancu práv si oproti stavu, keď bola rozpočtovaná prostredníctvom samostatnej rozpočtovej kapitoly, nemôže v priebehu roka samostatne upravovať svoj rozpočet aj napriek tej skutočnosti, že nejde o záväzné ukazovatele štátneho rozpočtu. Všetky takéto operácie je povinná postupovať na schválenie Ministerstvu financií Slovenskej republiky a vyčkat', či takúto operáciu, ktorá nezasahuje do štruktúry schváleného štátneho rozpočtu Národnou radou Slovenskej republiky pre Kanceláriu verejného ochrancu práv, ministerstvo schváli. Najväčšie problémy sa vyskytli opakovane pri skončení rozpočtového roka, nakoľko uvedený postup neumožňuje využiť rozpočtové prostriedky schválené Národnou radou Slovenskej republiky v plnej miere.

5.3 Návrhy opatrení

Opakovane je potrebné zdôrazniť nevyhnutnú potrebu pridelenia vhodného umiestnenia sídla Kancelárie verejného ochrancu práv v priestoroch vo vlastníctve štátu. Kancelária verejného ochrancu práv, tiež z dôvodu zákonnej povinnosti verejného ochrancu práv prijímať podnety fyzických a právnických osôb aj ústne do zápisnice, musí zabezpečiť túto možnosť každému, preto opakovane zdôrazňujeme, že dobrý prístup pre verejnosť vrátane nevyhnutného bezbariérového prístupu, by mal byť samozrejmosťou.

Slovenská republika ako plnoprávny člen Európskej únie by mala zabezpečiť, aby rovnako ako je to samozrejmosťou v štátoch Európskej únie i u Európskeho ombudsmana, mohla Kancelária verejného ochrancu práv samostatne hospodáriť s rozpočtovými prostriedkami prostredníctvom samostatnej rozpočtovej kapitoly.

Princíp dobrej správy

Princíp dobrej správy a konflikty medzi občanmi a orgánmi verejnej správy

I.

Problematika týkajúca sa občanov a verejnej správy je vždy aktuálna a zaujímavá. Nielen pre teóriu verejnej moci, jej aplikačnú prax, ale pre celý spoločenský a politický život.

Už v minulosti sa u väčšiny autorov venujúcich sa otázkam štátoprávnym vyskytuje tvrdenie o troch základných úlohách štátu:

- 1) ochraňovať krajinu pred vonkajším nepriateľom,
- 2) udržiavať poriadok a spravodlivosť vo vnútri krajiny,
- 3) budovať a udržiavať verejné zariadenia, o ktoré nemá jednotlivec záujem, pretože sa nevyplácajú.

A práve i týmto tvrdením vlastne prvýkrát formulujú požiadavku, aby štát vytváral verejné služby.

Aj v súčasnom období je **problematika verejných služieb aktuálna**. Upozorňuje na ňu aj „Oznámenie Európskej komisie – Výkony vo verejnom záujme (1966)“. Podľa tohto dokumentu výkonmi vo verejnom záujme sú činnosti, ktoré vykonávajú **v záujme verejnosti prostredníctvom orgánov so špecifickými záväzkami voči verejnosti**. Tieto záväzky môžu byť realizované tak na národnej, ako aj na regionálnej úrovni.

Je potrebné si uvedomiť, že **verejné služby naplňajú základné potreby občanov, štátu spoločnosti** tým, že slúžia celej spoločnosti a všetkým občanom. Bez nich nie je možné zabezpečiť pokojný život občanov.

V európskom význame sú významným činiteľom súdržnosti európskej komunity a patria k európskemu modelu občianskej spoločnosti. Možno sa s nimi stretnúť prakticky vo všetkých oblastiach každodenného života. Nepochybne, že význam verejných služieb bude narastať a v krajinách Európskej únie sa stále viac presadzuje názor, že **verejné služby sú základným právom občana**.

II.

Dôležitou súčasťou verejných služieb **je verejná správa, v prípade ktorej ide o služby orientované na plnenie funkcií štátu**, pričom mnohé z nich sa týkajú občana, a to nielen ako subjektu výkonu štátnej moci, ale aj ako subjektu práv, ktorých sa môže dovoliť práve prostredníctvom orgánov verejnej moci. Táto vo svojej podstate predstavuje správu verejných záležitostí, ktorá sa realizuje ako prejav výkonnej moci v štáte. Je to teda správa vo verejnom záujme a subjekty, ktoré ju vykonávajú, realizujú ju ako právom uloženú povinnosť, a to zo svojho právneho postavenia ako verejno-právnych subjektov. **Čiže z pohľadu funkčného poňatia v prípade verejnej správy ide o výkonnú činnosť štátu ako základného verejnoprávneho subjektu, zabezpečovanú prostredníctvom jeho orgánov, ako aj výkonnú činnosť ďalších verejnoprávnych subjektov pri spravovaní verejných záležitostí a realizovanú ako prejav výkonnej moci v štáte.**

Je potrebné neopomenúť i ten fakt, že sme dodnes plne nedokázali pochopiť a uplatniť princípy činnosti samosprávnej demokracie. V radoch úradníctva ešte prevláda realita, že sa s poňatím verejnej správy ako služby občanovi ešte celkom nestotožnili. Z ich strany sú občania vnímaní skôr ako prosebníci a nie ako suverénni klienti.

Dôležitou súčasťou verejnej správy je aj to, aby jej orgány pravidelne vyhodnocovali spôsoby svojho fungovania a prijímali opatrenia na skvalitňovanie. Obsahom hodnotenia by malo byť to, ako správny orgán pracoval, čo riešil, ako postupoval a aké výsledky dosiahol.

Takáto pravidelná a profesionálna kontrola prispieva k postupnému zlepšovaniu a efektívnejšiemu fungovaniu v budúcnosti. Kontrola by mala byť posilňovaná nezávislými odborníkmi, neprepojenými na vedúce štruktúry orgánov a inštitúcií verejnej správy. Mali by sledovať záujmy verejnosti, mali by byť nezávislí, nestranní.

Iste, že verejnú správu je potrebné **modernizovať** tak, aby sa stala efektívnejšou a mohla plniť svoj účel. Aj Európska komisia považuje za nevyhnutné za účelom zlepšenia kvality života obyvateľstva rozvíjať a modernizovať verejnú správu.

Pritom však **verejná správa by mala rešpektovať určité pravidlá**. Predovšetkým musí byť flexibilná, musí sa prispôbovať meniacim sa potrebám hospodárskeho rozvoja a hlavne občanom. Musí sa rozvíjať, pričom by malo platiť, že je konštituovaná **na princípe občianstva**. To znamená, že v občianskej spoločnosti, patrí k najzákladnejším princípom verejnej správy **princíp subsidiarity**, podľa ktorého sa verejné záležitosti riešia v základnej občianskej komunite a až v tých prípadoch, v ktorých miestne sily nestačia, zasahujú vyššie samosprávne orgány alebo orgány štátnej správy v otázkach, ktoré sú im zákonnou úpravou zverené do ich právomoci a pôsobnosti. Ďalej musí verejná moc podporovať humánnu a spravodlivú spoločnosť, ktorá zabezpečuje ochranu základných práv a slobôd bez akejkoľvek diskriminácie. Musí byť efektívna, výkonná a dobre fungujúca. Jednoducho musí byť dobrá.

Vzťah verejná moc – občan sa formuje dlhodobo pod vplyvom určitých pravidiel.

Z hľadiska pravidiel možno okrem iného konštatovať, že nie v každom prípade existujú základné etické normy (etické kódexy) pracovníka verejnej správy. Nie vždy sú pokryté zákonom. Čiastočne sú obsiahnuté vo viacerých normách (napr. v Zákonníku práce), alebo sú obsahom interných predpisov na jednotlivých inštitúciách (pracovné poriadky).

Absencia základných etických morálnych pravidiel, ktoré by definovali štandardné a žiaduce správanie pracovníkov verejnej správy neumožňuje ich vynucovanie a následne kultivovanie prostredia. Sankčné mechanizmy nie sú dostatočne účinné.

III.

Otázka dobrej správy, či jej princípov je významnou témou na národnej a európskej úrovni a stáva sa predmetom mnohých diskusií.

Podľa Charty základných práv Európskej únie, jej článku 41 je **právo na dobrú správu základným právom**. Už to nasvedčuje na jeho významnosť, ktorá v budúcich rokoch ešte porastie.

Na uplatňovanie princípu dobrej správy, na jeho opodstatnenosť ukazuje sám život.

Je to princíp dlhotrvajúci, historicky daný, pretože jeho „predobraz“ vznikol a bol uplatňovaný dávno v minulosti.

Dobre spravovať je činnosť, ktorá je žiadaná pre každú oblasť spoločenského života. Je to prioritný princíp verejnej správy, od ktorého sa odvíjajú viaceré zásady napomáhajúce jeho uplatňovaniu, či uskutočňovaniu. Napr. nestrannosť, včasnosť, predvídavosť, presvedčivosť, primeranosť, súčinnosť, ústretovosť, zodpovednosť a pod.

Ďalej princíp dobrej správy je nevyhnutnosť pre dobré fungovanie spoločnosti, pre jej prospešnosť, preto, aby sa občan v nej dobre cítil. Aby sa toto dosiahlo, nutne sa musia uplatňovať také prostriedky, ktorými to orgány verejnej moci zabezpečia.

Ukazuje sa, a to aj v najvyspelejších krajinách, že dobré spravovanie predchádza mnohým problémom, škandálom, sporom i tzv. „zákopovým vojnám“ medzi občanmi a orgánmi verejnej moci.

Vlády jednotlivých krajín Európskej únie premýšľajú o tom, ako zabezpečiť dobré spravovanie krajiny a ako sa vyhnúť určitým problémom.

Vo väčšine prípadov volili formu určovania pravidiel prostredníctvom Kódexov dobrej správy. Treba pripomenúť, že ide o menej záväzné normy, ktoré určujú jednotlivé organizačné zložky spoločnosti, alebo spoločnosť ako taká. Kódexy dobrej správy, ich ustanovenia by mali byť meradlom správneho, či nesprávneho úradného postupu (ako meradlo pre uplatňovanie princípu dobrej správy). Kódexy dobrej správy podporujú najvyššie štandardy správnej praxe. Zohľadňujú zásady vnútroštátneho práva i práva európskeho. Ich obsah má aj úlohu minimalizovať riziko konfliktu záujmov. Etické kódexy majú rôzne podoby – niektoré detailne vymedzujú pravidlá správania, iné sú deklaráciou základných morálnych hodnôt. Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že v podmienkach Slovenskej republiky sa doposiaľ nepodarilo vytvoriť základné predpoklady pre úspešnú etickú reformu.

Dodržiavanie princípu dobrej správy a z neho vychádzajúcich zásad prispieva ku kvalitnejšiemu spravovaniu spoločnosti i k zvýšenej transparentnosti konaní orgánov verejnej moci. Sú to vlastne mechanizmy, brzdy a protiváhy, stanovené pravidlá fungovania orgánov a inštitúcií verejnej správy, či definovanie ich úloh i zodpovednosti.

V celej spoločnosti by mala byť kvalita dobrej správy prioritná. Štát musí mať záujem, aby sa stanovené princípy a zásady dobrej správy uplatňovali v orgánoch verejnej správy a tak posilovali kvalitu verejných služieb, služieb občanovi. Dobrú správu potrebujeme tak v súkromnom ako aj verejnom sektore.

Nepochybné správne je tvrdenie, že orgány verejnej moci by mali pri všetkých činnostiach rešpektovať všeobecne uznané princípy a zásady administratívy. V tejto súvislosti si dovoľm pripomenúť slová Senecu – citujem: „Dobré zásady, ktoré vychádzajú z ľudského srdca sú rovnako užitočné ako dobré príklady“.

Z poznania, ktoré som nadobudol pri svojej činnosti jednoznačne vyplýva, že verejní zamestnanci vo svojej každodennej práci potrebujú podrobnejšie pravidlá, ktoré jasne definujú hranice akceptovateľného správania.

IV.

V súvislosti s problematikou verejnej správy, najmä so vzťahom občan – verejná správa je potrebné neopomínať aj skutočnosť, že **orgány verejnej správy neraz nefungujú tak ako si občania predstavujú.**

Podľa skúseností konflikt medzi občanom a orgánom verejnej správy spôsobujú hlavne pomalosť, nedostatočná ústretovosť pri vybavovaní vecí, arogancia, ignorancia občana v prípade, keď sa úradník „rozhodol“ že občan je „notorický sťažovateľ“. Vážnym problémom na strane orgánov verejnej správy je neznalosť právneho poriadku, resp. nepochopenie obsahu právnych predpisov.

Máme za preukázané, že v dôsledku neznalosti zákonov, resp. ich nesprávnej interpretácie v mnohých prípadoch v rámci rozhodovacieho procesu dochádza najmä k procesným chybám, nerešpektovaniu zákonných postupov i správneho posúdenia merita vecí. Podľa nášho názoru je neprípustné, aby pracovník orgánu verejnej správy neovládal základné princípy ústavy, ako i ďalších právnych predpisov, s ktorými najčastejšie prichádza do styku.

Na základe preskúmania viac ako 11 tisíc podnetov občanov sa dá konštatovať, že orgány verejnej správy **častokrát nehľadajú možnosti ako pomôcť občanom, ale skôr hľadajú možnosť príliš sa nezaťažovať.** V mnohých prípadoch pracovníci orgánov verejnej správy si neuvedomujú rozhodujúcu skutočnosť, že oni sú tu pre občana.

Viacere porušenia vzťahu občan – orgán verejnej správy sú zapríčinené nie dostatočnou **odbornou spôsobilosťou** príslušných pracovníkov na úradoch verejnej správy. Namietaná je aj nepresvedčivá, nedostatočná, ale i **nie najlepšia legislatíva**, najmä tvrdosť zákonov, nezrozumiteľnosť, nerešpektovanie legislatívnych pravidiel zákonodarného zboru i vlády.

Ďalšia skutočnosť, ktorá je častou príčinou konfliktov medzi verejnosťou a orgánmi verejnej moci, ale aj medzi orgánmi verejnej moci navzájom, resp. ich predstaviteľmi je, že **nevieme diskutovať**, nie sme vecní, sme príliš citliví na kritiku, ľahko sa urážame, vo všetkom hľadáme útok na vlastnú osobu, nevieme polemizovať, vyvodzovať konštruktívne závery a pod. Takto pri vzájomnom nepochopení zbytočne vzniká konflikt, ktorý sa v mnohých prípadoch posudzuje účelovo, tvrdohlavo a často politicky. Smutné je konštatovanie, že **vo vzájomných spoločenských vzťahoch nerešpektujeme etiku a jej pravidlá**.

Nepovieme nič nové, ak tvrdíme, že **etika to je vlastne pravda o spoločenskej realite a praxi, umenie odhaliť ju a odvaha neskrývať**.

Avšak etika to nie je len obsah. Práve nie dobrý obsah, nie dobrá myšlienka sa zakrýva prehnanou formou, nezrozumiteľným jazykom, množstvom nič nehovoriacich cudzích slov.

Je potrebné si uvedomiť, že sa tak **neplní jedna z dôležitých funkcií verejnej správy, aby sa prístupnou formou a zaujímavým spôsobom sprístupňovali poznatky pre verejnosť**.

Sme zástancami toho, že **nielen pracovníci verejnej správy si majú zvyšovať svoje právne vedomie, ale aj ostatná verejnosť**. Tým, že sa dosiahne náležitá úroveň právneho vedomia, predídeme aj určitým konfliktom, ktoré pramenia aj z týchto základných neznalostí právneho charakteru. Už i základná znalosť práva má význam pre pochopenie jeho:

- a) informatívnej
- b) rozhodovacej a
- c) preventívnej funkcie.

Dovolíme si zdôrazniť, že:

- 1) znalosť základných právnych predpisov je prvým predpokladom toho, aby právo mohlo byť náležitým spôsobom aj uplatnené,
- 2) znalosť práva je aj nevyhnutnou podmienkou pre správne pochopenie obsahu rozhodnutí, stanovísk a záverov príslušných orgánov verejnej správy,
- 3) znalosťou práva vlastne smerujeme i k tomu, že sa predchádza aj nedorozumeniam, ktoré vznikajú medzi občanmi a orgánmi verejnej správy pri riešení konkrétnych prípadov.

Ako teda predchádzať nedostatkom vo vzťahu občan – verejná správa?

Neustálym vzdelávaním a zdokonaľovaním činnosti pracovníkov verejnej správy ale i občanov. Vzdelanosť patrí k základným cieľom, ale zároveň aj k dôsledkom modernej spoločnosti. Je to podmienené súčasným náročným prostredím, ktoré vyžaduje sústavné zdokonaľovanie, prehlbovanie, prispôbovanie a rozvíjanie vzdelanostnej úrovne ľudí. Má byť permanentná a má „sledovať“ aktuálne problémy. S tým úzko súvisí i pravidelné **hodnotenie pracovníkov verejnej správy**. Je to významný proces, ktorý ovplyvňuje chod inštitúcií, ale aj motiváciu a samotný výkon pracovníka. Hlavným cieľom hodnotenia je dosahovanie trvalého zlepšenia pracovného výkonu, kompetencie ako aj vhodného správania sa, čo je jednou zo samozrejmych požiadaviek správania sa pracovníkov orgánov verejnej správy. Má ísť o také správanie sa, ktoré vedie k efektívnemu plneniu jej cieľov.

Náležitú pozornosť si vyžaduje i **komunikácia občanov s pracovníkmi verejnej správy**. Pre komunikáciu zamestnancov verejnej správy s občanmi musia platiť určité pravidlá. Komunikácia pracovníkov má byť primeraná, má zodpovedať úrovni občana, ale aj pravidlám, zásadám, princípom etiky a morálky. Pre dosiahnutie dobrej a efektívnej komunikácie by sa nemalo zabúdať, že pri rokovaní s občanmi majú diskutovať ako so sebe rovnými, majú sa snažiť o znižovanie odstupu medzi nimi a občanmi, majú prejavovať záujem o problémy občanov, chovať sa priateľsky, nepovýšenecky. Presvedčovaním a argumentáciou majú dosiahnuť to, že ich konanie je považované zo strany občanov za také, ktoré je v ich prospech, v prospech ich cieľa. Naučiť sa pozorne počúvať občanov je pre pracovníkov verejnej správy ďalší významný a nevyhnutný fakt.

Pracovníci verejnej správy by nemali opomínať skutočnosť, že občania sa im zverujú. Preto je potrebné, aby mali na pamäti, že keď sa im niekto s niečím zveruje, že súčasne hľadá ich pomoc a vyjadruje im obrovskú dôveru. Namiesto je nielen počúvanie, ale aj vnímanie pocitov, ktoré sa skrývajú za slovami občanov prostredníctvom ktorého si musia uvedomovať mnohé výpovede občanov.

V neposlednom rade nemôžeme nezdôrazniť, že je potrebné **vychádzať z princípu, že verejná správa je pre občanov, pre ich potreby.**

Je potrebné prijať komplexný etický kódex úradníka verejnej správy.

Čoraz viac je nevyhnutné si uvedomovať, že proces zdokonaľovania a dodržiavania právnych predpisov v demokratickej spoločnosti a v právnom štáte sa má uskutočňovať vo vzájomnej jednote s normami morálky. V spoločnosti nám má ísť o to, aby sme neustále podporovali rast úlohy právneho vedomia ako preventívno-výchovného činiteľa proti porušovaniu práva a súčasne aby sme prehlbovali výchovné pôsobenie spoločnosti na tých, ktorí porušujú pravidlá spoluzitia.

Najúčinnjším a najvýznamnejším prostriedkom je výchova a v jej rámci aj výchova k úcte k právu. Otázky zvyšovania právneho vedomia a právnej výchovy, najmä vo vzťahu k zákonnosti a dodržiavania práva v našej spoločnosti by mali byť neustále predmetom pozornosti demokratického právneho štátu.

Je potrebné sústrediť pozornosť v rámci právnej výchovy a propagandy predovšetkým na ochranu základných práv a slobôd, ochranu základných pravidiel občianskeho spoluzitia, stabilitu a úroveň vzťahov medzi ľuďmi, pôsobiť na mladú generáciu v rodine, škole, na pracoviskách, vytvárať u nich návyky a správne postoje k spoluobčanom a ich právam, pôsobiť na vytváranie správneho systému hodnôt, pôsobiť i na tých, ktorí sú požívateľmi alkoholických nápojov a iných návykových látok. Nevyhnutná je prevenčno-výchovná činnosť vo vzťahu k trestnej a inej protispoločenskej činnosti, i pôsobenie na zachovávanie zákonov a iných právnych predpisov. Z činnosti orgánov verejnej správy má byť vidieť, že oni slúžia veci, že slúžia občanovi, že sú tu pre neho.

Niektoré príčiny nedostatkov verejnej správy sú možno subjektívne, niektoré aj objektívne. Sme názoru, že **prostredie verejnej moci je veľmi nestabilné.** Neexistuje to, čo teória verejnej správy definuje ako **stabilizovaný byrokratický aparát.** Teda aparát, ktorý má primeranú skúsenosť, primerané vzdelanie. Aparát, v ktorom je prítomná i primeraná služobná kontinuita, že na úrade sú pracovníci, ktorí majú viacročnú prax, rovnako i pracovníci mladí s možnosťou perspektívneho rastu. Aparát, ktorý občanovi bude ochotný skutočne pomáhať, nebude sa tváriť vrchnostensky. Úradník by nemal využívať svoje postavenie ako prevahu nad občanom, ktorý na úrade hľadá pomoc. Nič viac len pomoc.

Je potrebné **stabilizovať úradníkov verejnej správy.** Ak sú stabilizovaní, potom ich môžeme motivovať, aby mali hlbší záujem o svoju významnú prácu a osobitné poslanie. Je potrebné i **zabezpečenie ich kariérneho postupu.**

V súvislosti s riešením problémov verejnej správy, vrátane jej reformy, sme presvedčení, že tu nemá mať rozhodujúce slovo politika. Aj preto sú ťažkosti, že politika zasahuje už aj do prvého stupňa služby občanovi. Podľa nášho názoru je to nesprávne a nemá to byť prípustné.

Pre náležitý výkon verejnej správy jej pracovníci musia mať aspoň **základnú kvalifikáciu** a musia si osvojiť **kultúru úradného výkonu.** Mali by dodržiavať etický kódex správania sa administratívnych pracovníkov, najmä však jeho zásady ako je napr. slušnosť, trpezlivosť, ochota, ústretovosť. Treba akceptovať, že občan nemá byť „sekírovaný“ a mal by vybaviť väčšinu vecí na jednom mieste, aby nestrácal čas, aby nepotreboval na vybavenie týždeň dovolenky. Verejnú moc naozaj treba priblížiť občanovi.

V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že i zo strany občanov existujú príčiny, ktoré vyvolávajú konflikty medzi nimi a orgánmi verejnej správy. Je to najmä nízke právne vedomie a s tým spojené následky pri uplatňovaní práv, ale i plnení si povinností.

Často sa stáva, že občania si svojsky vykladajú práva, často len vo svoj prospech. Neznalosť práva spôsobuje, že podávatelia podnetov si porovnávajú svoj prípad s prípadmi iných občanov bez overenia si príslušných ďalších skutočností a následné zamietnutie ich podnetu, sťažnosti, vnímajú ako aroganciu či dôsledok korumpovateľnosti úradníkov.

V celej spoločnosti by mala byť kvalita dobrej správy prioritná. Štát musí mať záujem, aby sa stanovené princípy a zásady dobrej správy uplatňovali v orgánoch verejnej správy, vo verejnosti a tak posilňovali kvalitu verejných služieb, služieb občanovi. Dobrú správu potrebujeme tak v súkromnom ako aj vo verejnom živote, sektore.

V.

Je samozrejmou, že pri riešení problémov občanov s orgánmi verejnej správy sa zúčastňuje i verejný ochranca práv, ktorý sa v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní, alebo nečinnosti orgánov verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie, alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom, alebo s princípmi demokratického a právneho štátu.

Okrem podielu verejného ochrancu práv na ochrane základných práv a slobôd pracovníci Kancelárie verejného ochrancu práv kladú dôraz i **na komplexnú službu občanom**. Ide najmä o apelovanie u orgánov verejnej správy, o poskytovanie pomoci a odborné usmerňovanie, kde a ako svoje práva môžu uplatniť, ale aj pripomínanie ich povinností.

Medzi prioritné úlohy patrí aj odstraňovanie právnej nevedomosti formou právnej propagandy a osvetu, ako aj zlepšovanie komunikácie medzi občanmi a verejnou mocou.

Verejný ochranca práv sa neustále snaží o pôsobenie na **rast právneho vedomia širokej verejnosti**. Veď právne vedomie predstavujúce názory na platné právo, stupeň jeho poznania, jeho hodnotenie a postoj k právu vôbec sa prejavuje v konaní človeka, či už v súlade alebo v rozpore s právom. Každá praktická činnosť orgánov verejnej správy, rozhodnutia a iné formy právnej činnosti pracovníkov osobitne funkcionárov týchto orgánov majú veľký význam na utváranie právneho myslenia občanov a na ich predstavy a praktické postoje v oblasti dodržiavania práv, zákonnosti a pravidiel spolužitia.

Zvyšovanie právneho vedomia je predpokladom účinnejšieho uplatňovania práv a slobôd občanov. I preto je potrebné zvyšovať právnu vzdelanosť, a zvyšovať celkovú právnu kultúru s zlepšovať legislatívny proces. V tejto súvislosti pripomínam, že „neznalosť zákona neospravedlňuje!“

V snahe zvýšiť účinnosť a efektívnosť svojho podielu na ochrane práv, slobôd, na základe poznania a skúseností z doterajšej skoro päťročnej existencie inštitúcie verejného ochrancu práv, na základe poznatkov a záverov zo stretnutí ombudsmanov krajín Európskej únie, z Medzinárodnej charty efektívnosti ombudsmanov, na základe medzinárodnej zmluvy o Ústave Európskej únie i ďalších medzinárodných zmlúv a dohovorov upravujúcich ochranu ľudských práv a slobôd, sme dospeli k záveru **potrebnosti novelizovať súčasne platný zákon o verejnom ochrancovi práv**. Potrebnosť novelizácie potvrdzuje i jeho praktická aplikácia, preskúmavanie podnetov fyzických osôb a právnických osôb i konanie z vlastnej iniciatívy. Významnou a opodstatnenou zmenou by bolo **rozšírenie pôsobnosti verejného ochrancu práv na celú „maladministráciu“** (zlú správu) obdobne ako v ostatných krajinách Európskej únie a nielen na základné práva a slobody ako je tomu v súčasnosti.

Je potrebné konštatovať, že činnosť verejného ochrancu práv a jeho kancelárie je na náležitej úrovni a dôsledne realizuje svoj hlavný cieľ – podieľať sa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb. Vlastná náplň činnosti verejného ochrancu práv sa ukázala byť technicky a časovo náročnejšia ako bolo možné predpokladať pri prijímaní súčasne platnej právnej úpravy.

Sme názoru, že novelizáciou súčasného zákona o verejnom ochrancovi práv by činnosť ústavného inštitútu verejného ochrancu práv mohla byť operatívnejšia, rýchlejšia, čím by sa zvýšila i efektívnosť inštitúcie z pohľadu včasnosti zásahu a dĺžky konania a skúmania negatívnych javov v hlbších súvislostiach. Zvýšila by sa efektívnosť kontrolnej činnosti voči orgánom verejnej správy v tom smere či pri svojej činnosti, pri svojom rozhodovaní postupujú v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami a dohovormi, so zákonmi i ďalšími právnymi predpismi i princípmi demokratického a právneho štátu.

Verejný ochranca práv ako kontrolný orgán „sui generis“ koná ako vonkajší mechanizmus kontroly – zisťuje a namieta nesprávny úradný postup – upozorňuje na oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť a samozrejme, že i odporúča kroky na nápravu a tým pomáha zlepšovať činnosť orgánov verejnej správy. **Účelom je zlepšiť služby poskytované občanom.**

Zásady charakterizujúce princíp dobrej správy

Analýza poznatkov získaných počas päťročného obdobia jednoznačne poukázala na potrebu reformovania verejnej správy. V tejto súvislosti chceme zdôrazniť, že tá by sa nemala sústreďovať len na inštitucionálnu a obsahovú rovinu, ale i na rovinu personálnu, čo z pohľadu účelu verejnej správy považujeme za veľmi významnú skutočnosť.

Preto na základe zovšeobecnenia poznatkov získaných z podnetov občanov, vlastnej iniciatívy a poznania verejného ochrancu práv sme sa pokúsili o vytypovanie určitých zásad (desatoro verejnej správy), ktoré by mali orgány verejnej správy, ich pracovníci uplatňovať v každodennej činnosti.

Nimi by mal byť charakterizovaný princíp dobrej správy uplatňovaný aj v každodennom styku s občanom. Tým by sa zabezpečoval **kultúrny úradný výkon.**

Ide o:

1. Prísne dodržiavanie právneho poriadku

Obsahom je, aby orgány verejnej správy i ich pracovníci postupovali v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky ako celkom, aby vykladali a uplatňovali právne predpisy podľa ich zmyslu s rešpektom k stanoviskám nadriadeného orgánu a judikatúry súdov.

Nadriadený orgán má poskytovať jednoznačné a zrozumiteľné stanoviská podriadenému orgánu. Pracovníci orgánov verejnej správy sú oprávnení využívať zverenú právomoc len k účelu, ktorý majú plniť, pričom majú zohľadňovať výhradné objektívne kritéria a relevantné skutočnosti.

2. Nestrannosť v konaní a pri rozhodovaní

Zmyslom zásady je rovnako zaobchádzať so všetkými osobami. Predovšetkým, tiež aby všetci mali možnosť sa vyjadriť. Ak k niektorým vyjadreniam v konaní nebude prihliadať, je jeho povinnosťou, aby takýto postup odôvodnil.

Sťažnosť osoby proti konkrétnemu pracovníkovi verejnej správy by zásadne riešil iný pracovník, než ten proti ktorému sťažnosť smeruje, a to na základe objektívne zistených skutočností.

3. Včasnosť konania a rozhodovania

Obsahom zásady je vybaviť každý prípad v rozumnom a primeranom čase bez zbytočných prieťahov. V prípade omeškania toto spolu s dôvodmi omeškania oznámiť tomu, koho sa to týka. Pokiaľ môže mať rozhodnutie orgánu verejnej správy vplyv na výsledok iného konania, musí orgán verejnej správy rozhodnúť ešte pred ukončením tohto iného konania.

U konaní začínajúcich z vlastného podnetu, tieto začne vtedy, ako sa dozvie o dôvodoch jeho začatia. Dokončí ho v takom čase, aby bol plne dosiahnutý jeho účel.

4. Predvídateľnosť v konaní a rozhodovaní

Znamená, aby orgán verejnej správy rozhodoval rovnako s tým ako rozhodoval v obdobných prípadoch v minulosti, prípadne, prečo sa od svojho doterajšieho konania v konkrétnom prípade odchyľil.

Orgán verejnej správy používa v obdobných prípadoch obdobné postupy. Postupuje podľa vopred daných všeobecných merítok a vychádza zo spoľahlivo zistených okolností.

Štruktúra dôležitých dokumentov orgánov verejnej správy je ustálená tak, aby sa osoby mohli v týchto dokumentoch ľahko a rýchlo orientovať.

5. Presvedčivosť konania a rozhodovania

Obsahom zásady je, že orgán verejnej správy poskytuje osobe behom konania informácie o zistených skutočnostiach a jej povinnostiach voči orgánu verejnej správy, a tiež ju informuje o svojom budúcom postupe.

Orgán verejnej správy vo svojom ústnom a písomnom vyjadrovaní prihliada na komunikačné a intelektuálne schopnosti občanov.

Každé rozhodnutie musí mať presvedčivé odôvodnenie, v ktorom sú uvedené všetky skutočnosti, z ktorých pri jeho prijímaní vychádzal, ďalej spôsob zistenia týchto skutočností a pri každej z nich aj jednoznačné vysvetlenie ako ich orgán verejnej správy posúdil.

Je povinnosťou, aby v rozhodnutí orgánu verejnej správy bolo poučenie o možnosti podať opravný prostriedok, vrátane možnosti obrátiť sa na súd.

Orgán verejnej správy musí zabezpečiť, aby sa o rozhodnutí dozvedela osoba, ktorej sa vec týka.

6. Primeranosť v konaní a pri rozhodovaní

Táto zásada vyžaduje, aby orgán verejnej správy pri uskutočňovaní svojich právomoci zohľadňoval situáciu danej osoby a jej oprávnené záujmy tak, aby jeho postup nebol voči tejto osobe neprimerane tvrdý.

Orgány verejnej správy by mali voliť také prostriedky, ktoré sú pre občana čo najmenej zaťažujúce a sú šetrné a hospodárne. Musia rešpektovať ich práva a právom chránené záujmy. Od občanov požadovať len takú mieru súčinnosti, ktorá je k dosiahnutiu účelu konania nevyhnutné potrebná.

7. Súčinnosť s inými inštitúciami i občanom

Snahou orgánov verejnej správy má byť komplexné riešenie prípadu občana. Preto, ak je potrebný kontakt s ďalšími orgánmi či medzi vlastnými organizačnými jednotkami, orgán verejnej správy je povinný ho zabezpečiť a udržiavať až do konečného vyriešenia prípadu.

8. Zodpovednosť v konaní a pri rozhodovaní

Orgán verejnej správy sa nemá vyhýbať posudzovaniu predbežných otázok alebo prijatiu rozhodnutia v riešenej veci.

K všetkým námietkam a návrhom občana sa orgán musí jednoznačne vyjadriť.

Ak orgán verejnej správy urobí chybu, jednoznačne ju prizná, písomne sa ospravedlní a prijme účinné opatrenia k náprave, vrátane vyodenia zodpovednosti.

9. Transparentnosť (otvorenosť) konania a rozhodovania

Občanom sa umožní nahliadať do všetkých úradných dokumentov a urobiť si z nich kópie. Obmedzenie sa uskutoční vtedy, ak to vyžaduje ochrana osobných údajov, súkromie, oprávnené záujmy iných osôb, utajovaných skutočností, obchodného tajomstva alebo ďalšie zákonom stanovené skutočnosti.

Orgán verejnej správy je povinný starostlivo dodržiavať spisový (registratúrny) poriadok, vedie záznamy o doručenej a odoslanej pošte tak, aby bolo možné príslušné materiály bezproblémové vyhľadať.

Vždy má byť uvedené meno pracovníka orgánu verejnej správy, ktorý vec vybavuje i kontakt na neho.

Zariadenia orgánov verejnej správy by mali byť vybavené informačným systémom, ktorý má umožniť náležitú orientáciu a identifikáciu jednotlivých pracovísk i pracovníkov.

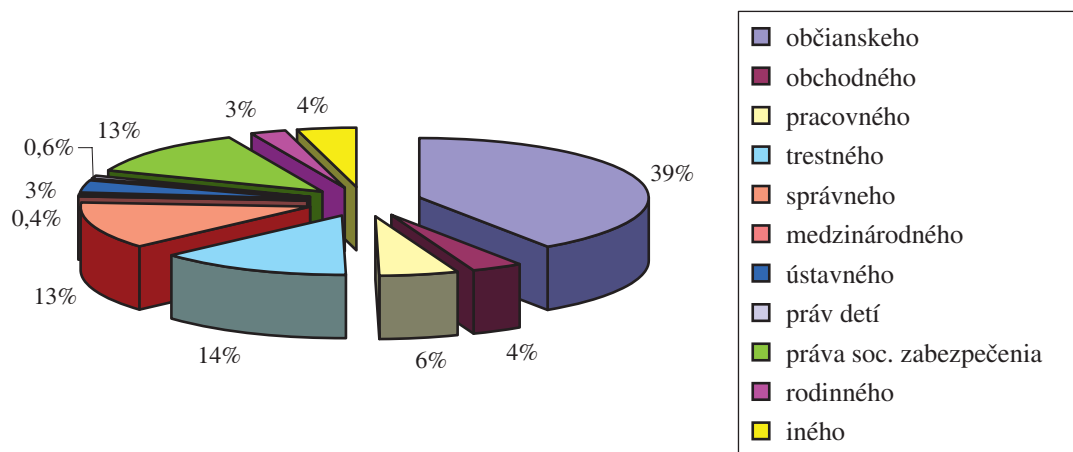
10. Ústretovosť v každodennej činnosti

Pracovníci orgánov verejnej správy sa k občanom majú správať s rešpektom a zdvorilo. Má u nich byť snaha pomôcť občanovi. Odmietnutie žiadosti občana je možné len vtedy, keď nie je v súlade so zákonom či oprávneným záujmom iných osôb.

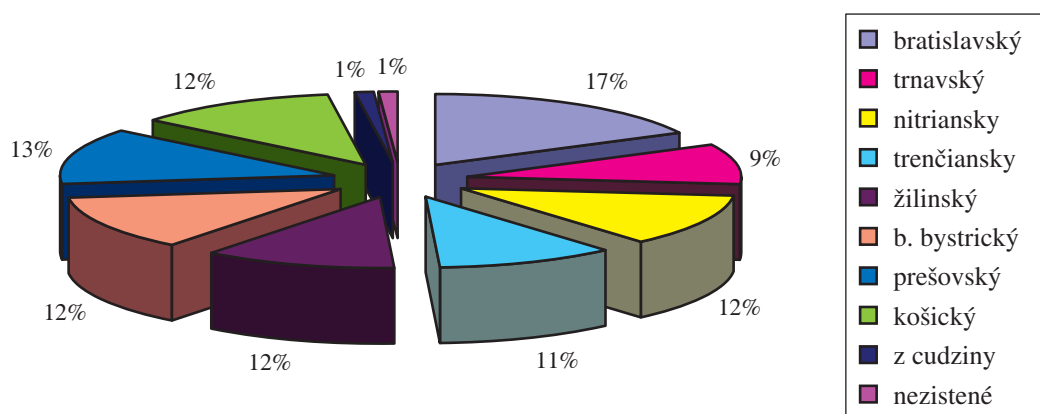
Všetkým podaniam je potrebné venovať náležitú pozornosť, riadne na ne odpovedať s výnimkou podaní opakovaných, neprinášajúcich nové skutočnosti a anonymných podaní.

Štatistické údaje k podnetom a ich podávateľom

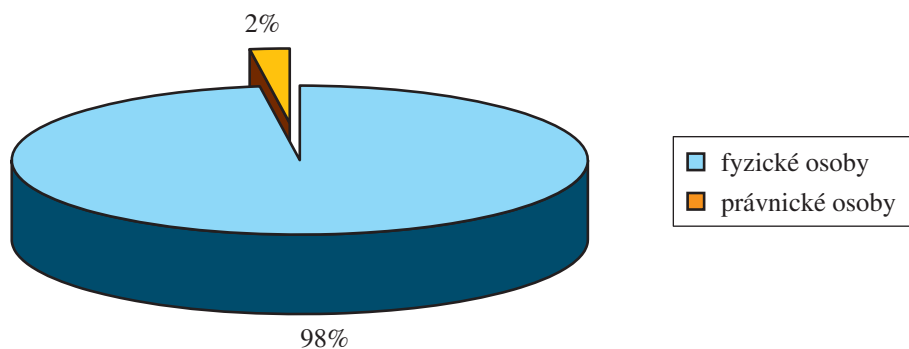
Podnety z oblasti práva

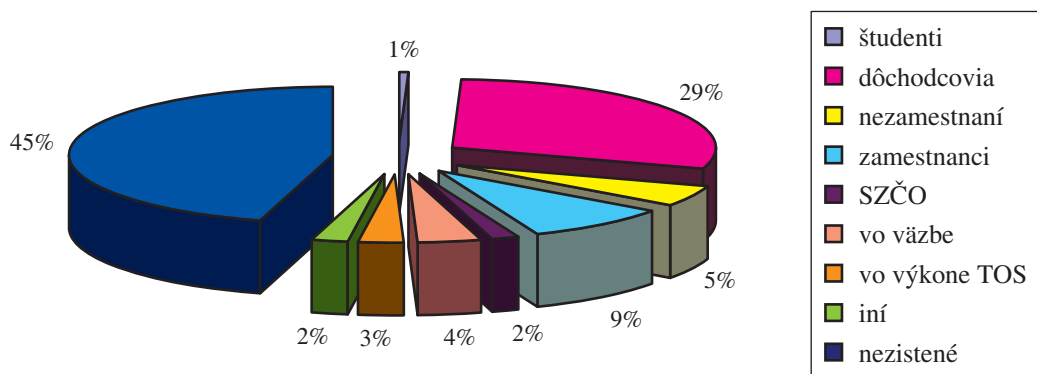
Podnety zo samosprávnych krajov

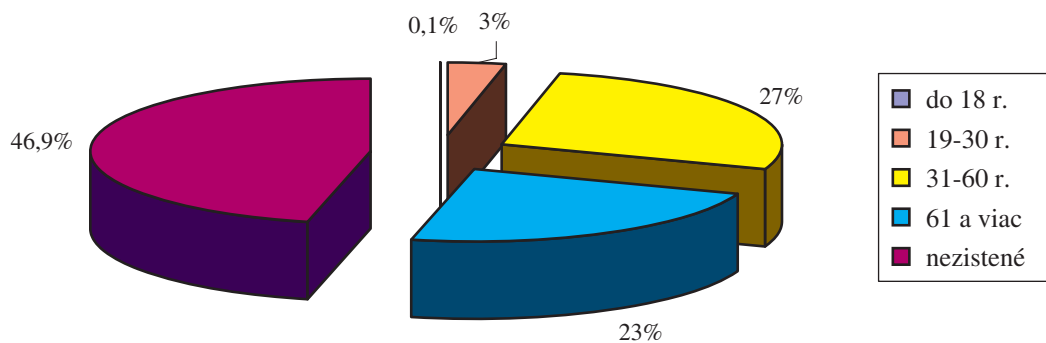
Podávateľia podnetov

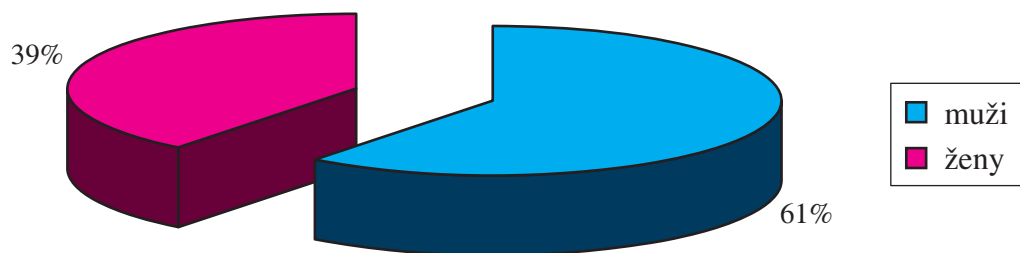
Sociálne postavenie podávateľov podnetov

Podávateľia podnetov podľa veku

Podávateľia podnetov podľa pohlavia

AKO KONTAKTOVAŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

OSOBNĚ

Kancelária verejného ochrancu práv
Nevádzová 5
Bratislava – Ružinov
každý pracovný deň 08.00 hod. – 16.00 hod.

POŠTOU

Kancelária verejného ochrancu práv
P. O. BOX 1
820 04 Bratislava 24

TELEFONICKY

02/48 28 74 01
02/43 63 49 06

FAXOM

02/48 28 74 01

E-MAILOM

sekretariat@vop.gov.sk

WEB

www.vop.gov.sk

**Kancelária verejného ochrancu práv
Nevädzová 5, Bratislava
Slovenská republika**